Sam Stall

UYGARLIĞI DEĞİŞTİREN 100 KEDİ

Tarihte En Çok Sözü Geçen Kediler

CAN
YAŞAM

Sam Stall

UYGARLIĞI DEĞİŞTİREN 100 KEDİ

Tarihte En Çok Sözü Geçen Kediler

CAN

Can Yayınları: 1810
Yaşam: 123

100 Cats Who Changed Civilization, Sam Stall
© Quirk Productions, Inc., 2007
Tüm hakları saklıdır.
İngilizce'de ilk basımı Quirk Books (Philadelphia, Pennsylvania) tarafından gerçekleştirilmiştir.
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2007
Bu eserin Türkçe yayın hakları Onk Ajans Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

1. basım: Şubat 2009
3. basım: Mart 2009

Yayına Hazırlayan: Ayça Sabuncuoğlu

Kapak Resmi: Mehmet Salih Güler

Kapak ve Kitap Tasarımı: Erkal Yavi
Dizgi: Gülay Yıldız
Düzelti: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası
ISBN 978-975-07-1053-7

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Sam Stall

UYGARLIĞI DEĞİŞTİREN 100 KEDİ

Tarihte En Çok Sözü Geçen Kediler

İngilizce aslından çeviren
AYŞEN ANADOL

CAN YAYINLARI

Sam Stall, karısı ve üç köpeğiyle birlikte Amerika'nın Indianapolis şehrinde yaşıyor. *100 Dogs Who Changed Civilization* (Uygarlığı Değiştiren 100 Köpek) adlı bir kitap da kaleme aldı. Diğer kitapları arasında *The Cat Owner's Manual* (Kedi Sahibinin Elkitabı), *Dracula's Heir* (Drakula'nın Vârisi), *Suburban Legends* (Banliyö Efsaneleri) ve *Corn Country* (Mısır Ülkesi) var.

Ayşen Anadol, çeşitli gazete, dergi ve yayınevlerinde çalıştı. Tarih ve sosyal bilimler alanlarında pek çok kitabı yayına hazırladı. Aralarında Carter V. Findley'nin *Dünya Tarihinde Türkler*, Palmira Brummett'in *İmge ve Emperyalizm: 1908-1911*, Gerald Durrell'ın *Ailem ve Öteki Hayvanlar*, Irvin C. Schick'in *Çerkes Güzeli* ve James Lasdun'un *Yedi Yalan* adlı yapıtlarının da bulunduğu birçok kitabı dilimize kazandırdı.

Ted'e.
Dünyadaki en harika kedi değildi belki,
ama hayatımdaki en harika şeydi.

İÇİNDEKİLER

Sunuş 9

Bilim ve Doğa 13
Tarih ve Yönetim 33
Sanat ve Edebiyat 63
Popüler Kültür 91
Cesaret Portreleri 109

SUNUŞ

"Kedi milleti gizemlidir. Farkına varamayacağımız kadar çok şey geçer akıllarından."

Sir Walter Scott

Kediler âdemoğluyla uygarlığın doğuşundan önce iletişim kurdular kurmasına da, tarihimizi biçimlendiren bir avuç kediyi aralarından bulup çıkarmak benim için hiç de kolay olmadı. Tipik bir kedi gamsızdır; insan ırkı ne yapmış, ne etmiş, umurunda değildir. Kişiliğinin belki de en önemli unsurudur bu. Tabağında yiyecek, kutusunda temiz kum, bir de gelip geçeni seyredeceği pencere kenarı oldu mu, çevresinde kim ne dilerse yapabilir.

Yine de, yüzyıllar boyu kedi cinsinden belirli bazı bireyler insanlık yararına çaba göstermeyi uygun bulmuşlardır. Çoğunlukla bunu kendilerine özgü yollarla, sırrına erişilmez nedenlerle yaparlar. Sözgelimi, yanan bir binadan bir bebeği kurtarmak gibi göze batan, alkışlanacak işler yapmak hiç mi hiç üslubu değildir kedilerin. Böyle çılgınlıkları köpeklere bırakmak en iyisidir.

Bu sayfalarda anlatılan kedilerin çoğu madalyasını fiyaka yaparak değil, daha incelikli yollardan kazandı. Bu ünlü kediler dört geniş gruba ayrılabilir: esin perileri, öncüler, karşı kahramanlar ve kahramanlar.

"Esin perileri", yardıma ihtiyaç duyan dâhilere yoldaşlık ederek, onlara esin, hatta azıcık da moral vererek iz bıraktılar. Edgar Allan Poe'nun kedi dostu Cattarina (s. 71) gelmiş geçmiş en büyük korku hikâyelerinden birine modellik etmişti. Bilimci Nikola Tesla'nın elektrik üzerine, dünyayı değiştirecek olan araştırmasına başlamasına Macek adlı erkek kedi (s. 18) neden olmuştu.

"Öncüler"den kimileri farkında bile olmadan tarih kitaplarında yer edindiler. Kartopu adlı bir Kanada kedisi (s. 17), bir tutam tüyünün bir katilin yakalanmasını sağlamakla kalmayıp adli tıp alanında devrime yol açtığından haberdar değildi. F.D.C. Willard adlı kedinin (s. 22), düşük enerji fiziği hakkındaki bir araştırma raporuna sahibiyle birlikte imza attığını asla bilmediğinden emin olabilirsiniz. Ayrıca, Colby adlı kara kedinin (s. 58), kendisine üst düzey MBA ödülü verildiğine dair ufacık bir fikri dahi yoktu.

Elbette, kedilerin tarih sürecini ille de olumlu yönde değiştirdiğini söyleyemeyiz. Neyse ki, "karşı kahramanlar" dediğimiz bu küçük keratalar da yedikleri haltlardan bihaberdi. Bir deniz feneri bekçisinin Tibbles adlı kedisi (s. 15) koca bir canlı türünü tek başına yok ettiğini hiç bilmedi. Ahmedabad adlı bir kedi yavrusuna da (s. 49), Pakistan ile Amerika Birleşik Devletleri arasında çok ciddi bir diplomatik tartışmayı tetiklediği asla söylenmedi.

Son olarak, kriz anında cesaret, yaratıcılık ve kararlılık gibi insani özellikler sergileyen klasik kahraman kedilerin destanlarını sayıp dökmezsek bu kitap kusurlu olur. Kanlı Stalingrad Savaşı'nda Rus kuvvetlerine yardım eden Mourka (s. 121) bu seçkin grup içindedir; o korkunç Londra Kulesi'ne hapsedilen insan dostuna hep sadık kalan Trixy de (s. 128) öyledir, tekerlekli sandalyeye mahkûm sahibi çaresiz kaldığında telefonla polise haber veren Tommy de (s. 123).

Bütün bu kedicikler, ayrıca bu sayfalarda saygın birer yeri olan düzinelercesi, tarihi az ya da çok değiştirdiler. Bunu umursamamaları, hatta yaptıklarının *farkında bile olmamaları*, çok daha alçakgönüllü bir işi becerdiklerinde yaygara koparan o kendini beğenmiş insanlara örnek oluştursa gerektir.

BİLİM VE DOĞA

TIBBLES

BİR CANLI TÜRÜNÜN KÖKÜNÜ KAZIYAN KEDİ

Kediler fare, sıçan ve kuşları imha etmekteki ustalıklarıyla ünlüdür. Ama uygarlık tarihinde hiçbir kedi, mütevazı bir deniz feneri bekçisinin Tibbles adlı kedisinin gemlenemeyen kan tutkusuyla boy ölçüşemez. Bilim kroniklerinde, tek başına bütün bir canlı türünün kökünü kurutan biricik hayvan olma gibi feci bir şöhretin sahibidir.

Kökü kuruyan bu talihsiz tür, Stephens Adası çit kuşuydu. Bildiğimiz kadarıyla sıra dışı bir yaratıktı ve zararsızdı. Dünyanın o köşesinde zaten fare yaşamıyordu, bu yüzden de çit kuşu bu ekolojik cepte kendini çevreye uydurdu. Uçmaktan vazgeçti, küçülüp kabaca bir kemirgen boyutuna indi; günlerini çalılıklar arasında var gücüyle koşarak geçiriyordu artık. Evet, uçamıyordu, ama ötme yeteneğini kaybetmemişti.

Bu narin, şakrak, fare benzeri kuş bir zamanlar Yeni Zelanda'nın her köşesinde yaşıyordu. Ama yöreye Güney Pasifik Adaları'ndan göç başlayınca, gemilerle birlikte sıçanlar da geldi. Sıçanlar çok geçmeden yerel ekosistemi istila ettiler. Bu güçlü ve acımasız kemirgenin saldırısı karşısında kendini savunmaktan aciz çit kuşları yok oldu gitti. Bir tek yer dışında. Çit kuşlarının son sığınağı Stephens Adası'ydı. Yeni Zelanda'nın kuzey kıyısı açıklarında kabaca bir buçuk kilometre karelik bir kaya parçasıydı burası.

1894'e kadar durum buydu işte. O yıl adada bir deniz feneri inşa edildi. Fener bekçisi David Lyall kendisine arkadaşlık etsin diye kedisi Tibbles'ı da getirdi yanında. Kedi gelince bir de baktı ki, ada uçamayan, tam bir lokmalık kuşlarla dolu. Tibbles'ın derhal işe koyulup bu küçük yaratıkları nerede gördüyse avlamasına şaşmamak gerek.

Tibbles yeni eğlencesini sahibine de göstermek için kurbanlarından bir düzinesini fenere getirdi; hepsi ölü ya da ölmek üzereydi. Lyall birkaçını sakladı. Bu tuhaf kuşlar kuşbilimcilerin de ilgisini çekti. 1895'te küçük yaratık bilim dünyasına takdim edildi ve adına Latince *Xenicus lyalli* dendi. Hemen hemen aynı anda da, türün ortadan kalktığı açıklandı.

Tarihin ne garip bir cilvesidir ki, sıçanların başlattığı bu çevre felaketini bir kedi tamamlamıştı. Stephens Adası'nın benzersiz (ve benzersiz derecede kırılgan) bir faunası olduğunu düşünüp de Tibbles'ı fenerden dışarı bırakmamak ne deniz feneri bekçisinin aklına gelmişti ne de başkalarının.

KARTOPU

KATİLİ YAKALATAN KEDİ

Douglas Beamish bir cinayet işlemiş, ama kaçıp kurtulacağını sanmıştı. Kaçabilirdi de, eğer kedisi cinayet kanıtını sağlamasaydı...

Yıl 1994'tü. Prens Edward Adası'ndaki Kanadalı yetkililer Shirley Duguay'i derin kazılmamış bir mezarda buldular. Kraliyet Kanada Atlı Polisi cinayet mahalline çağrıldı. Uzmanlar plastik bir torbaya tıkılıp cesetle birlikte gömülmüş kanlı bir deri ceket üzerinde özellikle duruyorlardı. Ne yazık ki kan kurbana aitti, yani DNA karşılaştırması yararsız olacaktı. Ancak adli tıp uzmanlarının ceketin üzerinde buldukları yirmi yedi beyaz tüyün bir kediye ait olduğu anlaşıldı. Atlı Polis, cinayet kurbanı Duguay'in ayrı yaşadığı nikâhsız eşi Beamish'in mezardan çok da uzak olmayan bir bölgede ana babasıyla beraber yaşadığını hatırlayıverdi. Üstelik ailenin Kartopu adında bir de beyaz kedisi vardı.

Atlı Polis, Kartopu'ndan kan örneği aldı. Cinayet mahallinde bulunan tüylerle DNA karşılaştırması yapmayı umuyordu. Ama bir sorun ortaya çıktı: Kimse böyle bir araştırma yapmamıştı o güne kadar. Her yere telefon yağdıran yetkililer sonunda şu gezegende kendilerine yardım edebilecek kişileri saptamayı başardılar. Maryland'deki Frederick şehrinde Ulusal Kanser Enstitüsü Genom Çeşitliliği Laboratuvarı'nda çalışan bir araştırmacı ekibi, kedi genomları haritası geliştirmeye çalışıyordu.

Bu akademisyenler böyle bir cinayet soruşturmasına hiç katılmamışlardı. Onları işbirliğine ikna etmek kolay olmadı. Ama bir kez işe koyulduklarında, cekette bulunan tüylerin genetik kodunu ayırmaları fazla uzun sürmedi, Kartopu'ndan alınan kan örneğiyle de hemen eşleştiriverdiler. Artık kanıt hazırdı; teknolojiyi geliştirmiş olan uzmanlar tanıklık edince Beamish cinayet suçuyla mahkûm edilip hapishaneye gönderildi. Bu dava, kedi DNA'sının şüphelilerin suç mahallinde bulunduklarını kanıtlamak için kullanılmasına emsal teşkil etti. Daha sonra, ABD Adalet Bakanlığı'nın hibe ettiği 265.000 dolarla Ulusal Kedigiller Genetik Veritabanı oluşturuldu. Böylece, adli tıp laboratuvarlarının, suç mahallerinde bulunan tüylerin belirli kedilere ait olup olmadığını saptayabilmesini sağlayan teknoloji geliştirilmiş oldu. Kartopu sayesinde suçluları (yaklaşık üçte birinin kedisi vardır) artık tüylü dostları ele veriyor.

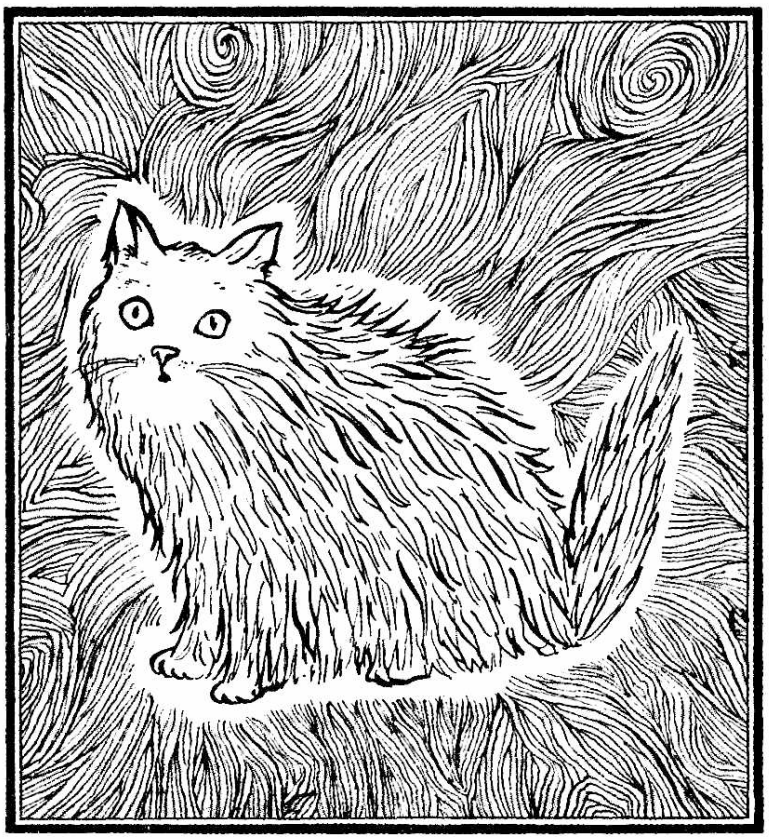
MACEK

KARANLIKTA PARLAYAN KEDİ

Fizikçi, elektrik mühendisi ve mucit Nikola Tesla, bütün zamanların en çalışkan ve karmaşık dâhilerinden biri olarak kabul edilir. Evde kullandığımız elektriğin daha pratik hale getirilmesini sağlayan sistemlerin öncülüğünü yapmanın yanı sıra, radyonun gelişimine de katkıda bulunmuştu. Daha hayalci projeleri arasında, başka dünyalardan gelenlerle iletişim kurmaya yarayacak makineler, uzaktan kumandalı araçlar vardı; hatta Einstein'ın birleşik alan kuramını çürütmeye kalkışmıştı.

1856 doğumlu olduğu göz önüne alınırsa, adamakıllı heyecan verici buluşlardı bunlar.

Kesinlikle zamanının ötesindeydi. ABD vatandaşlığına geçen Tesla 1943'te 86

yaşındayken New York'ta bir otel odasında öldüğünde, FBI derhal evini basıp evrakını topladı ve gizli bir dosyaya kaldırarak mühürledi. Son yıllarında bu büyük bilim adamının "ölüm ışını" fikrini kurcaladığı şayiası almış yürümüştü. Demek ki Yüce Güçler buna inanmama tehlikesini göze alamamışlardı.

Tesla daha çocukken, bilinmeyene hayrandı. Nedeni kedisiydi. Hırvatistan'da her yerden ırak bir çiftlikte büyümüştü. En sevdiği dostu Macek adlı kocaman bir kediydi (Macek, Sırpça "erkek kedi" demektir). "Dünyadaki kedilerin en güzeli" diye tanımladığı dört ayaklı dostu onunla birlikte her yere giderdi.

Tesla üç yaşındayken bilime öyle fazla bir ilgi duymuyordu elbette. Derken, olağanüstü soğuk ve kuru bir kış günü, atmosferde muazzam bir statik elektrik toplandı. Karda yürüyenler artlarında pırıl pırıl parlayan ayak izleri bırakıyorlardı; bir kartopu yapıp da duvara ya da ağaca çarptırdığınızda havai fişek gibi patlıyordu.

Ama Macek'e olanların yanında bunlar hiç kalırdı. "Hava kararduğında Macek'in sırtını okşadım ve öyle bir mucizeyle karşılaştım ki, şaşkınlıktan ağzım açık kaldı," diye yazmıştı Tesla çok sonraları. "Macek'in sırtı sanki ışıktan bir levhaydı ve onu okşayan elimden çıkan kıvılcım yağmurunun sesi evin her köşesinden duyulabilecek kadar yüksekti." Daha da şaşırtıcı olan, kedinin karanlık odalarda yürüdüğünde hafifçe de olsa bir ışık saçmasıydı.

Bu görüntü çocuğun hayal gücünü harekete geçirdi ve hayatı boyunca elektriği anlamaya uğraştı. Bazıları 20. yüzyılın Tesla'nın çalışmaları sayesinde mümkün olduğunu söyler. Demek ki, dünya Tesla'ya esin veren Macek'e de borçludur.

KARADUT

BODURCUKLAR KRALİÇESİ

Kimi kedilerin tüyleri uzun, kimilerinin kısadır; tüysüz kediler bile vardır. Kimi sırım gibi atlet yapılıdır, kimi şişmandır, yerinden kıpırdamaz. Kediseverler, biri dışında bütün bu farklılıkları kabullenir. Cins kedi üreticileri 1990'ların başında, çok kısa bacaklı yeni bir tür kedinin ortaya çıkmasıyla ayağa kalktı. Bodurcuk (*munchkin*) dediler bu cinse. Kuşkusuz dünyanın en çok tartışılan kedisi oldu.

Hikâye 1983'te Louisiana'nın Rayville Kasabası'nda başladı. Sandra Hochenedel isimli bir hanım bir de baktı ki, iki kedi bir buldogdan kaçmak için bir kamyonetin altına sığınmış. İkisi de gebe, ikisinin de sıra dışı kısacık bacakları var. Gelincik ile *Dachshund* denen bodur köpek arası bir şeye benziyorlar. Hochenedel ikisini de kurtardı, gri olanını başka birine verdi, kara olanına da Karadut adını verip kendi evine aldı.

Karadut derhal doğurdu, yavrularından biri kısa bacaklı ve erkekti. Hochenedel ona Toulouse adını verdi ve yine Louisiana'da, Monroe'da oturan arkadaşı Kay LaFrance'a hediye etti. Toulouse hevesle Monroe'nun gen havuzuna katkıda bulundu. Çok geçmeden ortalarda bir sürü kısa bacaklı kedi ve kedi yavrusu dolaşıyordu. Bu iki kadın, bodurcuklarının sağlıklı olup olmadığını merak ederek Uluslararası Kedi Birliği'nin genetik komitesi başkanı Dr. Solveig Pflueger'e muayene ettirdi. Doktor bodurcukların gayet sağlam bir fiziğe sahip olduğu kanısındaydı. İlginçtir, bu tür mutasyonlar sanki düzenli olarak ortaya çıkmaktaydı. Derken, kısa bacaklı kediler hakkındaki haberler Rusya'dan Almanya'ya, Büyük Britanya'ya kadar dört bir köşeden gelmeye başladı.

Ama herkes olaya aynı gözle bakmıyordu. Yıllarca bodurcuk üreticileri cins kedi yarışmalarında ve üretici örgütlerinde soğuk karşılandılar. Örgütler bu kedileri sağlıksız genetik sapma olarak görüyordu. *Ucube, iğrenç mahluk* gibi sözlerden geçilmiyordu. Bodurcuk sahipleri yarışmalara kabul edilmediler. Nihayet 1995'te Uluslararası Kedi Birliği, Karadut'un torunlarını yeni bir cins olarak tanıdı. Ama yıllardır kedi yarışmalarında hakemlik yapmış biri, bu kararı "etik sahibi bütün üreticilere hakaret" diye tanımlayarak protesto etti ve istifasını verdi.

Bütün bu tartışmalara rağmen ya da belki bu tartışmalar sayesinde bodurcuk dünya çapında ün sahibi oldu. Bodurcuk yavrularına talep sürekli artıyor, hatta bazıları binlerce dolara satılıyor. Bütün bunların nedeni de zavallı Karadutçuk. O bir sokak kedisiydi; nitekim bir gün Hochenedel'in evinden çıktı gitti, bir daha da görünmedi. Bir hanedanın kurucusu olduğunun farkında değildi ya da bunu umursamıyordu.

F.D.C. WILLARD

BİZE FİZİK ÖĞRETEN KEDİ

Felis Domesticus Chester (F.D.C.) Willard adlı Siyam kedisinin akademik dünyada elde ettiği başarıların yanına yaklaşabilen pek az insan vardır. İnsan dostuyla, Michigan Eyalet Üniversitesi profesörlerinden J.H. Hetherington'la birlikte düşük enerji fiziği konusunda iki araştırmaya imzasını atarak aklının ataklığını göstermiştir.

Willard bilim tarihindeki benzersiz yerini bir yazım hatası sayesinde kazandı. Hetherington bir makale yazmış, okuyup yanlış varsa bulsun diye meslektaşlarından birine vermişti. Meslektaşı makaleyi bu haliyle yayınlayamayacağını, çünkü metni tek başına yazdığı halde baştan sona "biz" kelimesini kullandığını, hepsinin "ben"e dönüştürülmesi gerektiğini söyledi. Bugün biz bunu bilgisayarda "hepsini bul, değiştir" komutuyla anında halledebiliriz. Ama yıl 1975'ti; Hetherington günler boyu hepsini tekrar yazmak zorundaydı.

Bunun üzerine Hetherington kendine bir ortak buldu. F.D.C. Willard adını makalesinin başlık sayfasında kendi adının altına ekleyiverdi. Makale *Physical Review Letters* dergisinde yayınlandı. O kadar beğenildi ki, 1980'de Hetherington bu kez sadece kedisinin adını kullanarak bir bilimsel makale daha yayınladı. Sonunda iş anlaşıldı tabii; zira bir ziyaretçi Hetherington'ın odasına gelip profesörün dışarıda olduğunu öğrenince Willard'ı görmek istemişti.

ISAAC NEWTON'IN KEDİSİ

KEDİ KAPISININ ESİN KAYNAĞI

Fizikçi Isaac Newton, tarihin en büyük matematikçi ve kuramcılardan biridir. Yaşamı boyunca bilime sayısız katkıda bulundu, örneğin yıldız mekaniği yasalarını geliştirdi, yüksek matematiğin gelişmesine katkıda bulundu, ışık spektrumunun yapısından ses hızı ölçümlerine kadar hemen her konuda çığır açan çalışmalar yaptı. Ama Newton'ın hayvanları çok sevdiğini, çeşitli hayvan dostlarının ise bazen onu çalışmalarından alıkoyduğunu pek kimse bilmez. Örneğin bir gün, çok sevdiği köpeği masasındaki mumu devirip önemli bazı araştırma notlarının yanmasına neden olunca perişan olmuştu Newton.

Sinir bozucu bir kediyle uğraşması ise daha mutlu bir sonuca yol açtı. Dünyadaki bütün kediler (aslına bakarsanız, köpekler de), ismi tarihe geçmeyen bu kediye sonsuz minnet duyuyor. Efsaneye göre, kedi durmadan dışarı çıkıp sonra da içeri girmek istediğinden Newton'ın işini bölüyormuş. Ne yapacağını şaşıran bilim adamı çabucak bir kolaylık tasarlayıp uygulamaya sokmuş: kedi kapısı. Bugün, insan dostlarını rahatsız etmeden eve girip çıkabilen her kedi Newton'a (ve huzursuz kedisine) bir teşekkür borçlu.

TEE CEE

SARA NÖBETLERİNİ ÖNCEDEN HABER VEREN KEDİ

Bu kadar huzursuz ve bağımsız olmasalar, kediler genellikle köpeklerin yaptığı işleri doğallıkla üstlenebilirler. Son derece gözlemcidir kediler, çevrelerindeki en ufak değişikliği bile sezerler, dolayısıyla çok iyi bakıcı olabilirler. Ama bugüne kadar böyle görevleri kesinlikle reddetmişlerdir.

Bir kedi dışında.

Söz konusu kedinin adı Tee Cee idi. Sara nöbetlerini daha başlamadan bilmek gibi hiç de tekin olmayan yeteneği sayesinde uluslararası ün kazanmış, bu yeteneğini kendisine minnet duyan sahibinin acısını dindirmek için kullanmıştı. Kaderin cilvesine bakın ki, bu İngiliz kediye insanın teki çok ıstırap çektirmişti. Bu adam Tee Cee ile kardeşlerini bir kutuya koyup ırmağa atmıştı. Bereket ki yavruları bir kurtaran olmuş, hepsini kedi evlat edinmek isteyenlerin uğradığı bir merkeze götürmüştü. Orada Tee Cee'ye Sheffield'da yaşayan Michael Edmonds sahip çıktı. Edmonds ne yazık ki sara hastalığının son derece tehlikeli ve öngörülemeyen bir türünden mustaripti. Aniden beliren son derece şiddetli nöbetler geçiriyordu. Sorunu o kadar ciddiydi ki, beklenmedik bir zaman ya da mekânda nöbet gelir diye yalnız başına evden dışarı çıkamıyordu.

Edmonds'ın yeni kedisi Hızır gibi yetişti imdada. Tee Cee yeni sahibiyle çok yakından ilgileniyordu. Özellikle de, sanki tam nöbet gelmek üzereyken. Bu gerçekten inanılmaz bir şeydi, çünkü nöbet gelmeden önce Edmonds'da herhangi bir belirti, en azından insanların fark edebildiği bir belirti görülmüyordu. Edmonds'ın üvey kızı Samantha Laidler, BBC'ye şunları söylemişti: "Bir de baktık ki, Tee Cee tam nöbetten önce üvey babama dik dik bakmaya başlıyor ve hemen anneme koşarak bir şeylerin yolunda gitmediğini anlatmaya çalışıyor. Sanki bir erken uyarı sistemi. Biri yardıma koştuğunda bile Tee Cee sahibinin bilinci yerine gelene kadar yanından ayrılmıyor. Uyarıları ailemiz için paha biçilmez değerde."

Kedinin davranışı öyle sıra dışıydı ki, aile üyeleri Edmonds'ın sara nöbetleri ile Tee Cee'nin gözünü dikip ona bakması arasında uzun süre bağlantı kuramadı. Ama bir kez o bağlantı kurulduğunda, bir zamanların zavallı kimsesiz kedisinin ünü dört

bir yanı sardı. 2006'da Yılın Cankurtaran Kedisi Ödülü'ne aday gösterildi; hayatının başlangıcında kelimenin tam anlamıyla çöp gibi ırmağa atılan bir kedi için hiç de fena bir başarı değildi bu.

KK

KLON KEDİ

Gayet akıllıca bir ad verilmiş olan bu yaratık, kedilerin hem en eşsizi hem de en sıradanı olmasıyla ünlüdür. 2001 sonlarında, müthiş bir tanıtım kampanyasının ortasında dünyaya gelen KK (Kopya Kedi'nin kısaltılmışı) dünyanın ilk klonlanmış kedisiydi.

Gri benekli bu kedi, aslında köpek klonlamak üzere başlatılmış bir araştırma programının en büyük başarısıydı. Milyoner girişimci John Sperling, 1997'de, çok sevdiği köpeği Missy'nin yerine geçirebileceği bir hayvan dosta kavuşmak için 4 milyon dolarlık bir araştırma sürecini başlattı. Missyplicity olarak tanınan bu proje üzerinde yıllarca çalışan Teksas A&M Üniversitesi bilim adamları, köpekgilleri klonlama konusunda hayati bir olgunun farkına vardılar: Çok zordu bu iş. Oysa kedileri klonlamak görece kolaydı.

Görece'nin üzerine iyice basalım. Araştırma grubunun çalışmaları tam 87 kere boşa çıktı, ama sonunda KK dünyaya geldi. Sperling'le ortakları 2000 yılında bir şirket kurmuşlardı. Amaçları, acılı hayvan sahiplerine yitirdikleri sevgili dostlarının bir kopyasını sağlamaktı; tabii karşılığında ortalama beş rakamlı bir ücreti ödeyebilirlerse.

KK'nin doğumu şirketin kurulma amacını doğruluyor gibiydi. Acılı ve cüzdanı şişkin kedi sahiplerinin başvurabilecekleri bu kurumun adı bilimkurgu filmlerinden fırlamış gibiydi: Genetik Tasarruf & Klonlama. Yaptığı programa göre de pek yakında neredeyse kitlesel üretim yapmaya hazırlanmaktaydı. Geleceği görebilen müşteriler daha kedileri ölmeden DNA'sını bankaya (PetBank) yatırabilirlerdi. Kedicik bu dünyadan ayrıldığında da şirketin Madison, Wisconsin'deki, en son teknolojiyle donanmış laboratuvarlarında bilim adamları bu gen bilgileriyle bir cenin yaratıp taşıyıcı anne kediye yerleştirebilirlerdi.

Böyle bir mucizeye paha biçmek mümkün mü? Aslında evet. Kedi sahipleri PetBank'e 1.000 dolar civarında bir masrafla DNA yatırabilir, kedilerinin kopyasını da kabaca 32.000 dolara edinebilirler.

Şirket destekleyicileri açısından ne yazık ki ölü kedisinin kopyasını çıkarmak

isteyen pek kimse olmadı. Genetik Tasarruf & Klonlama, 2006'da kapısına kilit vurdu. İlginçtir ki, klonladığı kedilerin orijinalin tam kopyası olup olmayacağı konusunda bir garanti veremiyordu şirket. Anlaşılan doğa kendini tekrarlamaktan nefret ediyor. Şirketin klonları asıl hayvanlarla aynı genetik kodu taşısa da, çevre faktörleri yüzünden bazen azıcık –bazen de büyükçe– farklılıklar ortaya çıkabiliyordu. Örneğin, KK kendisine DNA'sını bağışlayan Gökkuşağı adlı üç renkli bir tekirin tıpatıp genetik kopyası olmasına rağmen, tüyleri farklı renkteydi.

CASUS PİSİ

CIA ADINA İSTİHBARAT TOPLAYAN KEDİ

Soğuk Savaş'ın en karanlık günlerinde casusların gizemli dünyası en civcivli dönemini yaşıyordu. Sovyetler Birliği ile Batı devletleri askerî ve iktisadi üstünlüğü ele geçirme mücadelesi içindeydi ve hayati önemi olan minicik bir bilgi kırıntısı elde edilebilecekse, istihbarat uğruna yapılanlara hiç kimse, "Çılgınlık bu," ya da, "Aman ne saçma," demiyordu.

Ancak, o umutsuz günlerin bağlamında düşünülse bile, CIA'nın bir sokak kedisini elektronik istihbarat toplama kaynağı olarak kullanma planına bugün, "E pes doğrusu!" diyoruz.

CIA Bilim ve Teknoloji Müdürlüğü, 2001'de, son derece gizli sayısız belgeyi içeren bir dosyaya konmuş sansürü kaldırınca, bu proje de gün ışığına çıktı. Uzmanlara göre, 1960'larda başlatılan projede kedilere dinleme aletleri yerleştirilecek, böylece bu sevimli yaratıklar konuşulanlara kulak misafiri olacaklardı. Casus Pisi adı verilen prototipe ameliyatla mikrofon, pil ve bir radyo alıcısı yerleştirilmişti; anten de kuyruğundaydı. Ama bu 16 milyon dolarlık proje ilk denemede sona erdi. Biyonik kedi bir parkın yakınına bırakıldı ve anında bir taksinin altında kaldı.

Zavallı kedicik acı çekmeden öldü. Belki de Tanrı –ya da Tabiat Ana ya da basitçe kader– bir sürü ahmağın biyolojideki bu en zarif tasarımla oynadığını fark etmiş ve müdahale etmeye karar vermişti.

HEP TOP

GORİLLE OYNAYAN KEDİ

Bir zamanlar bilim adamları alet yapıp kullanmanın yalnızca insanlara özgü bir yetenek olduğunu düşünürlerdi. Oysa şimdi şempanzelerden bazı kuş türlerine varana kadar birçok yaratığın bu hünere sahip olduğunu biliyoruz. Peki, bizi "alt" tür hayvanlardan ayıran *herhangi* bir davranış biçimi var mı? Belki öteki türleri evimize alıp sevme eğilimimiz sayesinde onlardan farklıyızdır.

Acaba?

Koko adlı dişi gorilin davranışından yola çıkarsak görürüz ki, başka yaratıklar da böylesi dostlukları arıyor. Kaliforniya'nın Woodside Kasabası'nda 1976'da doğan Koko, "konuşma" yeteneğiyle dünya çapında ün kazandı. Onunla meşgul olan bilimcilerin iddiasına göre 1.000'i aşkın Amerikan İşaret Dili simgesini öğrendi ve fiziksel ihtiyaçlarından ruh haline varana kadar her şeyi anlatmak için kullanıyor.

Söylenenlere göre, Koko 1984'te doğum günü armağanı olarak bir kedi dost istediğini defalarca belirtmişti. Bir süre sonra, sokağa atılmış birkaç kedi yavrusu koydular önüne. Hepsini teker teker inceledi, sonra kuyruksuz gri bir erkek yavruyu seçti ve adını Hep Top koydu. Koko elbette o narin yavrucuktan çok daha büyük, çok daha güçlüydü, ama Hep Top'a daima yumuşacık davrandı. Hep Top'u kucakladı, öptü, bebek goril gibi sırtında taşıdı.

Ne yazık ki, Hep Top, Aralık 1984'te goril evinden kaçtı ve ezildi. Koko'yu teselli etmek mümkün olmadı. Günlerce ağladı, işaret diliyle bakıcılarına kaybından duyduğu üzüntüyü anlatmaya çalıştı. Kedisinin nerede olduğu sorulunca, işaret diliyle "Kedi uyku" diyordu. Hep Top'a benzeyen bir kedinin resmi gösterilince de "Ağla, üzgün, kaş çatık" işaretlerini yapıyordu.

Goril gerçekten de dil aracılığıyla iletişim kurabilir mi? Belki kurar, belki de kuramaz. Bazı bilimciler Koko'nun ne yaptığını anladığından emin değil. Belki de Koko'nun kullandığı sözcükler onun işaretlerini tercüme eden bakıcıların hüsnükuruntusu. Ama gorilin küçük dostunun ölümüne duyduğu derin tepki tartışılmaz. Koko keder sözcüğünü işaretle anlatamayabilir, ama büyük bir kedere gömüldüğüne kuşku yok.

SCHRÖDINGER'İN KEDİSİ

EVRENİMİZDEKİ, ASLINA BAKARSANIZ HERHANGİ BİR EVRENDEKİ EN MUAMMA DOLU KEDİ

Yüzyılı aşkın bir süredir fizikçiler kuantum mekaniğini, yani atomaltı parçacıkların davranış kurallarını anlamaya çabalıyor. Bu çok önemli, çünkü bu bilgi nükleer güçten bilgisayar bilimine ve gen mühendisliğine kadar her şeyin temelinde yatıyor. Aynı zamanda çıldırtıcı bir şey, çünkü bu inanılmayacak kadar mini mini nesneler sıradan bir insanın normal olarak algılayacağı biçimde davranmıyor. Hatta mantıklı davranmıyor.

İnsanı en çok çileden çıkartan sorunlardan biri de, matematik formüller temel alınarak "büyük" evrende gezegen ve yıldızların konumlarını saptamak mümkünken, atomaltı dünyanın davranışının öyle kolay kolay öngörülememesi. Örneğin, bir atom çekirdeğinin yörüngesinde dolaşan bir elektronun hem ivmesini hem de kesin konumunu fiziki olarak saptama olanağı yok. Uzman olmayanların bundan çıkartacağı anlam şu: Bilinen dünya, asla bilinmeyecek şeylerden oluşuyor.

Büyük beyinler, "gerçek" dünyamızla minik kuantum evrenini bağdaştırma uğruna sayısız karatahtayı sayısız tebeşirle kapladılar. Fizikçi Erwin Schrödinger de, bu karmakarışık meseleleri anlatabilmek için 1934'te bula bula hayali bir kedi bulmaz mı!

Schrödinger bir düşünce deneyi tasarladı; kuramsal bir kediyle adeta Rus ruleti oynanan bu deneyde bir atom çekirdeği kullanılıyordu. Almanya'da çıkan *Natural Sciences* dergisinde bu deney üzerinde akıl yürütmüştü Schrödinger: Eğer bir kedi mühürlü bir kutuya kapatılırsa, bu kutunun içinde de radyoaktif bir atom çekirdeğiyle bir biçimde bağlantılı ve içi zehirli gaz dolu bir şişe varsa, neler olabilir? Çekirdeğin bir saat içinde tam yüzde elli bozunma şansı var. Eğer bozunursa, yaydığı radyasyonla gaz şişesi kırılır ve kediyi öldürür. Eğer bozunmazsa, şişe kırılmaz, kedi de sağ kalır.

İşte burada işler sarpa sarıyor. Kuantum mekaniği anlayışımıza göre, çekirdek gibi atomaltı parçacıklar aynı anda birkaç durumda var olabilir; elbette bir dış etken

onları belirli bir harekete sevk edene kadar. Kuantum fiziği dünyasında, *yalnızca gözlemlemek* bile bu harekete yol açabilir. Başka bir deyişle, birinin ona bakması çekirdeğin çeşitli durumlar arasında gidip gelmekten vazgeçip taraf tutmasına sebep olabilir. Dolayısıyla, bir saat sonra kutuyu açan bir gözlemci ya ölü bir kedi bulacaktır ya da diri.

Ama o insan bakıp da çekirdeği bir ya da öbür yola yöneltmeden *önce* kutunun içinde neler olmaktadır? Kuantum kuramının bazı yorumlarına göre, kutunun bu alacakaranlık kuşağının içinde her iki şey aynı anda olup bitmektedir. Çekirdek aynı anda hem bozunmuş hem de bozunmamış durumdadır, kedi de hem ölü hem diridir. Üstelik, bazı fizikçilerin iddiasına göre, kutu en sonunda açılıp da sonuçlar gözlemlendiğinde, *her iki* seçenek hâlâ sürüp gitmektedir. Zaman ve mekân bölünmüş, iki koca evren birbirinden ayrılmıştır. Birinde kedi yaşamaktadır, diğerinde ölmüştür.

Schrödinger'in muamma kedisi bilim dünyasında büyük bir ün kazandı tabii. *Dr. Who* ve *Futurama* gibi bilimkurgu filmlerinde ve televizyon dizilerinde durmadan bu kediciğe gönderme yapılıyor. Ursula K. Le Guin'den Robert A. Heinlein'a kadar birçok yazar bu pisiyi kitaplarına aldı.

Gerçek bile olmayan bir kedi için ne reklam ama! Yine de, kediseverler rahat bir nefes alsınlar: Schrödinger'in kedisi zaman-mekân sürekliliğinin *bu* köşesinde mevcut değil, ama kuantumun hüküm sürdüğü "çokevren"in bir yerinde pekâlâ var olabilir.

ÜNLÜ BİRKAÇ KEDİ DAHA

BİLİNEN İLK EV KEDİSİ: Kıbrıs'ta 9.500 yıllık bir mezarı kazan Fransız arkeologlar bir kedi iskeleti buldular. Kedinin bu son istirahatgâhının yanı başında, (tahminen) sahibi olan insanın mezarı vardı.

DOKTORUN ŞEYTANLARI: 18. yüzyılda Londra'da Gustavus Katterfelto adında bir şarlatan yaşamıştı. Birbirinin aynısı iki kara kedisine Doktorun Şeytanları denirdi. Katterfelto saf insanları ilkel elektrik numaralarıyla kandırıyordu. Örneğin kedilerinin tüylerinde oluşan statik elektriği, kelimenin tam anlamıyla gösterisine "kıvılcım katmak" için kullanırdı.

SİZİ: Fizikçi ve ilahiyatçı Dr. Albert Schweitzer'in pek kıymetli kedisi. Sizi, Schweitzer'in sol kolunda uyuyakaldıysa, pisi dostu kendiliğinden kalkıp gidene kadar kolunu asla kıpırdatmazdı.

TAMA: Japonya'daki Omron şirketinin 2000 yılında imal ettiği ilk seri üretim robot kedi. Basınç sensörleri sayesinde, sırtını okşadığınızda tepki veriyordu.

HİPOALERJEN KEDİ: San Diego'daki Allerca şirketinin ürettiği bu kedilerin genleriyle oynanarak, alerjiye neden olan protein salgısı ortadan kaldırılmıştır.

TARİH VE YÖNETİM

NECMİ
ADI OLAN İLK KEDİ

Yaygın inanışa göre evcil kediler, *Felis silvestris libyca* adı verilen ve Nil Irmağı'nın kenarlarında yaşayan tekir benzeri Afrika yabankedisinden türemişti. Ter dökerek ürettikleri tahılı sıçanlar ve farelerden korumaya ahdeden ilk çiftçiler, bu küçük, kıvrak avcıların kolay av peşinde koşarken tahıl ambarlarının civarına yerleştiklerini görünce zil takıp oynamışlardı kuşkusuz. Öyle sevinmişlerdi ki, belki de olağanın dışında davranarak bu yabankedilerini kendilerine çekmeye, onları rahat ettirmeye uğraştılar.

Çok geçmeden bu vahşi avcılar tamamen evcilleşti, yavaş yavaş Mısır evlerine girmekle kalmayıp Mısır kültürüne de damgalarını vurdular. Kedi Tanrıça Bast halkın gözünde bir kült figüre dönüştü. Pek de tekin olmayan bir başka kedi tanrıça ise Sekhmet'ti. Kedilerin tanrılardan haber getirdiğine inanılırdı; bu yüzden kedi öldürmek yasaktı. Kazara da olsa bir kedi öldüren, hemen oracıkta öfkeli kalabalıklarca linç edilirdi. Bir eli yağda bir eli balda ev kedilerine küpe, burun halkası, pahalı tasmalar takılırdı. Öldüklerinde mumyalanır, alayişle gömülürlerdi. Mısır'ın her köşesinde yüz binlerce kedi mumyası bulundu.

Ne ki, resimleri saray duvarlarından papirüs tomarlarına, mücevherlere kadar her yeri süslese de, tek tek kediler hakkında pek bir şey yazılıp çizilmemişti. Çoğunun ismi bile olmadığı düşünülür. Onlara basitçe *mau* denirdi; "miyavlayan" demekti bu.

İşte Firavun III. Tutmosis (İ.Ö. 1479-1425) zamanında yaşamış ve ölmüş bir kediyi benzersiz kılan da budur. Bu kedinin adı Necmi'ydi ("sevgili" ya da belki "yıldız" anlamında). Necmi'nin adı, eski Teb şehrinin dışında gömülmüş Puimre adlı önemsiz bir memurun mezarında, duvara yazılıydı.

Necmi hakkında, Puimre'nin onu çok sevdiğinden gayri bir şey bilmiyoruz. Puimre sevgili kedisine nice büyük bir şöhret sağladığını ne yazık ki hiç bilmeyecek. Kedisinin adını ölümsüzlüğe kavuşturmaya karar verdiğinde, bu kediciğin, adı bilinen ilk kedi olarak tarihe geçmesini sağlamıştı.

MÜEZZA

HZ. MUHAMMED'İN EN SEVDİĞİ KEDİ

Hıristiyanlar kediye daima kuşkuyla bakmışlardır. Yüzyıllar boyu, yeni doğmuş bebeklerin soluğunu çalmaktan tutun da şeytanın çıraklığına varana kadar suçlanmadığı şey kalmamıştır zavallı yaratığın. Müslümanların kediye bakış açısı ise tam tersidir. Öyle saygı duyarlar ki kedilere, camiye girmelerine bile izin verirler.

Kediler bu yüce konumlarını Hz. Muhammed'in sevgili kedisi Müezza'ya borçludur. Bir gün, bu sadık kedi tam da giysisinin yenine kıvrılıp uyumuşken, peygamber namaza çağrılınca kediyi rahatsız etmektense yenini kesti. Döndüğünde Müezza sahibinin önünde eğildi, karşılığında da üç kere sırtı okşandı. Bu sayede ahrette kendine bir yer edinmiş oldu.

Başka bir efsaneye göre, Hz. Muhammed evinde vaaz verirken Müezza da kucağında uyurdu. Kedinin neye benzediğine dair hiçbir bilgimiz yok. Ama dünyanın dört bir köşesindeki kediseverleri susturmak ne mümkün! Kimi diyor ki Müezza tekirdi, kimi diyor Ankara kedisiydi, kimi de Habeş kedisi olduğunda ısrar ediyor.

DICK WHITTINGTON'IN KEDİSİ

SAHİBİNİ SİYASET DÜNYASINA SOKAN KEDİ

Londra'nın Highgate Tepesi'nde, basitçe Dick Whittington'ın kedisi diye bilinen bir pisipisinin heykeli durur. Efsaneye göre, Richard Whittington 1350-1423 arasında yaşamış ve dört kere Londra belediye başkanı olmuştu. Bu harika kedi hakkında anlatılan hikâyeler olmasa hiç kimse hatırlamayacaktı adamcağızı. Belki de gerçek hayatta asla bir kedisi olmamıştı.

Gerçek Dick Whittington hakkında yeterli bilgimiz var. Gloucestershire'da Pauntley malikânesinin sahibi William Whittington'ın küçük oğluydu. Halis kumaş satışından bir servet kazandı. Hem Kral II. Richard'la, hem de ardılı IV. Henry'yle arası iyiydi. Alice Fitzwarren isimli bir hanımla evlendi ve Londra belediye başkanlığı yaptı. Vasiyeti üzerine, ölümünden sonra muazzam serveti hayır kurumlarına verildi.

Sonra tuhaf bir şeyler oldu. Gerçek Whittington'ı masal kahramanına dönüştüren bir şeyler... Londra halkı kendilerine bunca iyiliği dokunan adam hakkında hikâyeler uydurmaya başladı. Yüzyıllardır anlatılan bir hikâyeye göre, Whittington yoksul bir köy çocuğuymuş. Ün sahibi olabilmek için şehre gelmiş. Fitzwarren adlı bir tüccarın yanında çalışmış, adamın kızına âşık olmuş. Whittington'ın sahip olduğu tek şey bir kediymiş; onu da bir gemi kaptanına vermiş ki yolculuğunda bir yerde satsın.

Bir süre sonra Whittington memleketi Gloucestershire'a dönmeye karar vermiş. Highgate Tepesi'nden yorgun argın geçerken şehir çanlarının çaldığını duymuş. Sanki, "Dön şehre, Whittington, dön. Londra'nın belediye başkanlığına üç kere kon," diyormuş bu çanlar. O da Fitzwarren'ın evine dönmüş. Bir de ne görsün: Kedisini verdiği kaptan inanılmaz haberlerle dönmüş yolculuğundan. Meğer, kediyi sarayını sıçanlar basan bir hükümdara ağırlığınca altına satmamış mı! Böylece Karun kadar zengin olan Dick, sevdiceği Alice'le evlenmiş ve çanların kehanetindeki gibi Londra'ya üç kere belediye başkanı olmuş, hatta üstüne bir daha seçilmiş.

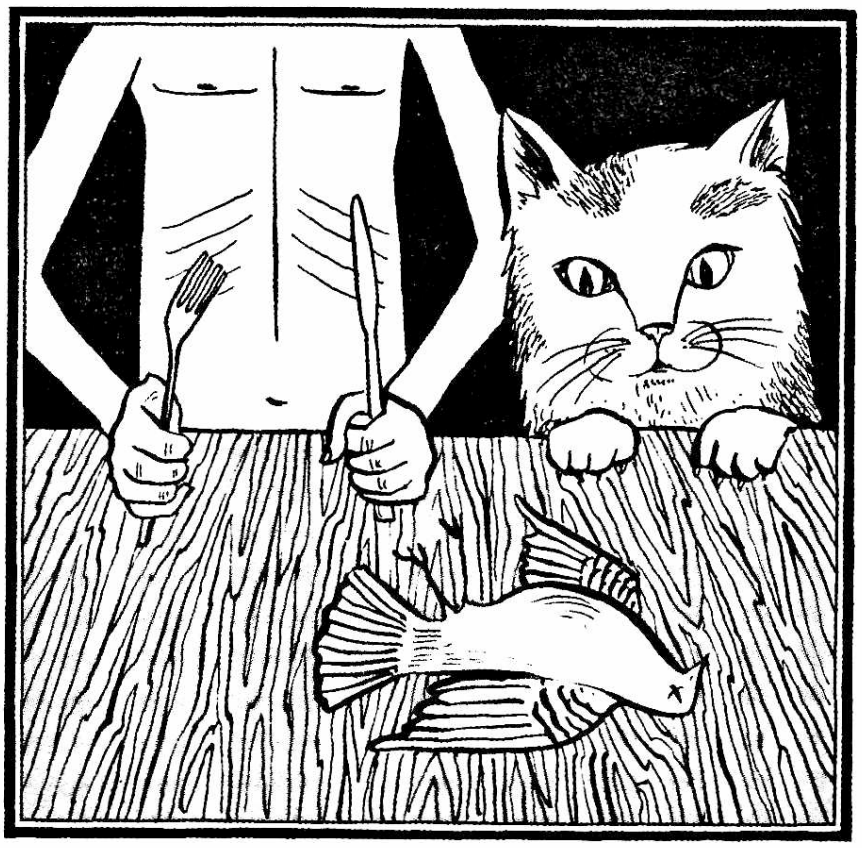
Bu masal hâlâ anlatılır, kitaplarda, oyunlarda yer alır. Gerçek Whittington'ın da bu duruma itiraz edeceğini sanmıyoruz. Öyle ya, sahne ışıklarını paylaştığı kedi sayesinde yüzyıllar süren bir ün kazandı adamcağız.

YEMEKÇİ

MAPUSANE KUŞUNA GÜVERCİN GETİREN KEDİ

İnsanlık tarihinin büyük bölümünde, siyaset bir tür "bul karayı, al parayı" oyunuydu; kaybeden hem servetinden hem de yaşamından vazgeçmek zorunda kalıyordu. İngiltere'nin Yorkshire yöresinde 1460'ta doğan Henry Wyatt işte bu oyunu oynayanlardan biriydi. III. Richard'ın iki yıllık krallık döneminde, tahtta hak iddia eden Richmond Kontu Henry Tudor'ın safında yer aldı. Tabii kral da Wyatt'ı Londra Kulesi'ne kapattırdı; adamcağız orada dondurucu soğuk bir hücrede işkence gördü, bir-iki lokma, ancak ölmeyecek kadar yemek yiyebildi.

Ama günün birinde hücre penceresinin parmaklıkları arasından bir kedi süzüldü içeriye ve hücre sakinine kendisiyle tanışmak istediğini belirtti. Bir canlı gördü

diye sevincinden havalara uçan Wyatt kediyi okşadı, kulağına övgü sözcükleri fısıldadı. Sıkı dost oldular ikisi. Kedicik elbette dostunu öyle aç biilaç bırakacak değildi; hemen gidip bir güvercin avladı ve dostuna getirdi, daha sonraki günlerde de getirmeye devam etti.

Açlıktan kıvranan mahpus memnuniyetle kabul etti bu armağanları; gardiyanlardan birini güvercini yolup pişirmeye ikna etti. Artık avcı kediye "Wyatt'ın yemekçisi" deniyordu. Böylece güçlenen Wyatt düşmanca her davranışa katlanabildi. Derken Henry Tudor, III. Richard'ı alaşağı etti ve VII. Henry adıyla tahta geçti. Tabii ki bizim eski hapishane kuşunun talihi döndü. Kuleden çıktı, servet ve unvana kavuştu ve seksen yaşına kadar yaşadı.

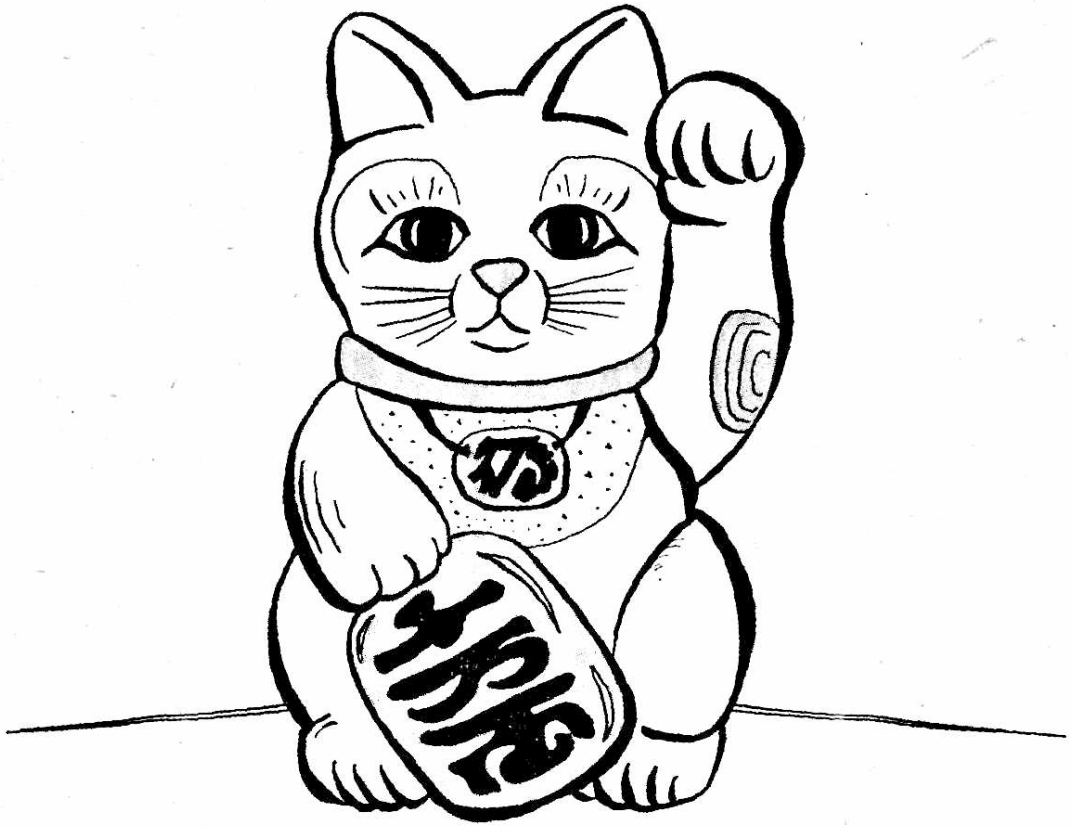
Kuledeki kedinin iyiliğini hiç ama hiç unutmadı. Pisiciğin alınyazısı hakkında bir şey bilmiyoruz. Umut ederiz ki Wyatt önüne çıkan bütün kedilere yaptığı gibi, koruyucusuna da yardım etme imkânı bulmuştur. Tarihî belgelerden birinde şu sözler yazar: "Sör Henry debdebeli günlerinde kedileri hep çok sevdi. Yanında bir kedi bulunmayan hiçbir resmini bulamazsınız onun."

Bugün, Maidstone'daki Bakire Meryem ve Havariler Kilisesi'nde, Wyatt'a adanmış bir taş yer alır. Taşta şunlar yazılıdır: "Üçüncü Richard'ın hükümdarlığı döneminde kuleye kapatılıp işkence gören, zindanda bir kedi tarafından beslenip bakılan Wyatt'ın anısına." ABD ve Kanada'da yaşayan geniş Wyatt ailesi için bu sözler çok anlamlıdır. Öyle ya, o kedi olmasaydı hiçbiri dünyaya gelmeyecekti.

MANEKİ NEKO

JAPONYA'NIN TALİH SİMGESİ OLAN MAHZUN TAPINAK KEDİSİ

Japonya'da hangi dükkâna, lokantaya ya da bara girerseniz girin, girişin yanında bir yerde oturmuş küçük bir porselen kedi heykeli görürsünüz. Karikatüre benzeyen bu yaratık hafifçe gülümser gibidir ve bir patisinde altın para tutar. Öteki pati (sağ ya da sol) sanki sizi çağırır gibi havaya kalkmıştır. Ünlü Maneki Neko'dur bu, yani "el eden" kedi. Evine, dükkânına bu kedi heykelciğini koyanın talihinin açık, kesesinin dolu olacağına inanılır. Ne var ki, bu pisicik sadece efsanelerde yaşayan bir yaratık olmayabilir. Japon efsanesine göre, bu inanış gerçek bir benekli tekire dayanır. Bu tekir sokaktan geçen bir soyluya tam zamanında el ederek mütevazı bir Budist tapınağını servet ve üne kavuşturmuştur.

Olan biteni anlatan birkaç farklı hikâye vardır, ama en yaygın olanı aşağıdaki gibidir: Japonya'nın Edo dönemi (1603-1867) sırasında bir gün bir soylu, Tokyo dışındaki köhne bir tapınağın önünden geçer. Bir de bakar ki tapınak rahibinin kedisi sanki ona el ediyor. Meraka kapılan, belki de biraz tüyleri ürperen soylu, atından inip kediye yaklaşır. Yolun bir saniye önce durduğu noktasına tam o anda bir yıldırım düşer.

Bu gösterişsiz kedinin hayatını kurtardığını düşünen soylu, tapınağa arazi ve para bağışlar. Yıllar sonra, hayatını kurtaran kedi öldüğünde, anısına ilk Maneki Neko heykelciğini yaptırır. Hikâyenin bazı versiyonlarına göre, bu tapınak Tokyo yakınlarındaki ünlü Gotoku-ji'dir. Hikâyenin gerçekten olup olmadığını bilmek olası değil. Ama Japonya'da bu kedi heykelciklerinin çok popüler olduğu tartışma götürmüyor. Milyonlarca üretiliyor bu kediciklerden; kimi kumbara, kimi otomobillere asılan süs biçiminde ve hepsinin de amacı, şu yüzyıllar önceki kedi gibi sahibine para ve mutluluk getirmesi.

Pop kültürün kanatları sayesinde bu uğur kedisi her yere yayıldı; hatta bazen en olmadık biçimlerde. Pokemonların en ünlülerinden biri, Meowth, minik Maneki Neko'nun animasyon dünyasında yeniden doğmuş biçimi. Sağınızda solunuzda, her yerde gördüğünüz Hello Kitty karakteri de ünlü kediye epeyce benziyor. Adı bile şu bizim el eden kedinin adının serbest bir çevirisi olabilir.

RUTTERKIN

CİNAYETLE SUÇLANAN KEDİ

Ortaçağ Avrupa'sında kedilere hiç de iyi gözle bakılmıyordu. Şeytanın aracısı, cadıların çırağı olmakla suçlanırdı kediler. Papalar bile arada bir ağızlarına geleni söylerdi onlar hakkında, hatta halk kedilerden bazen o kadar nefret ederdi ki, hepsini derdest edip kent ve kasabaların dışına atardı.

Bu aşırı tepkilerden biri 1618'de, İngiltere'deki Lincoln kasabasında ortaya çıktı. Yerel yetkililer, Joan Flower ile kızları Margaret ve Philippa Flower'ı işverenleri Rutland kontu ve kontesinden intikam almak için büyü yapmakla suçladılar. Kinlerinin nedenini tarih kaydetmemiş, ama sözümona öç yöntemleri en ince adli ayrıntılarına kadar anlatılmış. Kadınların (o zaman âdet olduğu üzere işkence altında ve sürekli sorgulanarak alınan) ifadelerine göre, Joan Flower yüreğinde Rutterkin adlı dost bir ruh taşıyormuş; bu ruh şeytani bakışlı kara bir kedi görünümündeymiş. Büyü yapacakları zaman bu kediyi kullanırlarmış. En gözde taktiklerinden biri, kont ailesinden birinin eldivenlerini çalmak, suda bir güzel haşlamak, her yerini delmek, sonra da Rutterkin'in sırtına sürtmekmiş. Mahkeme kayıtlarına göre, bu garip büyü Rutland kontunun oğlu Lord Ross'un ölümüne sebep olmuş.

Peki, bu sözümona şeytan kedinin çıkarı neymiş? Kadınların ölümsüz ruhlarında yaşamanın yanı sıra, Joan Flower'ın kanını da içme iznine sahipmiş Rutterkin.

Lord Ross'un ölümünün yanı sıra, bazı akrabalarının tuhaf hastalıklara yakalanması yüzünden Rutland kontunun ailesi en sonunda Flowerların fesat karıştırdığına inanmış. Kadınlar, ortaçağ hukuk sisteminin her zamanki ikna yöntemlerine katlanmak zorunda kaldıktan sonra, suçlarını itiraf etmişler. Joan hapisteyken ölmüş, kızları ise yakılmış.

Peki, Rutterkin'e ne olmuş? Aklını başına toplayıp sıvıştığını umuyoruz. Onun gibiler bütün Hıristiyan ülkelerde iftiraya uğruyordu; bahtsız kediciğin adilce yargılanması mümkün değildi. Güya açık fikirli bir çağda yaşadığımız bugün bile, Rutterkin'in soyundan gelenlere Cadılar Bayramı kartlarından doğrudan videoya düşen korku filmlerine kadar her yerde çamur atılıyor. Çok ama çok gerçek anlamda, bugünün kara kedilerinin bir patisi hâlâ o karanlık çağlarda.

SİNH

İLK EFSANEVİ BURMA KEDİSİ

Burma kedisi kadar renkli –ve şiddet dolu– bir tarihe sahip olanı az bulunur. Bu zarif, farklı görünümlü, uzun tüylü kedi, varlığını biri efsanevi, diğeri adamakıllı gerçek iki yavuz kediye borçlu.

Adı Sinh olan birincisi güya Burma'daki Lao-Tsun Tapınağı'nda mukim kar beyazı tüylü, kehribar gözlü yüz kediden biriymiş. Güneydoğu Asya'nın Khmer halkı, yine bu tapınakta yaşayıp ruhların bir varoluş düzeyinden diğerine geçmesine nezaret eden mavi gözlü altın tanrıçaya taparmış. Kedi Sinh tapınağın başkeşişi Mun-Ha'nın gözdesiymiş.

Bir gece haydutlar tapınağa saldırmışlar, Mun-Ha ölümcül yara almış. Sinh, can çekişen keşişin göğsüne patilerini dayamış, yüzünü tanrıçanın altın heykeline dönmüş. Birdenbire bembeyaz gövdesi altın olmuş, kehribar gözleri de safir mavisi. Bacakları toprak rengine dönüşmüş, ama patileri, tam da keşişe değdikleri yerde, saflığın simgesi olarak kar beyazı kalmış. Çok geçmeden tapınağın bütün diğer kedileri de aynı dönüşümü geçirmiş.

Mun-Ha'nın ruhunu da alan Sinh, Lao-Tsun'un heykeli önünde kıpırdamadan durmayı sürdürmüş; gözlerini tanrıçanın gözlerine dikmiş. Yedi gün sonra ölmüş, böylece sahibinin ruhunu cennete götürmüş. Daha sonra dediler ki, ne zaman bir Burma tapınağı kedisi yaşamını yitirse, ölmüş bir keşişin ruhu onunla birlikte cennete gider.

Tarihin ne garip bir cilvesidir ki, Sinh'in hikâyesine çok benzeyen bir trajedi nedeniyle bu güzelim kedi türü Batı'ya da geldi. Yirminci yüzyılın başında haydutlar bir kere daha bu eski tapınağa saldırdılar. Ama bu sefer iki yabancı, İngiliz Albay Gordon Russell'la arkadaşı Auguste Pavie saldırıya karşı koyan keşişlere yardım ettiler. Yıllar sonra, 1919'da, keşişler Avrupa'ya dönmüş olan Pavie'ye ödül olarak bir dişi, bir de erkek Burma kedisi gönderdiler. Erkek uzun deniz yolculuğuna dayanamayıp öldü. Ama dişi sağ salim Avrupa'ya ayak bastı, üstelik hamileydi. Bu tek kedicikle yavrularının Burma cinsinin Batı kolunu oluşturduklarına inanılır.

SİYAM

AMERİKA'DAKİ İLK SİYAM KEDİSİ

Şu ünlü Siyam kedileri yüzyıllarca yalnızca Siyam'da (bugünkü Tayland) yaşadı. Söylenenlere göre orada Buda tapınaklarını koruyor, kral ailesine hizmet ediyorlardı. Çarpıcı derecede güzel olmaları da cabasıydı. Şimdiki gibi o zaman da tipik Siyam kedisi krem rengiydi, masmavi gözleri kara patilerini, kuyrukları ve yüzlerini daha da çarpıcı hale getiriyordu.

Bu kedilerin kaderinde dünyanın en ünlü kedi cinslerinden biri olmak yatıyordu. Oysa 19. yüzyılın sonunda yurtlarının dışında kimsenin haberi yoktu varlıklarından. Denizaşırı ilk elçileri 1878'de yurtdışına çıktı. Bangkok'taki ABD konsolosluğunda çalışan diplomatlardan David B. Sickels, o sırada ABD başkanı olan Rutherford B. Hayes'in karısı Lucy'ye bir Siyam kedisi gönderdi.

Zavallı kedinin Amerika'ya varana kadar neler çektiği düşünülürse, Siyam kedilerinin neden daha çok ihraç edilmediği anlaşılabilir. Perişan pisinin iki ayı yollarda geçti; Bangkok'tan kara yoluyla Hong Kong'a, oradan deniz yoluyla San Francisco'ya gitti, sonra bütün Kuzey Amerika kıtasını aşarak Washington D.C.'ye vardı. En sonunda, 1879'un ilk aylarında bir Wells Fargo sandığının içinde Beyaz Saray'a ulaştı.

Hayes ailesi sevinç içindeydi; bu Doğulu güzele Siyam adını verdiler. Başkanlık sarayında koşturup duruyordu. Siyasi toplantılara katılmayı âdet edinmişti; elbette kapıdan her girişi büyük bir heyecana sebep oluyordu.

Ne yazık ki Siyam'ın Amerika günleri uzun sürmedi. 1879 sonbaharında hastalandı. Beyaz Saray görevlileri akla hayale gelebilecek en leziz yemekleri hazırladılar ona. Başkanın özel hekimi Dr. J.H. Baxter çağrıldı. Doktor, her an bakım görsün diye Siyam'ı evine götürdü, ama boşuna... Ekimde kedicik son nefesini verdi.

Başkan ailesi, Beyaz Saray personeli ve bütün kediseverler üzüntüden kahroldu, zira Siyam kısa süren ABD ziyaretinde herkesi çok etkilemişti. İlginçtir, kedinin kemikleri hâlâ hükümet binalarının birinde saklı olabilir. Siyam öldükten sonra başkanın kâhyası Billy Crump'ın, kedinin naaşını mumyalanması talimatıyla Tarım Bakanı'na verdiği söylenir. Mumyalandı mı, mumyası neredeydi, bunlar hâlâ cevaplanmamış sorular. Tarım Bakanlığı'nın ve Smithsonian Kurumu'nun muazzam binaları karış karış arandıysa da, Siyam'ın tüyüne bile rastlanmadı.

KAPLAN

BEYAZ SARAY'DAN KAÇIRILAN KEDİ

Otuzuncu ABD başkanı Calvin Coolidge'in kedilerinden biri olan Kaplan kadar üst düzeyde endişe yaratan pek az kedi vardır. 1923-1929 arasında başkanlık yapan Coolidge, Oval Ofis'te çalışmış en hayvansever kişilerden biriydi. İki başkanlık dönemi sırasında Beyaz Saray'ı neredeyse hayvanat bahçesine çevirmişti. Karısı Grace'le birlikte, kanaryalardan Enoch adlı bir kaza kadar gürültücü bir kuş kalabalığı, Ebenezer adlı bir eşek, Smokey adlı yarı vahşi bir vaşak ve Shetland çoban köpeğinden tutun da buldoga kadar bir sürü köpek beslediler. Coolidge'in merakını öğrenen yabancı devlet adamları da bir çift aslan yavrusu, bir ayı, hatta bir de cüce suaygırı göndermişti.

Bütün bu kalabalığın içinde iki de kedi vardı: Kaplan ve Karacık. Hakkında en çok yazılıp çizileni Kaplan'dı. Başkan bu erkek tekiri boynuna dolar, öyle dolaşırdı. Devlet törenleri sırasında kedinin bir ara içeri girip, ne olup bitiyor diye bakıp, sonra dışarı çıkacağına muhakkak gözüyle bakılırdı.

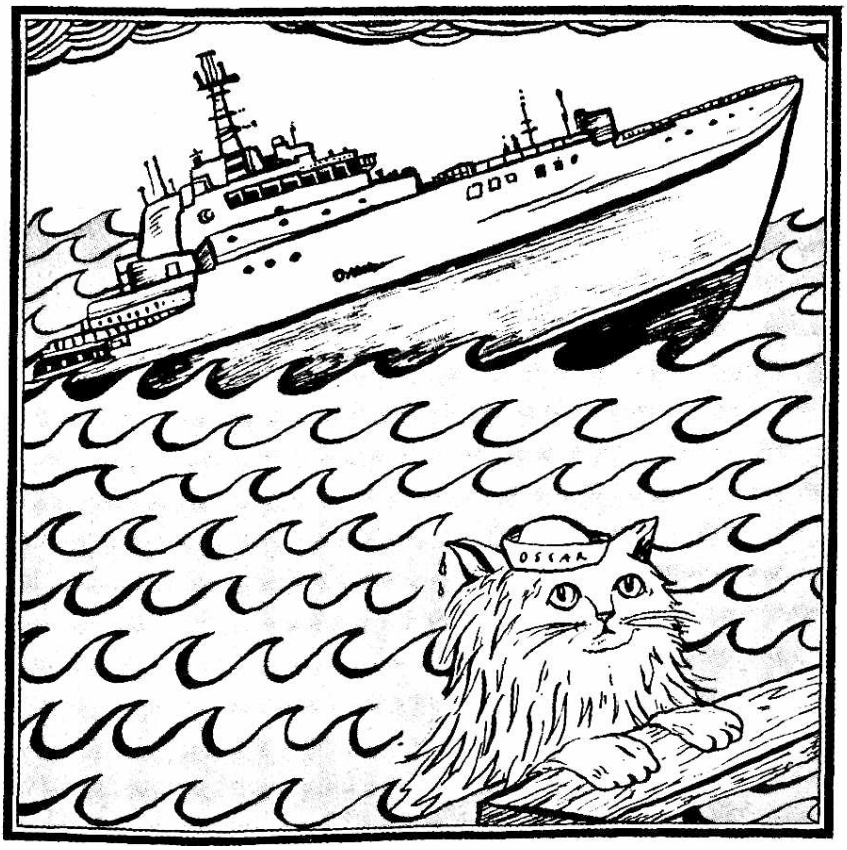
Gezme merakı sonunda Kaplan'ın başını derde soktu. Coolidge zamanında kimse kedileri, hatta ABD başkanının kedisini bile eve kapatmayı akıl etmezdi. Canı çektiğinde Kaplan, Pennsylvania Caddesi 1600 numarayı çevreleyen demir parmaklığın arasından geçip Washington D.C.'yi keşfetme özgürlüğüne sahipti. Anlaşılan sık sık canı çekiyordu çıkıp gitmeyi. Bir keresinde, kedi geri gelmeyince, endişeli başkan radyodan halka hitap ederken kedisinin kaybolduğunu söyledi, gören lütfen getirsin, dedi. Rica etkili olmuştu. Kısa sürede kaçak kedi bir mil kadar ötede, Lincoln Anıtı'nın civarında görüldü ve Beyaz Saray'a getirildi.

Bu macera üzerine Kaplan'a yeşil, Karacık'a kırmızı tasma takıldı. Tasmalara takılı küçük madeni levhada "Beyaz Saray" yazıyordu. Maalesef Kaplan çok geçmeden yine kayboldu, hem de bir daha bulunamamacasına. Daha sonraları, Grace Coolidge kedilere tasma takmanın belki de hata olduğunu söyleyecekti. Kimlik niyetine takılmıştı tasmalar. Ama zavallı Kaplan bu yüzden gayet kıymetli bir armağan olmuştu herhalde.

OSCAR

BISMARCK SAVAŞ GEMİSİNİ –VE DAHA BAŞKA GEMİLERİ– BATIRAN KEDİ

1941 Mayıs'ında, İkinci Dünya Savaşı'nın en şiddetli günlerinde, Alman savaş gemisi *Bismarck*'a, Atlas Okyanusu'nun kuzeyine gidip Kanada ve ABD'den Britanya'ya ikmal malzemesi götüren gemi konvoylarına saldırma emri verilmişti. Denizdeki en güçlü savaş gemilerinden biri olarak kabul edilen *Bismarck* bu iş için biçilmiş kaftandı. Yeni Dünya'yla hayati bağlantısını mutlaka koruması gereken Britanya Kraliyet Donanması denize iner inmez bu kudretli gemiyle karşılaştı. Üç gün süren kanlı bir mücadeleden sonra, *Bismarck* susmak bilmeyen topların ateşiyle madenî bir hurdaya dönüp battı. Binlerce kişilik mürettebatından yalnızca birkaçı sağ kalabildi.

Talihlilerden biri de geminin kedisi Oscar'dı. HMS *Cossack* destroyeri kediciği kurtardı. Mürettebat, beyaz göğüslü kara kediye Batmaz Sam adını verip maskot ilan etti. Ama Sam'in şans getirdiği falan yoktu. Beş ay içinde *Cossack* bir Alman denizaltısının torpido ateşiyle denizin dibine gönderildi. Kedi yine kurtarılanların arasındaydı, bu kez uçak gemisi HMS *Ark Royal*'da ikamet etmeye başladı. Ne var ki üç hafta sonra *Ark Royal* da torpidolandı ve battı. Belki de *Bismarck*'ın intikamıydı bu. Uçak gemisinin torpidocularından biri *Bismarck*'ın dümen yelpazesini vurmuş, Oscar'ın ilk yuvasının batmasına neden olmuştu.

Ama kedinin tahtalıköye gitmeye hiç niyeti yoktu. HMS *Legion* destroyeri tarafından kurtarıldı. Ancak yetkililer bu kadar kem gözlü bir kediyi kraliyet gemilerinden birinde beslemeyi göze alamadılar artık ve Oscar/Sam'i karada "emekliye" sevk ettiler. Kedi uzun ömrünü Belfast'taki yaşlı denizciler evinde tamamladı, 1955'te huzura kavuştu. Ne mutlu ki giderken yanında gemi falan götürmedi.

JOCK

TARİHSEL SİMGE OLAN KEDİ

Winston Churchill tarihteki en büyük kediseverlerden biriydi. Yaşamı boyunca yanında bir ya da birkaç kedi olmuştu. En ünlülerinden birinin adı basitçe Kedi'ydi. Bir keresinde Churchill Kedi'ye bağırdı, o da kaçtı. Churchill evinin penceresine, üzerinde "Kedi, eve dön, her şeyi affettim" yazılı bir kâğıt astırdı. Kedi gerçekten de döndü ve Churchill pisiciğin yeniden gözüne girmek için onu birbirinden leziz yemeklerle besledi.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Churchill'in Downing Caddesi No. 10'daki en önemli dostu Nelson'dı. Bu kocaman erkek kara kedi Churchill nereye gitse peşinden gelir, önemli toplantılara bile girerdi. Churchill dostunun "başbakanlık sıcak su torbası" göreviyle savaşa büyük katkısı olduğunu söylemişti. Ama ünlü devlet adamının en uzun ömürlü kedi meslektaşı, seksen sekizinci yaş günü münasebetiyle özel sekreteri Sör John Colville'in armağan ettiği, dolayısıyla sekreterin lakabı Jock ismiyle anılan üç renkli kediydi.

Ev halkının bu yeni üyesi hemen Churchill'in gözdesi oldu. Torunlarından birinin düğün fotoğrafları çekilirken Churchill'in dizine oturmasına izin verildi. Ama birlikte uzun zaman geçiremediler. Churchill 1965'te öldüğünde Jock topu topu iki yaşındaydı. Bu büyük adam son nefesini verirken, efendisinin yatağında oturuyordu. 1974'te ölene kadar, Churchilllerin aile ikametgâhı olan Chartwell'de yaşadı. Evin arazisindeki evcil hayvan mezarlığında yatmaktadır.

Ama hikâyenin sonu bu değil. Churchill vasiyetnamesinde Chartwell'i devlete bırakmıştı. Bu da mülkü ulusal anıta dönüştürüyordu. Vasiyetnamenin bir de koşulu vardı. Chartwell'de daima Jock adlı üç renkli bir kedi yaşayacaktı. Şu anda bu görevi III. Jock yerine getiriyor. Tarihsel bir simgenin içinde bir kedinin dolaşması epeyce sıkıntı veriyor elbette. Evin sorumluları, o sıradaki Jock'ın koltukları tırmıklamamasına ya da Churchill'in eski çalışma odasında duran cam kavanozdaki Japon balığını yalayıp yutmamasına dikkat etmek zorunda. Kedi günlerini çoğunlukla dışarıda, arada bir fare avlayarak, bahçede güneşlenerek, hiç tanımadığı iyi kalpli sahibinin cömertliğinin tadını çıkararak geçiriyor.

AHMEDABAD

ULUSLARARASI KRİZE YOL AÇAN KEDİ

Ünlü ABD'li diplomat John Kenneth Galbraith, 1960'ların başında yirmi yedi ay boyunca Hindistan'da elçilik yaptı. Bu hassas diplomatik hizmeti süresince, 1962 Çin-Hindistan Savaşı'na ABD'nin tepkisinden tutun da ABD-Pakistan ilişkilerindeki çıbanbaşlarına kadar birçok sorunla meşgul oldu. Ama Galbraith'in ev halkından, üstelik insan bile olmayan birinin yol açtığı uluslararası sorunla karşılaştırıldığında, bütün bu önemli gelişmeler gölgede kalır. Galbraith'in elçiliği sırasında en büyük fırtına, kedisi Ahmedabad'la ilgili bir yanlış anlama yüzünden kopmuştu.

Hikâye 1962'de başladı. Galbraith'in Hindistan'ın Gucerat Eyaleti'ne yaptığı resmî bir ziyaret sırasında, iki küçük oğluna birer Siyam kedisi hediye edilmişti. Suya sabuna dokunmayan bir isim verilen birini tarih unutup gitti. Diğerine ise, doğduğu kentin anısına, o sırada yine çabucak unutulacak gibi *görünen* Ahmedabad ismi verilmişti.

Muhtemelen bu da sorun çıkarmayacaktı. Ne yazık ki Galbraith ailesi kedinin ismini kısaltıp Ahmed yaptı. Ama çok geçmeden öğrenecekleri gibi, Hz. Muhammed'in birçok isminden biriydi bu.

Ve bu da *büyük* bir sorundu elbette.

Kısa bir süre sonra bir gazetedeki masum bir haberde kediden söz edilince, komşu Pakistan'da ayaklanma çıktı; kedinin ismi Müslümanlığa hakaret gibi görülmüştü. Amerikan binaları taşlandı, ABD'li personel sokaklarda saldırıya uğradı, mollalar Galbraith'in kellesini istediler. Galbraith anılarında, "Pakistanlıların o kadar da hassas olduklarını sanmıyorum," diye yazıyordu. "Eğer bir Pakistan elçisi, tam da iki ulus arasında bir sürtüşme olduğu sırada, ne kadar masumca olursa olsun, köpeğine İsa adını verseydi, İncil'in egemen olduğu kuşağın karanlık köşelerinde de eleştiriler yükselirdi."

Diplomat, kedi yavrusuna asla ve kat'a bir insan ismi, hele de peygamberin ismi verilmediğini tekrar tekrar, uzun uzun açıklandıktan sonra, kriz sona erdi. Ayrıca, daha sonraki yanlış anlamalara da engel olmak için pisiciğin ismi değiştirilmişti; artık o, Gucerat'tı. Böylece, olay aslan kükremesine değil de minicik bir miyavlamaya

dönüşmüş oldu. "Bir kedi yavrusu isminin neleri azdırabileceğini amatörler asla anlamayacaktır," diye yazıyordu Galbraith, muzip bir ifadeyle.

KİR-PAS

SENDİKA ÜYESİ KEDİ

Avrupa'da bir işçinin sendikaya girmeden ilerleme kaydetmesi çok zor olabilir. İskoçya'daki Glasgow kentinde, Halk Sarayı denen müze ve konservasyon alanında çalışan zavallı bir işçinin de işte bu zorlukla baş etmesi gerekmişti. Söz konusu işçi, daha önce sokakta yaşamış olan Kir-Pas adlı kediydi. 1979'dan emekli olduğu 1990 yılına kadar kurumun fare avcısı olarak çalışmıştı. Kir-Pas ünlüydü; bazı yerel grupların sözcülüğünü yapıyordu, müzenin hediye dükkânında satılan seramik biblolardan tişörtlere kadar birçok eşyada onun resmi vardı. 1987'de üç hafta ortadan kaybolunca, Glasgow Belediye Başkanı dahil kentin birçok ileri geleni halka çağrı yapmış, sonunda kedi bulunup müzeye iade edilmişti.

Ama Kir-Pas'a asıl ün kazandıran, bir sendika kartına sahip olmasıydı. Müze personeli onu önce Ulusal ve Yerel Hükümet Memurları Derneği'ne mavi yakalı işçi olarak kaydetmek istedi; ama dernek kedinin başvurusunu reddetti. Bunun üzerine Genel Belediye Kazan İşçileri Sendikası'na kaydoldu; bu sendika Kir-Pas'ı saflarına katmaktan çok mutlu oldu. Kir-Pas 2000 yılında ölene kadar örgütlü işçi hareketinin yılmaz destekleyicisiydi.

HUMPHREY

İNGİLTERE'NİN EN TARTIŞMALI KEDİSİ

İngiltere başbakanlarından çoğunun Downing Caddesi No. 10'u kedilerle paylaştığı bilinir. Sevginin ötesinde de bir nedeni vardır bunun. Geniş hükümet binasının hatırı sayılır bir kemirgen sorunu vardır; dolayısıyla kediler yedikleri ekmeğin karşılığını her zaman vermişlerdir.

Humphrey adlı avcı kedi de istisna oluşturmamıştı. Bir görevlinin sokakta bulup popüler televizyon dizisi *Emret Bakanım*'daki bir karakterin ismini verdiği kedi, 1988'de Margaret Thatcher yönetimi sırasında, bir süre önce ölmüş olan Wilberforce adlı erkek kedinin yerini alarak çalışmaya başladı. Yılda 100 poundluk maaş karşılığında Humphrey binadaki farelere hayatı zindan etti. Kedi Thatcher yönetimi boyunca, sonra da John Major zamanında çalıştı durdu.

Neyse ki Humphrey'nin işi başından aşkındı da çevresinde patlayan kriz ve tartışmalara üzülmeye vakti olmuyordu. Basın 1994'te onu Major'ın büro penceresinin dışına yuva yapan serçenin yavrularını öldürmekle suçladı. Hükümet özellikle sert bir dille suçlamaların "iftira" olduğunu ilan etti.

Ama Haziran 1995'te olanlar bütün bunların yanında hiç kalırdı. O tarihte Humphrey birden ortadan kayboldu. Durum öylesine ciddiydi ki, 25 Eylül'de başbakanlık dairesi kedinin olası ölümünden duyulan üzüntüyü dile getiren bir bildiri yayınladı. Ancak hemen sonra kedi Kraliyet Askeri Tıp Fakültesi'nde bulundu; sokak kedisi olduğu sanılmış, kendisine DA (Devriye Arabası'nın kısaltılmışı) adı verilmişti.

Asıl büyük gürültü Major'ın muhafazakâr hükümetinin yerine Tony Blair yönetimi geçtiğinde koptu. Dedikodulara göre yeni başbakanın karısı Cherie ya Humphrey'yi hiç sevmemişti ya da kediye alerjisi vardı. Kasım 1997'de kedinin "emeklilik" günlerini mutlu geçirmek üzere ismi açıklanmayan yaşlı bir çifte verildiği bildirildi. Bunun üzerine Humphrey'nin "uyutulduğu" söylentileri çıktı. Bu söylenti de kedinin yeni (ve gizli) evinde yeni tarihli gazetelerin yanında çekilmiş fotoğraflarının yayınlanmasıyla susturuldu.

Bütün bu tartışmalar Mart 2006'da Humphrey hayata gözlerini yumduğunda sona erdi. Ne mutlu ki, olaylarla dolu yaşamı boyunca eski fare avcısı olan bitenin farkında bile değildi.

KARACIK

KONUŞAN... VE DAVA AÇAN KEDİ

ABD hukuk kitapları öncü insan hakları davalarıyla doludur. En eğlenceli olanlardan biri Güney Carolina'da yaşayan yetenekli bir kara kediyle ilgilidir. Kedinin sahipleri Carl ve Elaine Miles'ın anlattığına göre, 1970'lerin sonuna doğru, oda oda kiralanan bir evde otururlarken, kızın biri kedi yavrularıyla dolu bir kutu getirip birini almak isterler mi diye sormuş. Carl mahkemedeki ifadesinde önce, "Hayır, istemiyorum," dediğini söylüyor. Sonra, sürdürüyor ifadesini: "Kedi yavrularından uzaklaşırken bir ses bana, 'Kara kediyi al,' dedi. Kara kediyi aldım, sıra dışı ya da garip bir hali yoktu."

Ancak çok geçmeden her şey sıra dışı hale gelecekti. Birkaç ay sonra Carl, kendi sözleriyle "Tanrı'nın sesi"nden ilham alarak kedi yavrusunun onunla konuşmaya çabaladığına ikna oldu. Bu süreci kolaylaştırmak amacıyla, kediler için konuşma programı diye adlandırılabilecek bir yöntem geliştirdi. Önce Karacık'ın sesini teybe kaydediyor, sonra kediye dinletiyordu. Kendisi konuşurken de kediyi dudaklarına bakmaya teşvik ediyordu.

Bütün bu uğraş semeresini verdi. Altı ay içinde kedi tek tük de olsa "konuşmaya" başlamıştı. Artık bazı cümle parçacıklarını dinleyenlerin ilgisini çekecek kadar açık seçik söyleyebiliyordu. Radyoda, televizyonda konuştu (ücret karşılığında tabii), hatta *İnanılmaz* adlı TV programına çıktı.

Derken, aktör kedi unutulmaya yüz tuttu. Mayıs 1981'de karı koca Mileslar, Karacık'ı Georgia Eyaleti'nin Augusta kasabasında sokaklarda oynatacak kadar düşmüşlerdi. Kedicik birkaç metelik karşılığında gelen geçene "Annemi istiyorum" ya da "Seni seviyorum" gibi şeyler söylüyordu. Ne yazık ki, kasaba zabıtası marifetli kediden fazla etkilenmemişti. Sahiplerini 50 dolar verip çalışma ruhsatı almaları konusunda uyardılar. İsteğe uydu Mileslar, ama sonra yasanın konuşan hayvanları kapsamadığı gerekçesiyle belediyeyi mahkemeye verdiler. İlginç bir dava olacaktı. Derken, Mileslar ruhsat ücretinin *konuşma özgürlüğünü ve iletişim kurma hakkını ihlal ettiği* iddiasını da davaya eklediler. Sadece onların değil, Karacık'ın da konuşma hakkı ihlal ediliyordu.

En azından ilginç bir iddiaydı bu. Ah bir de mahkeme onaylasa, dünyanın dört bir köşesindeki şamatacı sokak kedilerinin, çenesi düşük Siyamların hayatı çok kolaylaşırdı. Maalesef –belki de beklenebileceği gibi– onaylamadı. Mileslar bölge mahkemesinde davayı kaybettiler. Mahkemenin kararına göre, Augusta Kasabası'nın çalışma kuralları konuşan hayvanları özellikle belirtmese de, Milesların işi buydu, dolayısıyla ruhsat almaları gerekiyordu.

Dava ABD Temyiz Mahkemesi'ne intikal etti. Bu mahkeme de çiftin tartışmalı 50 doları Augusta Belediyesi'ne ödemesine karar verdi. Üç kişilik yargıç heyeti karar haşiyesinde Karacık'ın konuşma özgürlüğü olup olmadığı meselesine değinmeyi uygun bulmuştu. "Mahkeme Karacık'ın konuşma özgürlüğü hakkının ihlal edildiği iddiasını kabul etmemektedir," demişti yargıçlar. "Birincisi, Karacık olağandışı bir yeteneğe sahip olsa da, 'kişi' olarak kabul edilemez, dolayısıyla Haklar Yasası'nın koruması altında değildir. İkincisi, Karacık'ın böyle bir hakkı olsa bile, davacıların onun hakkını *jus tertii* [üçüncü taraf] olarak aramasına gerek yoktur. Karacık kendi hakkını arayabilir."

Böylece kedilere konuşma özgürlüğü tanınması yolundaki ilk girişim son buldu. Kimse sızlanmadı, kimse miyavlamadı. Birileri nükteli bir laf etti, o kadar.

KEDİ MANDU

GERÇEK BİR SİYASİ PARTİ KEDİSİ

Bir siyasi partinin lideri kadar utanç verici, meslek yıkıcı skandallarla yüz yüze gelme ihtimali olan pek az kişi vardır. Britanyalı Kedi Mandu'nun lekesiz siyasi kariyeri işte bu yüzden örnek oluşturur. Kedi Mandu birkaç yıl boyunca, çok güçlü olmasa da çok ünlü bir siyasi örgütün yönetimine yardım etmişti. Bela çıktığında daima dört ayak üzerine düşerdi. Tartışma çıktığında çenesini tutmasını bilirdi.

Aslında çene tutma konusunda fazla seçeneği yoktu. Konuşamazdı. Sonuçta bir kediydi. Daha doğrusu kocaman sarman bir kediydi. Sahibi ise Gürültüyle Uluyan Hope lakabıyla ünlü Alan Hope'tu.

Kediyi yöneticiliğe getiren nasıl bir örgüttü ki? Kudurmuş Canavarın Resmî Zıpırlık Partisi, adından tahmin edilebileceği gibi pek de ciddi bir grup değildi. Müzisyen David Sutch'ın (nam-ı diğer Haykıran Lord Sutch) 1983'te kurduğu parti, parlamento üyeliğinden en alt yerel görevlere kadar her yere adaylar gösterirdi. Çeşitli dönemlerde getirdikleri öneriler arasında gelir vergisinin kaldırılması, işini yapamayacak kadar "budala" olan polislerin Anglikan Kilisesi'nde mahalle papazı olarak yeniden eğitilmesi, ev hayvanlarına pasaport verilmesi de vardı. Tarihin ne garip cilvesidir ki, bu son fikri gerçek siyasi partiler benimseyip uygulamıştı.

Ancak, gerçek siyasi örgütlerin Zıpırlık Partisi'nin bir hayvanı yönetime getirme kararını benimsemeleri pek mümkün değil. Haykıran Lord Sutch 1999'da intihar ettiğinde, sadık taraftarları Devon, Ashburton'daki Altın Aslan Oteli'nde yeni bir lider seçmek üzere toplandılar. Zıpırlık Partisi'nde anlatılanlara göre, oylar geçici başkan Gürültüyle Uluyan Hope ile kedisi arasında bölündü. Bunun üzerine ikisinin ortak başkanlık yapması uygun görüldü.

Kedi Mandu görevini layıkıyla yerine getirdi. Partinin 2001 yılındaki siyasi manifestosunu bile o yazdı: Boş bir sayfaydı bu. Ne yazık ki Kedi Mandu'nun kariyeri kısa sürdü, Temmuz 2002'de sokakta karşıdan karşıya geçerken bir otomobilin altında kaldı. Ama Kudurmuş Canavarın Resmî Zıpırlık Partisi'ndeki o kedimsi tat asla kaybolmadı. Örgütün 1978'de resmî parti hayvanı olarak benimsediği leopar amblemi bugün de geçerli.

SOCKS

CLINTON YÖNETİMİNİN GAYRİ RESMİ MASKOTU

Çoğu ABD başkanı Beyaz Saray'a köpeğini de getirmişti, ama pek azı kedi beslemeye tenezzül etti. Bill Clinton da bu kısa listeye 1993'te, Amerika'nın "birinci ailesi"nin yanı sıra kedileri Socks'ın da Washington D.C.'ye taşınmasıyla girdi. Hani "başına devlet kuşu kondu" denir ya, işte bu da siyah-beyaz kedilerin inanılmaz yükselişinin doruk noktasıydı. 1991'de Arkansas'ın Little Rock kasabasında doğan Socks, yavruluk dönemini Chelsea Clinton'ın müzik öğretmeninin verandasının altında geçirdi. Öğretmen ne Socks'a yanaşabiliyordu ne de Geceyarısı adlı kardeşine. Bir gün Chelsea iki yavruyu gördü, onlara yaklaştı ve Socks dosdoğru Chelsea'nin kucağına atladı.

Böylece bir medya kahramanı doğmuş oldu. Geceyarısı da iyi bir yuva buldu, ama Socks'ın kaderinde dünya çapında ün kazanmak vardı. Önce eyalet valisinin konağında yaşadı. Derken, Clinton başkan seçilince, Arkansaslı erkek kedi Beyaz Saray'a taşındı. Verandanın altına büzüleceğine, günlerini Oval Ofis'in dışındaki bahçede tembel tembel yatarak ya da başkanlık sarayının batı kanadındaki çok sevdiği koltukta şekerleme yaparak geçiriyordu. Üzerine başkanlık amblemi yerleştirilmiş kedi kutusunda seyahat ediyor, sık sık halk karşısına çıkıyordu.

Medyanın taarruzu altında yaşamak her zaman kolay olmuyordu. Fotoğrafçılar Socks'ın çevresine üşüşüyor, iyi bir kare alabilmek için bazen lezzetli bir lokmayı rüşvet olarak sunuyorlardı. Beyaz Saray arazisinde serbest dolaşmasının tehlikeli olduğuna karar verilince, boynuna uzun ipli bir tasma taktılar. Ancak bütün bu sıkıntılar, Buddy isimli safkan Labrador "birinci köpek"le bitmek bilmeyen kavgasının yanında hiç kalıyordu. Hillary Clinton'ın anlattığına göre, Socks ilk gördüğü anda bu heyecanlı köpekten nefret etmişti. Yine de ikisi savaş baltalarını toprağa gömüp *Sevgili Socks, Sevgili Buddy: Birinci Köpek ve Kedi'ye Çocuk Mektupları* adlı kitabın kapağı için poz vermeyi bildiler.

Clinton yönetimi sona erdiğinde, Socks'ın hem adresi değişti hem de ailesi. Buddy'den nefret ettiği bilindiğinden, Bill Clinton'ın eski özel sekreteri Betty Curie'ye verildi. Kedicikle Curie hep dost olmuşlardı, bu yüzden Clintonlar ikisinin

emeklilik günlerinin tadını bir arada çıkarmasının iyi olacağını düşündüler. Bugün Curie'yle Socks Maryland'de, Labradorların olmadığı bir evde ve sahne ışıklarından uzak yaşıyorlar.

COLBY

(SÖZÜMONA) ÜNİVERSİTE MEZUNU KEDİ

İyi bir eğitimin yerini hiçbir şey tutmaz derler. Aslında tutar; Colby Nolan isimli altı yaşındaki kedi bunu bütün dünyaya kanıtlamıştır. Pennsylvania Başsavcısı Jerry Pappert 2004'te bir de baktı ki, Teksas'ta bir adres, isteyen istemeyen herkese e-posta göndererek internetten üniversite diploması satıyor. O da dolandırıcıların foyasını meydana çıkarmak için bu işe çomak sokmaya karar verdi.

Görevliler kimliklerini gizleyerek Plano, Teksas'taki Trinity Southern University adındaki "yüksek öğrenim kurumu"yla internetten temasa geçtiler. Aslında böyle bir üniversite yoktu. Aslında, heveskâr bir öğrenci gibi görünen Colby Nolan diye biri de yoktu. Gönderdiği e-postalara bakılırsa, genç Colby epeyce indirimli bir ücret olan 299 dolara üniversite diploması elde etmek istiyordu.

TSU temsilcileri Colby'ye "öğrenci başvuru formu" yollayıp doldurmasını istediler. Colby öyle bir doldurdu ki formu, verdiği bilgilerle bırakın üniversiteye kabul edilmeyi, lise mezuniyetine denk düşecek bir genel eğitim sertifikası bile alamazdı. Colby'nin uyduruk bilgilerine göre yerel kolejde üç ders almış, bir hamburgercide çalışmıştı ve evlere gazete dağıtıyordu. Şaşırtıcı ama (belki de değil), sözümona üniversitenin yöneticileri ona üniversite diploması almanın yanı sıra, (yalnızca 399 dolar artı posta parasına) iş yönetiminde lisansüstü derece elde edecek niteliklere de sahip olduğunu bildirdiler.

TSU'dakiler elbette bilemezdi, ama Colby gönderdiği bilgilerin gösterdiği kadar bile nitelikli değildi. Aslında başsavcılık personelinden birinin altı yaşındaki kara kedisiydi. Ne var ki, belirlenen diploma ücreti ödendiğinde, gayet gerçek görünümlü, altında üniversite yönetim kurulu başkanıyla dekanın imzası bulunan bir belgenin sahibi oldu. 99 dolar daha gönderildiğinde, Colby'nin notlarını gösteren belge de geldi. Konuşamayan, okuyup yazamayan, bir sınıfa patisini bile sokmamış olan pisicik bu belgeye göre 3.5 mezuniyet ortalamasına sahipti.

Polislere bu yetti. Öğrenci Colby'nin kedi Colby olduğu ilan edildi, hatta gazete fotoğrafçılarına başında minik bir mezuniyet kepiyle poz verdi. Kısa süre sonra yarı uyduruk TSU ve yöneticileri mahkemeye verildi. Elbette okulun web sayfası internette derhal kayıplara karıştı. Bütün bunlar okulun en ünlü mezunu sayesinde olmuştu.

LEWIS

SOKAĞA ÇIKMASI YASAKLANAN KEDİ

Bazı kediler ünlü olur, bazılarının ise adı kötüye çıkar. Adı kötüye çıkanlardan biri de Connecticut'ta yaşayan, uzun siyah-beyaz tüylü, Lewis adlı erkek kediydi. Şiddet eğilimi yüzünden bu imansız küçük kedinin yasalarla başı derde girmiş, müebbede denk düşen bir ceza almasına yol açmıştı. Eskiden sokak sokak dolaşan kediyi Fairfield Belediyesi yetkilileri ömrünün sonuna kadar evde kalma cezasına çarptırdılar; yoksa fena olurdu! Bir kediye verilen ilk sokak yasağıydı bu; aynı zamanda en tartışmalı ve medyada en fazla gürültü koparanıydı.

Lewis'in yasalarla sürtüşmesi, Sunset Circle adı verilmiş sessiz, sakin bir çıkmaz sokakta yaşayanlara durduk yerde saldırmasıyla başladı. Aniden ortaya çıkıyor, kurbanlarına arkadan hücum ediyordu. Taarruza uğramış bir sokak sakini *Connecticut Post*'a, "Kedi Felix'e benziyor; her patisinde altı parmağı, hepsinin de sipsivri tırnağı var," demiş, "korkunç birer silah bunlar," diye de eklemişti. Anlaşılan Lewis tırnaklarını önüne çıkan herkese geçirmekte tereddüt etmiyordu. Bunların arasında Avon müstahzaratı satan zavallı bir kadıncağız da vardı; söylenenlere göre Lewis ona arabasından inerken saldırmıştı.

Sonunda, iki kere saldırıya uğradığını iddia eden Janet Kettman adlı bir komşu, Fairfield Polis Müdürlüğü'nün hayvan denetim görevlisi Rachel Solveira'ya başvurdu. Görevli, "Sunset Circle Teröristi" denen saldırgan kediye yasaklama emrini tebliğ etti. Lewis eğer günde iki Prozac hapı alırsa arada bir sokağa çıkabilecekti. Ama iki ay sonra, sahibi Ruth Cisero ilaç vermeyi kesince, kedi yine yerinde duramaz oldu. Üstelik sahibi evden kaçmasına da izin vermez mi! Eh, o zaman da Lewis'in ilk yaptığı iş başka bir komşuya, Maureen Bachtig'e saldırmak oldu.

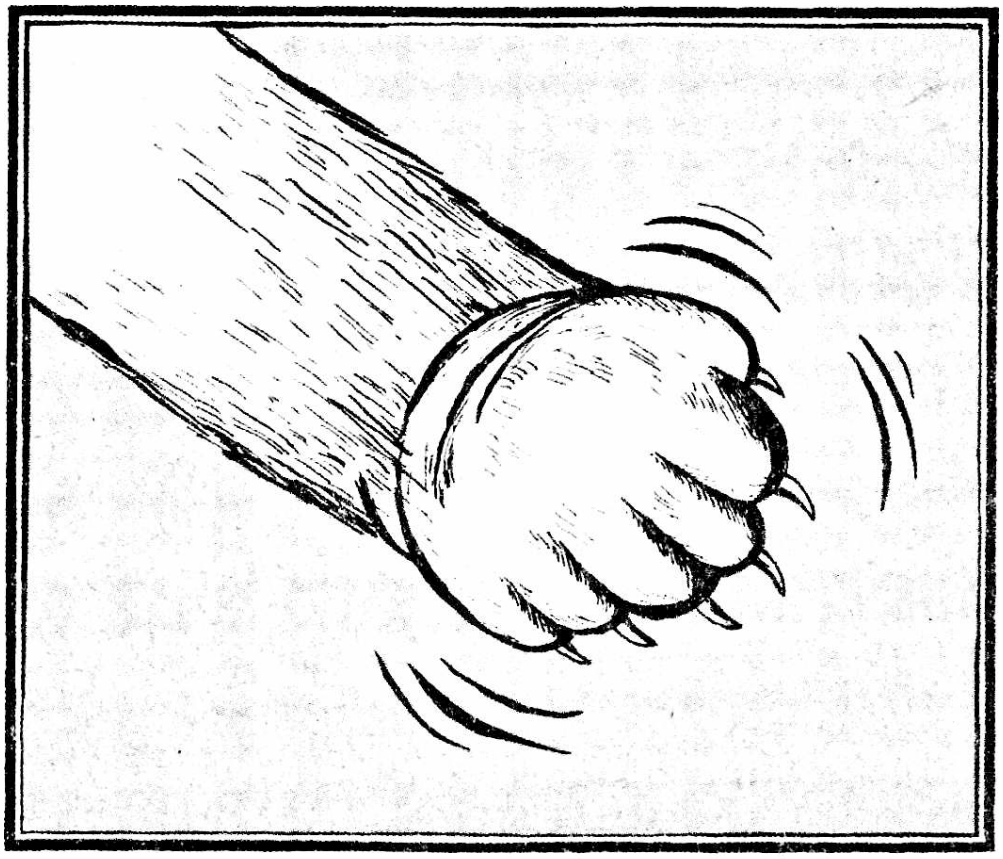
Hemen ardından Cisero bir de baktı ki, kedisiyle aynı akıbete uğramış. Yasaklama emrine uymadığı ve ikinci dereceden başkalarını düşüncesizce tehlikeye atma suçu işlediği gerekçesiyle tutuklandı, ama gözaltında tutulma şartıyla salıverildi. Bu da yetmezmiş gibi, Lewis'in kurbanlarından biri ona 5.000 dolarlık tazminat davası açtı.

Bundan daha acayip bir iş olmaz derken, oldu. Yerel gazetelerin çıtlattığı hikâye kısa sürede uluslararası basında sansasyonel haber haline geldi. Herkesi ilgilendire-

cek renkli bir hikâye bulduklarını kavrayan gazete ve televizyonlar, Lewis'in Avon temsilcisini kovalaması gibi leziz bir haberin üzerine atladı. Cisero, kavgalı olduğu komşuları, kısacası kediyle uzaktan yakından ilgisi olan herkes bir anda CNN'den tutun da BBC'ye kadar bütün televizyon kanallarının soru yağmuruna tutuldu. Artık Lewis'in myspace.com'da sayfası vardı, "Lewis'e Özgürlük" tişörtleri bir anda piyasayı kaplamıştı.

Bunca ilginin mahkemede hem kendisine hem de kedisine yardımcı olacağını umut eden Cisero, vazife icabı muhabir ordularına demeç verip duruyordu. Lewis'e gelince; sahibinin diğer kedisi Thomas'la birlikte evde yan gelip yatıyor, arada bir korkudan ödü patlamış fotoğrafçılara gözlerini devirip poz veriyordu. "Söyleşi" yapmadığı zamanlarda da, pencereden melul mahzun bir zamanlar avladığı kuşlara, sincaplara bakıyordu. Hiç olmazsa, geleceğini tayin edecek büyük bir hukuk kumarı oynandığından haberi bile yoktu. Nisan 2006'da, basın mensuplarının doldurduğu mahkeme salonunda, Cisero gözaltı şartının kaldırılmasını istedi. Yargıç buna ancak Lewis uyutulursa izin vereceğini söyledi. Sonunda, Haziran 2006'da Cisero'ya "hızlandırılmış gözaltı" izni verildi, yani mahkemeye çıkmayacak, sabıka kaydı olmayacaktı. Ama bir şartla: Yargıç, Lewis'in bir daha asla sokağa çıkmaması gerektiğini söyledi. "Bunun hiçbir istisnası olamaz," diye uyardı sert bir dille. "Asla."

Son haberlere göre, Lewis gönülsüz de olsa evde tutuklu kalmaya alışıyor. Komşuları da yokluğunu hiç aramıyor.

ÜNLÜ BİRKAÇ KEDİ DAHA

SLIPPERS: ABD Başkanı Theodore Roosevelt'in kibirli kedisi. Bir devlet şöleninde, koca bir diplomat ordusu koridorda uykuya dalmış olan Slippers'ın çevresinden dolanmak zorunda kalmıştı.

TOM: ABD Başkanı John F. Kennedy'nin kızı Caroline'ın kedisi. Ne yazık ki Kennedy'nin kedilere alerjisi olduğu ortaya çıkmış, Tom'a yeni bir ev bulunmuştu. Jacqueline Kennedy Onassis'in mallarının satıldığı mezatta, Tom'un çerçeveli bir fotoğrafı 13.000 dolar gibi soluk kesici bir fiyata satıldı.

MYOBU NO OMOTO: Japon İmparatoru Ichijo'nun (980-1011) sevgili kedisi. Şımartılan kedi öyle yüceltilmişti ki, kendisini kovalamaya kalkışan bir köpeğin sahibini imparator zindana attırdı.

MICETTO: Vatikan'da doğan bu kocaman tekir kedi Papa XII. Leo'nun sevgilisi haline geldi. Söylentilere göre, papa ziyaretçileri huzuruna kabul ederken Micetto da cüppesinin altına saklanırdı.

WHITE HEATHER: Kraliçe Victoria'nın çok sevdiği şişman Ankara kedisi. Kedi çok uzun yaşamakla ünlü kraliçeden bile uzun yaşadı ve Victoria'nın oğlu ve ardılı Kral VII. Edward'a miras kaldı.

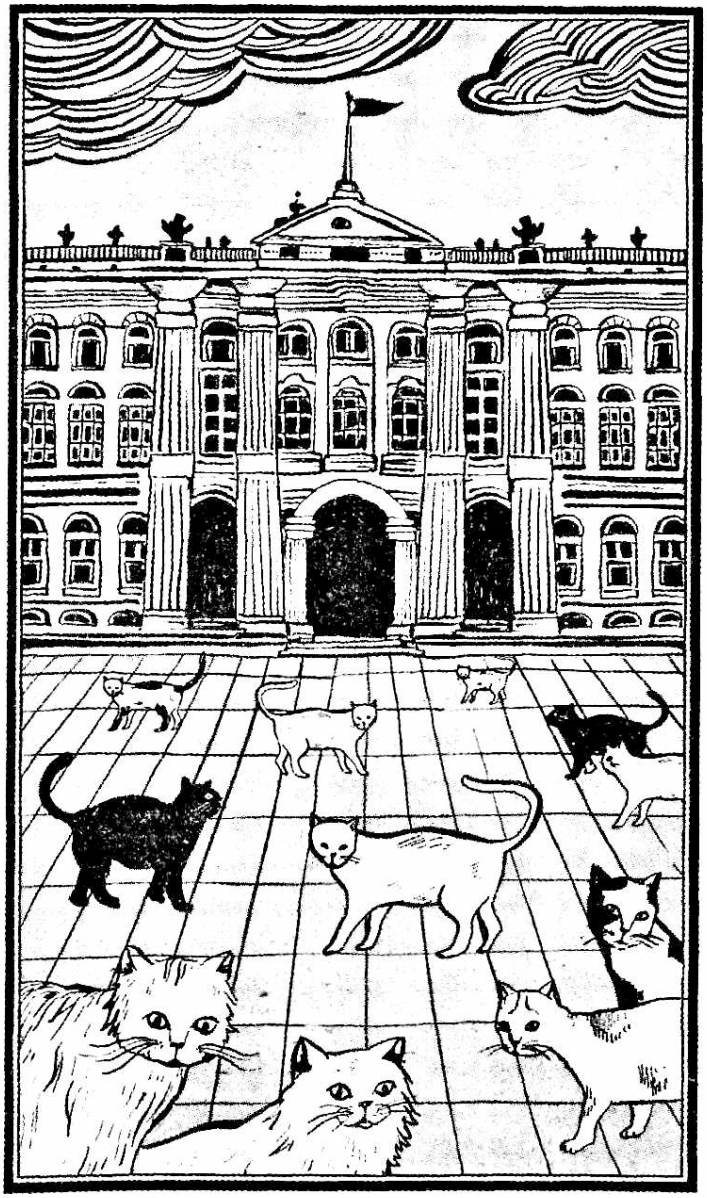

SANAT VE EDEBİYAT

ERMİTAJ MUHAFIZLARI

RUSYA'NIN EN BÜYÜK MÜZESİNİ KORUYAN KEDİLER

Kütüphane ve müzelerin en büyük dostu daima kediler olmuştur. Fareler ve sıçanlar eski, önemli bir yazmayı ya da paha biçilmez bir tabloyu mısır koçanı yer gibi kemirebilir; bu yüzden de birçok kültür merkezi kemirgen hasarını asgariye indirmek için kedi suikastçılar istihdam eder. Ancak dünyada St. Petersburg'daki Devlet Ermitaj Müzesi'ni koruyan kediler kadar çok sayıda ve soylu atalara sahip eski bir muhafız taburu yoktur.

İki buçuk yüzyıldır olduğu gibi, bugün de bu muazzam sarayı aşağı yukarı elli kedilik bir güç korumaktadır. İşe başlama tarihleri, Ermitaj'ın çarların sarayı olduğu günlere kadar uzanır. Çar Büyük Petro'nun kızı İmparatoriçe Elizaveta Petrovna, 1745'te artık saraydaki kemirgenlerden gına geldiğine karar vermişti. Bir ferman yayınlayarak "en irilerinden sağlam ve fare yakalamakta usta kedilerin" derdest edilerek saraya getirilmesini, başlarına da onlara bakıp besleyecek birinin konulmasını emretti.

İlk kedi mangası kısa bir süre sonra saraya geldi. İşlerini iyi becermiş olmalılar ki, çarlık dönemi boyunca sarayda kalmayı sürdürdüler. Komünistlerin devriminde de keyiflerine halel gelmedi, ancak İkinci Dünya Savaşı'nda ilk taburun soyundan gelenlerin çoğu kırana uğradı. O sırada adı Leningrad

olan St. Petersburg aylarca Alman birliklerinin ablukası altında kaldı. Şehirde kıtlık çıkınca Ermitaj kedilerinin birçoğu yemeklere katık edildi.

Savaştan sonra, ölen kedilerin yerine yenileri getirildi. Söylentiye bakılırsa çar dönemindeki muhafızlar İran kedilerinden oluşuyordu. Bugün ise rengârenk sokak kedilerinden oluşan bir tabur binanın bodrum katında ikamet etmekte. Kedilerin kendi avladıklarına ek olarak, müze çalışanlarının bağışları ve Ermitaj çalışanlarının çocuklarının yaptığı resimlerin yıllık satışından elde edilen gelirler, kedilerin tedavileri, barınmaları ve yiyeceklerine harcanıyor.

Kediler sarayın dış arazisinde devamlı devriye gezseler de, artık galerilere ve sergi mekânlarına girmelerine izin verilmiyor. Tabii nadiren de olsa bazıları sızıveriyor içeri. Ama müzenin karmaşık elektronik güvenlik sistemini harekete geçirdiklerinden, kendileri derhal bir görevli eşliğinde dışarı çıkarılıyorlar.

SELİME

SANAT UĞRUNA ÖLEN KEDİ

Ölüp gittikten sonra onurlandırılan çok kedi vardır gerçi, ama pek azı Selime gibi sanat ve edebiyat dünyasına mal olabilmiştir. Selime, 18. yüzyılda yaşamış Britanyalı yazar, siyaset adamı ve dördüncü Orford Kontu Horace Walpole'un kedisiydi. Belki de garip bir şekilde öldüğü için bu kadar dikkat çekmişti. Selime porselen bir vazodaki Japon balığını avlamak isterken suya düşüp boğulmuştu.

Walpole teselli edilemiyordu. O korkunç kazaya neden olan vazoya kediyi anlatan bir yazı kazdırdı (vazo Walpole'un mülkü Strawberry Fields'de hâlâ durur). Ayrıca şair dostu Thomas Gray'den bir mezar taşı kitabesi yazmasını rica etti. Gray daha iyisini yaptı, *Sevgili Kedinin Ölümüne Kaside*'yi yazdı. Şiir değersiz emeller uğruna körcesine uğraşan okurları uyarır ve ölümsüz bir dizeyle sona erer: "Ne meşru ödüldür arayan gözleri ve aymaz yürekleri ayartan / ne de altındır her parlayan."

Bu yetmezmiş gibi, 1776'da ressam Stephen Elmer *Horace Walpole'un Sevgili Kedisi* adlı bir tablo yaptı. Tabloda Selime, Japon balığı kavanozunun ağzına tehlikeli biçimde tünemiştir. Yanında açık duran kitapta Gray'in *Kaside*'si görülür.

BEERBOHM

BRİTANYA'NIN EN İYİ AKTÖRLERİNİ GÖLGEDE BIRAKAN KEDİ

Yüzyıllarca saygın İngiliz tiyatroları –en azından haşaratla haşır neşir olmak istemeyenler– kedisiz yapamadı. Ancak bu kedilerin fare avlamanın ötesinde de işlevleri vardı. Aktörler kedilerin uğurlu olduğuna inanırlardı, üstelik insanı rahatlatan varlıkları sayesinde nice sahne korkusu krizi atlatılmıştı. Öyle yararlı oluyordu ki kediler, en bencil aktör bile kedilerin gösteri sırasında zaman zaman sahneye çıkıp rahvan yürüyüşleriyle asıl oyuncuları geri planda bırakmasına göz yumuyordu.

Ama hiçbir tiyatro kedisi Beerbohm kadar uzun hizmet edip ün kazanmadı, hiçbiri de onun kadar yetenekli değildi. Beerbohm, 1970'lerden 1990'ların başına kadar Londra'nın West End bölgesindeki Gielgud Tiyatrosu'nda (eski Globe) fare azaltma görevini ifa etti. Soylu edalı bir tekirdi. Yalnızca kendi seçtiği aktörlere yaltaklanırdı. Her oyunda en azından bir kere sahne ışıklarında belirmeyi severdi. Tiyatroya yıllarını vermiş eski bir Britanyalı aktör Herbert Beerbohm Tree'nin adı verilmişti kendisine. Gösteri dünyasında yirmi yıl çalıştıktan sonra emekli oldu, Kent'te yaşayan tiyatro marangozunun yanına taşındı. Mart 1995'te öldü. Bu hüzünlü olay tiyatro gazetesi *The Stage*'in baş sayfasında yayınlanmıştı. Portresi hâlâ Gielgud'un duvarında asılıdır.

HODGE

SÖZLÜK YAZIMINA YARDIM EDEN KEDİ

Bir kedinin mahmur bakışları altında yazı yazan nice ünlü şair ya da romancı vardır. Ama Hodge adlı bir kara kedinin azmi bu dört patili esin perilerinden pek azında bulunur. Bu kara kedi, İngiliz dilinin gerçekten yetkin ilk sözlüğünü tek başına yazan Samuel Johnson'ın (1709-1784) can yoldaşıydı.

Johnson tam on bir yılını vermişti bu çalışmaya; Londra'da, Gough Meydanı No. 17 adresindeki evinde tanım ardına tanım çıkıyordu kaleminden. Bu büyük sözlükçü masasında terlerken Hodge da dirseği dibinde oturur, hayal bile edilemeyecek kadar eziyetli bu işte Johnson'ın hiç olmazsa avunmasını sağlardı. Proje nihayet 1775'te bitti. Dünya çapında ilgi gördü, yüz yılı aşkın bir süre edebiyat dünyasının en seçkin başvuru kitabı oldu ve yazarına "Sözlük Johnson" lakabı takılmasına yol açtı.

Ancak, dünya Hodge'ı (ve efendisini) sözlük değil, James Boswell adlı genç bir İskoçyalı sayesinde tanıdı. Boswell 1763'te Johnson'ın arkadaşı olmuş, yıllar boyu peşinde dolaşmış, bu bilge adamın ağzından çıkanları kayda geçirmiş, yaşamöyküsünü yazma arzusunda olduğunu hiç saklamamıştı. Nitekim 1799'da *Samuel Johnson'ın Yaşamı*'nı yayınladı; bu kitap, konusuna sevgiyle yaklaşan ilk kapsamlı modern biyografi olarak kabul edilir. Tarih kitaplarında belki de bir dipnot olarak geçecek olan Johnson, bu yaşamöyküsü sayesinde edebiyat dünyasının ölümsüz bir kişiliği haline gelmiştir.

Boswell böylece kedilerden hastalık derecesinde korkmasına rağmen Hodge'ı da ünlü bir edebiyat kedisi yaptı. "Kedisi Hodge'a ne kadar düşkün olduğunu asla unutmayacağım. Ona kendisi istiridye alırdı ki bu zahmete giren uşaklar zavallı yaratıktan nefret etmesinler," diye yazıyor *Johnson'ın Yaşamı*'nda. "Ne yazık ki kedileri sevmeyenlerden biriyim, bir tanesiyle aynı odadayken huzursuz olurum; ve itiraf ediyorum ki bu Hodge'ın varlığı beni adamakıllı rahatsız ediyordu. Hatırlıyorum da, bir gün kedi Dr. Johnson'ın göğsüne çıktı, anlaşılan çok memnundu hayatından; dostum ise gülümseyerek ve hafifçe ıslık çalarak kedinin sırtını okşuyor, kuyruğunu çekiştiriyordu. Güzel bir kedi olduğunu söyleyince, 'Evet, efendim, öyle, ama daha çok sevdiğim kedilerim olmuştu,' dedi, sonra Hodge'ın somurttuğunu fark etmiş gibi, 'ama bu da pek güzel kedidir, pek güzeldir pek,' dedi."

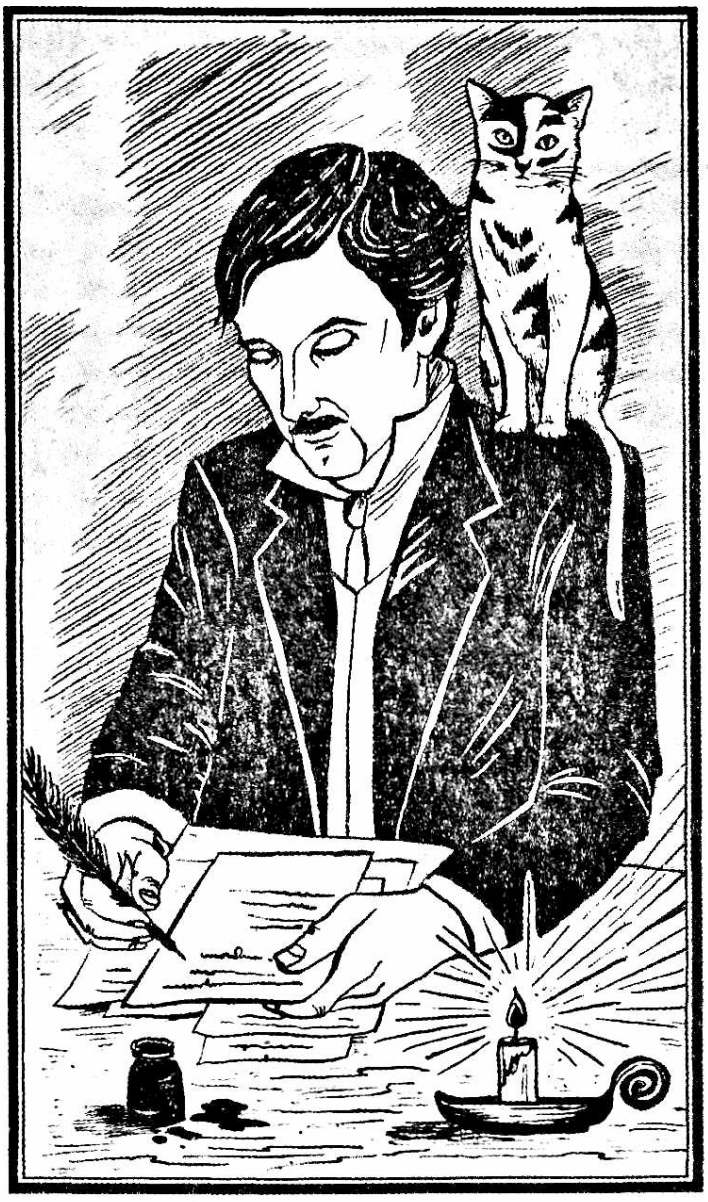
Johnson dört ayaklı dostunun yanından acı sona kadar ayrılmadı. Boswell'in yazdığına göre, büyük sözlükçü kedisinin son dakikaları yaklaştığında, ıstırabını dindirmek için gidip biraz kediotu satın almıştı. Şair Percival Stockdale'in Hodge ölünce yazdığı *Dr. Johnson'ın Sevgili Kedisinin Ölümü Üzerine Ağıt*'ın bir bölümünde şu dizeler vardır: "Efendisi kucaklayınca onu / minnetini gösterdi sevgiyle / ve asla unutmadı şükranla mırıldamayı / samur kürkünü okşadığında."

Bugün, Johnson'ın başyapıtını yazdığı evin karşısında Hodge'ın bir heykeli durur. Sahibinin kitabının üzerine oturmuştur. Johnson sözlüğünde kedileri şöyle tanımlamıştı: "Doğabilimcilerin aslan türünün en alt kesimi olarak kabul ettiği, fare yakalayan evcil hayvan." Ama ruh ikizinin heykelini çok daha incelikli "gerçekten pek güzel kedidir" sözleri süslüyor.

CATTARINA

POE'NUN KARA YÜREĞİNE DOKUNAN KEDİ

Kısacık edebi yaşamı süresince Edgar Allan Poe büyük şiirler yazdı, dünyanın en dehşet verici korku hikâyelerinden bazılarını kaleme aldı ve dedektif romanını icat etti. Ama bu başarıları ona ne mutluluk getirdi, ne de maddi refah. Tam tersine. Bir yaşam boyu hayal kırıklığı, reddediliş ve acıyı tattıktan sonra 1849'da kırk yaşındayken aşırı alkolden öldü.

Karısı Virginia'ya 1842'de tüberküloz teşhisi konmuştu. Beş yıl boyunca sağlığı günbegün, 1847'de ölene kadar kötüye gitti. Çiftin yoksulluğu Virginia'nın durumunu daha da ağırlaştırıyordu. Poe arada sırada dergilerde iş bulsa da, cebi asla dolmuyordu. İçkiyi bırakamaması başta olmak üzere kişisel iblisleri de evde kopan fırtınaların nedeniydi. Sorunu öylesine ciddiydi ki, zil zurna sarhoş olduğu anlardan birinde Virginia'yı incitmekten korkardı Poe.

Bütün bu yıllar boyunca çiftin en sadık dostu Cattarina adlı kediydi. Merasimden hoşlanmayan Poelar üç renkli kedilerini bazen kısaca Kate diye çağırırlardı (evde Poe'ya da "Eddie" denirdi). Poe yazı yazarken kedi omuzlarına çıkıp oturur ya da Virginia'ya sokulup buz gibi soğuk evde ona birazcık sıcaklık sağlardı.

Poe, anlatılanlara göre deli gibi sevdiği karısına asla fiziki bir zarar vermedi. Ama zarar verme korkusu hiç dinmiyor, karısına daha iyi bir hayat sağlayamadığı için suçluluk duygusu hep içini kemiriyordu. *Kara Kedi* adlı hikâyesinde bu yetersizlik ve kendinden nefret etme duygularını okurlarıyla paylaşmıştı. O zamana kadar hiç yazılmadık derecede dehşet verici olan bu hikâyenin esin kaynağı kısmen Cattarina'nın Virginia'ya düşkünlüğü, kısmen de Poe'nun ruhunun karanlık yönü yüzünden duyduğu endişeydi.

1842'de yazılmış olan hikâyede sarhoş bir adam alkolün kışkırttığı öfkeyle kedisini asar; Poe kediyi "güzel mi güzel bir hayvan, kapkara ve insanı şaşırtacak kadar bilge" diye tanımlar. Çok geçmeden başka bir kedi adamı evine kadar takip eder. Bu kedi asılan kedinin aynıdır, ama boynunda bembeyaz tüylerden ürpertici bir halka vardır.

Adamın karısı yeni gelen kediyi görür görmez çok sever; ayrılmaz bir ikili olurlar. Ama adam bu yeni kedinin, işlediği cinayetin öcünü almaya geldiğine inanmaya başlar. Yine bir alkol krizi sırasında kediyi baltayla öldürmeye çalışır, ama bu kez kurbanı karısı olur. Adam kadını bodrumdaki duvara gömer; kedinin ortadan yok olmasından da memnundur.

Daha sonra, karısının neden ortadan kaybolduğunu soruşturmaya gelenlere bodrumu soğukkanlılıkla gösterir. Ama birden taş duvarın ardından korkunç bir çığlık duyulur. Duvarı yıkarlar. Ölü kadın ortaya çıkar, kara kedi kadının kafasına tünemiş, tiz çığlıklar atmaktadır. Adam karısını telaşla duvara yerleştirirken kediyi de gömmüştür.

Hikâyenin sonu, dehşet edebiyatının en unutulmaz ve insan psikolojisini en iyi yansıtan sahnelerinden biridir. Gerçek hayatta Poe karısına bakmak için elinden geleni yapmış, o karanlık esin perisi Cattarina'ya asla kem gözle bakmamıştı. Ama bu üç renkli kedinin karısına kendisinden çok daha iyi ve çok daha sadık davrandığı aklından geçmişti muhtemelen. Eğer öyleyse, belki de *Kara Kedi* iki şeyi başarmış oldu: Yazarının korkularını ve yetersizliklerini keskin hatlarla ortaya çıkardı ve edebiyattaki varlığı hem kendisinden hem de sahiplerinden çok daha uzun ömürlü olan diğerkâm Cattarina'nın anısını onurlandırdı.

PANGUR BAN

İRLANDA'NIN EN ÜNLÜ KEDİSİ

Tarihin büyük bölümünde, eski bir kitabın yeni bir nüshasını elde etmenin tek yolu bir deste yeni parşömen almak, bir sandalye çekmek, bir hokka mürekkebe kalem batırıp kitabı elle satır satır kopya etmekti. İnsanın beynini dumura uğratan bu işi ortaçağda Katolik keşişler bir sanat mertebesine yükseltmişlerdi. Avrupa'nın dört bir köşesinde keşiş orduları, taş hücrelerindeki masalara kapanıp ömürleri boyunca Yunan ve Roma klasiklerinden tutun da papanın son fermanına kadar her şeyin kopyasını çıkarırlardı. Antikçağın eserleri bu dur durak bilmeyen uğraş sayesinde günümüze ulaşabilmiştir.

Kâtiplik önemli ama pek de yaratıcı olmayan bir meslekti. Bu yüzden de bu insan kisvesindeki fotokopi makinelerinden yalnızca birkaçı tarihte iz bıraktı. Bunlardan biri, 9. yüzyılda Avusturya'nın Kärnten bölgesindeki Aziz Paulus Manastırı'nda belki de yazma kopya etmek üzere yetiştirilen genç bir adamdı. Adını bilmiyoruz, ama *Aziz Paulus'un Mektupları*'nın bir nüshasının arkasına çiziktirdiği kısa bir şiir sayesinde kedisinin adını biliyoruz: Pangur Ban.

Bu pisi anlaşılan ortaçağ yazma kopyacısının can dostuydu. Genç İrlandalı (kökenini biliyoruz, çünkü şiir Gaelce[1] yazılmıştı) kâtip olabilmek için ta Zümrüt Adası'ndan kalkıp Avusturya'ya gelmişti. Manastırda kimseyle bir çift laf edemeden nice gündüz ve gece geçirmiş olmalı; tek arkadaşı, üzerinde çalıştığı yazma ve sadık beyaz kedisi Pangur Ban'dı. Bilimciler kedinin rengini tahmin edebiliyorlar, zira Gaelce *ban* "beyaz" demektir. Yerinden yurdundan çok uzaklarda olan bu adamcağız, bilinmeyen nedenlerle, manastırın gülle ağırlığındaki yazmaları arasına kedisiyle ilişkisini anlatan kısa bir şiir sıkıştırmaya karar verdi. Şimdi bu dizeleri okurken, kedinin yapayalnız keşişin hücresinde koşuşturuşunu adeta duyabiliyoruz:

Ben ve kedim Pangur Ban,
Çalışırız durmadan;

---

[1] *İrlanda, İskoçya ve Man Adası'nda konuşulan Gaelce (Gaelic), Kelt dillerinin Goidel öbeğini oluşturur. Galler'de konuşulan Galce (Welsh) ise bu dillerin Briton öbeğine bağlıdır. (Y.N.)*

O fare avlar büyük bir sevinçle,
Bense sözcük avlarım bütün gece.

Göklere çıkarmaktansa insanları
İyidir oturmak ele alıp kalemle kitabı;
Pangur'un bana bir kötülüğü yoktur,
Basit hünerini gösterir durur.

Aman da görmek ne neşeli
Sevinçle yaptığımızı işimizi;
Oturup buluruz evde
Aklımıza bir eğlence.

Bazen düşer bir fare
Yiğit Pangur'un pençesine;
Bazen de şu keskin zekâm
Ağına düşürür bir anlam.

Duvara diker gözlerini,
Kocaman, keskin, kurnaz ve vahşi;
Çabalarım az buçuk aklımla
Tırmanmaya bilgi duvarına.

Bir fare fırlar ininden,
Pangur mırlar sevincinden!
Sevdiğim belirsizlikleri çözdüğümde,
Ah ben de oynarım sevincimden!

Huzurla kalkarız işin altından,
Ben ve kedim Pangur Ban;
Mutlu oluruz hünerimizle,
O onunki, ben benimkiyle.

Günbegün edindiği tecrübeyle
Pangur Ban uzmanlaştı mesleğinde;
Ben de akıllanırım gündüz gece,
Çeviririm karanlığı gündüze.

Şair keşişle kedisine ne olduğunu kimse bilmeyecek. Elbette keşiş de yorgun ya da dalgın bir anında kaleme aldığı şiirinin tarihe iz bıraktığını bilmeyecek. Oysa yüzlerce yıl sonra bulunan bu manzume, İrlanda şiirinin en önemli örneklerinden birini oluşturuyor.

PETER
EFENDİSİNİ ÇILDIRTAN KEDİ

19. yüzyıl sonuyla 20. yüzyıl başının en ünlü illüstratörlerinden biri Louis Wain isimli bir İngiliz'di. Wain, golf oynamaktan çay içmeye kadar her şeyde insan gibi hareket eden kedilerin sevimli resimlerini çizerek bir servet kazanmıştı. Hani şu poker oynayan köpek resimlerinin kedi versiyonuydu bunlar; esin kaynağı ise Wain'in kedisi Peter'dı.

Ne yazık ki Wain'in kedi resimleri, ressamın deliliğin uçurumuna düşüşünü de kayda geçirir. 5 Ağustos 1860'ta doğan Wain, sanat hayatına henüz bir yeniyetmeyken başlamıştı. Yirmilerindeyken serbest çalışıyordu, mütevazı bir şöhreti vardı. Derken karısı Emily kanserle uzun süren bir mücadeleye girişti, ama sonunda yenildi hastalığa. Siyah-beyaz kedileri Peter onu çok rahatlattığından, Wain kediye gözlük takmak gibi numaralar yapıyordu. Derken kediyi daha hayal ürünü pozlarda resmetmeye başladı; yeni bir meslek edinmişti artık. "Mesleğimin temelini atan, ilk çabalarımı geliştiren, işimin yerli yerine oturmasını sağlayan odur," diye yazıyordu Wain.

Yıllar boyu Peter efendisinin resimlerinde tekrar tekrar yer aldı. Wain 1886'da *Illustrated London News* için *Bir Kedi Yavrusunun Noeli* adlı tam sayfalık bir resim çizdi. Bu sayede ünü yayıldı, çok geçmeden iki ayağı üzerine dikilmiş yürüyen, elbiseli kedileri her yerdeydi. Wain'in ne kadar popüler olduğunu anlatmak mümkün değil. Kartlardan çocuk kitaplarına kadar her şeyin üzerinde onun kedileri vardı; *Louis Wain Annual* dergisinde onun karikatürleri yayınlanıyordu. Thomas Kinkade küçük evler için neyse, Wain de kediler için oydu.

Sanatçının çalışmaları bugün bile hatırlanıyor, ama ne üzücü ki çok daha meşum bir nedeni var bunun. Yaşamının sonlarına doğru Wain'de şizofreni belirtileri başladı; sanatçı neredeyse yirmi yıl akıl hastanelerinde yaşadıysa da, 1939'da ölene kadar resim yapmayı sürdürdü. Farkında değildi, ama deliliğin dibine batışını belgeleyen huzursuz edici resimler yapıyordu. Şizofrenisi arttıkça, elbiseli kediler ortadan kayboldu. Wain artık her gün daha da soyut hale gelen kedi portreleri yapıyordu; parlak, neredeyse sanrılı renklerle betimlenen bu kediler şaşkın, hatta ürkmüş gö-

rünüyorlardı. Temelde küçük, geometrik biçimlerden oluşan son çalışmalarındaki "kediler" karmaşık, kaleydoskop benzeri desenlerdir. Bütün bunlara rağmen zavallı deli sanatçı son demlerinde bile arada sırada Peter'a, o her şeyi başlatan kediye benzer portreler de yapmıştı.

BEYEFENDİNİN KEDİSİ

DICKENS'IN YÜREĞİNİ YUFKALAŞTIRAN KEDİ

İngiliz romancı Charles Dickens köpekleri ve kuşları çok severdi; hatta öyle çok severdi ki, yıllarca, ne olur ne olmaz belki kuş dostlarını yerler diye kedilerin Londra'daki evine girmesini yasaklamıştı. Ama bütün bunlar Dickens'ın kızı Mamie'ye bembeyaz bir kedi yavrusu hediye edildiğinde değişti. Yavruya William adı verilmişti. Bir süre sonra kedi doğurunca, bu ad Williamina olarak değiştirildi.

Kedi ailesi güya mutfaktaki bir kutuda ikamet edecekti. Fakat Williamina çok farklı düşünüyordu. Yavrularını birer birer Dickens'ın çalışma odasına taşıdı, bir köşeciğe bıraktı. Dickens kızına kedilerin odasında kalamayacağını, hepsini mutfağa götürmesini söyledi. Ama Williamina yavrularını tekrar getirdi. Mamie hepsini yine mutfağa götürdü, ana pisicik bir gayret yine bütün yavrularını çalışma odasına taşıdı. Ama bu kez yavruları dosdoğru büyük yazarın ayakları dibine koydu ve ne olur izin ver de şuracıkta kalalım der gibi, yalvarırcasına, gözlerini Dickens'ın yüzüne dikti.

Sonunda izin çıktı; ayrıcalıklı kediler perdelere tırmanarak ve Dickens çalışmaya çalışırken masasının üstünde kovalamaca oynayarak hoş vakit geçiriyorlardı. Büyüdüklerinde hepsine iyi birer yuva bulundu; sağır kedi yavrusu hariç. Zaten işitemeyeceğinden hiç ad verilmemişti kediciğe. "Beyefendinin kedisi" denirdi kendisine. Gerçekten de öyleydi. Dickens'ı evin içinde köpek gibi takip eder, o yazmaya koyulduğunda kedi de masada, yanı başında otururdu.

Elbette beyefendinin kedisi efendisinden ilgi talep etmiyor değildi. Bir gece, ailenin diğer üyeleri baloya gitmiş, Dickens da çalışma odasında mumunu yakmış, kitap okumaya dalmıştı. Kedi de her zamanki gibi yanındaydı. Birden mum söndü. Neden söndüğünü fark etmeyecek kadar kitaba dalmış olan Dickens mumu yeniden yaktı, okumayı sürdürdü. Arada da, büyük bir özlemle yüzüne bakan kedinin başını dalgın dalgın okşadı.

Bir-iki dakika sonra mum yine titreyip söndü. Dickens tam o sırada gördü ki, dostu patisiyle bile isteye mumun alevini söndürmeye çalışıyor. Kitabını bir kenara koydu, kedisiyle bir güzel oynadı. Ertesi gün de bu hikâyeyi ailesine anlattı.

HAMLET

MAİYETİNDE EDEBİYATÇILARA YER VEREN KEDİ

Manhattan'daki zarif Algonquin Oteli yıllarca şehrin tiyatrocularıyla edebiyatçılarının buluşma yeri olmuştu. Ama şöhretinin doruğunda olduğu sırada, otelin en ünlü müdavimi Dorothy Parker ya da Robert Benchley değil, Hamlet adındaki, allahına yan bakan bir sokak kedisiydi.

Efsaneye göre otel sahibi Frank Case, o sıradaki adı Rusty olan bu işsiz tiyatro kedisini içeri almıştı. Kedi için büyük bir terfi olmalıydı bu. İhtiyar erkek kedinin adı değiştirilip Hamlet yapıldı. Otelde serbestçe dolaşmasına izin verildi. Hatta otele girip çıkması kolay olsun diye kendi kedi kapısı bile vardı, üstelik şampanya kadehinden bayıla bayıla süt içtiği söyleniyordu. İşe başladıktan üç yıl sonra vefat edince, *New York Times*, dedikodu sütununda bu acı habere yer verdi.

Artık o ilk Hamlet'i hatırlayan yok pek; ama Algonquin Oteli'nde bir kedinin ikamet etmesi gelenek haline geldi. Bugün bu mevkiyi, bir zamanlar hayvan barınağında gün doldurmuş olan Matilda işgal etmekte. Selefleri gibi Matilda da mutfak ve yemek salonu hariç otelin her yerine girip çıkabiliyor ve kendisine dünyanın dört bir köşesinden hayran mektupları geliyor.

PULCINELLA

FÜG BESTELEYEN KEDİ

Bugün Domenico Scarlatti adının müzik hayranlarının dilinden düşmediğini doğrusu söyleyemeyiz. Ama 18. yüzyılın başında bu İtalyan besteci Avrupa'nın her bir köşesinde tanınırdı. Bir klavye ustası olan Scarlatti hem çağdaşlarının hem de ardıllarının saygısını kazanmıştı. Klavsende George Frideric Handel'in dengi sayılıyordu. Chopin'den Brahms'a ve Vladimir Horowitz'e kadar birçok sanatçı yüzyıllar boyu onun bestelerini göklere çıkarmışlardı; ayrıca Scarlatti sıradan insanların da sevdiği bir besteciydi.

İyi bir besteci olduğu kadar üretkendi de. Yaşamı boyunca (1685-1757) bir yandan müzikte İtalya, İngiltere, Portekiz'de ve yirmi yıl kaldığı İspanya'da son derece

önemli mevkilerde hizmet verirken, bir yandan da birkaç opera, beş yüz kadar da sonat yazmıştı. Scarlatti yalnızca incelikli ve yenilikçi klavye eserleriyle değil, epeyce sıra dışı, dinî temalardan İspanyol, Mağrip ve Yahudi halk müziğine kadar çok çeşitli örneklerden esinlenen besteleriyle de ünlüydü. Ama en ünlü parçalarından birinin esin kaynağı basit bir köylü ezgisi ya da başka bir bestecinin bir teması değildi. Kedisiyle ortak bestelemişti bu parçayı. Resmi adı Kk. 30, Fa Minör Füg olan bu tek bölümlü klavsen sonatı, gayri resmi olarak Kedi Fügü diye bilinir.

Anlatılanlara göre, maestronun Pulcinella adlı kedisi klavsenin klavyesi üzerinde aşağı yukarı gezmekten pek hoşlanırmış. Genelde saçma sapan, anlamsız sesler çıkarmış bu gezintilerin sonucunda. Ama bu "doğaçlama seansları"ndan birinde kedi, sıra dışı olmakla beraber kulağa hoş gelen birtakım notalara basmış. Scarlatti kalemini kaptığı gibi bu kısa pasajı notaya geçirmiş ve bu temadan hareketle koca bir füg bestelemiş.

Füg büyük bir başarı kazanmış; bugün de çok sevilen bestelerden biridir. 1840'larda büyük piyanist Franz Liszt fügü repertuarına aldı, bütün resitallerinde bu parçaya da yer verdi. İşte o sıralarda Scarlatti'nin ihmal ettiği bir nokta da düzeltilmiş oldu. Besteci bu fügü yazdığında, parçanın nereden kaynaklandığını başlıkta belirtme gereğini her nedense görmemişti. 19. yüzyılın başlarında ise, artık bir kedinin esin verdiği bu parlak müzik bütün dünyada Kedi Fügü diye tanınıyordu.

CALVIN

İKİ YAZARA ESİN VEREN KEDİ

Bir değil iki yazarın esin perisi olan kedi bulmak pek zordur. Malta cinsi bol tüylü Calvin işte böyle bir kediydi. 19. yüzyılın ortasında "bilinmedik diyarlardan" gelip Harriet Beecher Stowe'un evinde boy göstererek edebiyat dünyasına girdi. Stoweların aile dostu Charles Dudley Warner şöyle yazmıştı: "Sanki kapıyı vurup acaba *Tom Amca'nın Kulübesi*'nin yazarı burada mı oturuyor diye sormuş, olumlu cevap alınca da burada oturmaya karar vermişti." Calvin hemen yerleşmişti eve. Stowe yazarken yanı başında dolanır, hatta bazen omzuna tünerdi. Kedinin yalnızca özgüveni değil, zekâsı da herkesi etkilemişti. "Gayet akıllı bir kedi," diyordu Warner, "ikiterimli teorem dışında hemen her şeyi anlıyor."

Kim Warner'dan daha iyi bilebilirdi ki! Stowe, New England'daki evinden Florida'ya taşındığında Calvin'in velayetini Warner'a armağan etmişti. Kedi bu yazarın Connecticut'taki malikânesini sekiz yıl boyunca kolaçan etti. "Çalışma odamda saatlerce ses çıkarmadan oturur, sonra incecik bir sevgi dürtüsüyle gelip yenimi çekiştirir, burnuyla yüzüme dokunur, sonra halinden memnun, çekip giderdi," diye yazmıştı Warner. Kapıları kendi kendine açabiliyor, üşüyünce de hava ayar kapaklarını açıyordu. Sahibinin dediğine bakılırsa, Calvin bir şey hariç hemen her şeyin üstesinden gelebilirdi: "Konuşmaktan başka neredeyse her şeyi yapabiliyordu. Bazen o zeki yüzünde, konuşmayı ne kadar istediğine dair acıklı bir ifade gördüğünüze yemin edebilirdiniz."

Calvin öylesine aileden biri olarak kabul ediliyordu ki, sonunda göçüp gittiğinde yazar 1871 tarihli, *Bahçemde Geçen Yaz* adlı çoksatan denemeler derlemesine kediciği hakkında uzun, sevgi dolu bir mersiye eklemişti. "Calvin (Bir Karakter Tahlili)" başlıklı mersiyeyi ülkedeki hemen herkes okuyup sevdi. "Onun hakkında kelime anlamıyla doğrulardan başka bir şey yazmadım," diye yazmıştı Warner. "Her zaman gizem dolu bir kedi oldu. Nereden geldiğini bilmiyordum. Nereye gittiğini de bilmiyorum. Kabrine koyduğum çelengi örerken bir tek sahte dal bile katamazdım."

Edebiyat dünyasını çok seven bu ufak tefek aslancık sonsuza dek o dünyanın bir parçası olmuştu artık.

DINAH

ALICE HARİKALAR DİYARINDA'DAKİ İKİNCİ EN ÜNLÜ KEDİ

Tipik bir okura Lewis Carroll'ın *Alice Harikalar Diyarında* ve *Aynanın İçinden* kitaplarındaki yıldız kedinin kim olduğunu sorun, olasılıkla Cheshire Kedisi diyecektir. Ama her iki eserde başka bir kedinin de önemli rolü vardır. Kitaplardaki birçok karakter gibi, gerçeğe dayanan bir kedidir bu.

Asıl adı Charles Lutwidge Dodgson olan Carroll, bu hikâyeyi ilk kez bir öğleden sonra dostu Robinson Duckworth ve pek sevdiği üç küçük kız olan Lorina, Alice ve Edity Liddell'le birlikte kayıkla tembel tembel Thames Irmağı'nda gezerken uyduruvermişti. Kızlar hikâyeyi o kadar beğendiler ki, kitapla aynı adı taşıyan Alice, Dodgson'dan onu yazıya dökmesini istedi. O da bu isteğe uydu, arkadaşlarına taslağı gösterdi, teşvik görünce de gidip kendine bir yayıncı buldu. İki kitaptan ilki olan *Alice Harikalar Diyarında* 4 Temmuz 1865'te yayınlandı. Hemen büyük heyecan uyandırdı ve o zamandan bu zamana da art arda baskıları yapılmakta.

Hayal ürünü olmasına rağmen kitapta çok da iyi gizlenememiş birkaç gerçek kişi görülür. Kahramanı tabii ki Alice Liddell'dir. Robinson Duckworth Ördek olmuş, Carroll'ın kendisi ise Dodo'ya dönüşmüştür (Carroll kekemeydi; dolayısıyla soyadı ağzından genellikle Do-Do-Dodgson diye çıkardı). Kitapta Alice durmadan kedisi Dinah'dan söz eder; Alice Liddell'in gerçek hayattaki üç renkli kedisidir Dinah. İlginç olan şu ki, bu sözler metnin karanlık, adamakıllı sadistçe damarlarından birini oluşturur.

Konuşmalarda ne zaman zavallı Dinah'nın lafı geçse, düşüncesizce bir zalimlik içerir. Örneğin *Harikalar Diyarında*'nın başlarında Alice kedisinin "fare yakalamakta usta" olduğundan söz eder, ama tam o sırada bir fareyle konuştuğunu unutmuşa benzer. Daha sonra, *Aynanın İçinden*'de, aynı gafı kuşlarla konuşurken yapar. "Kedimizin adı Dinah," der. "Öyle ustalıkla fare yakalar ki, inanamazsınız! Ah, onu bir de kuş kovalarken görseniz! Valla, baktığı anda küçük bir kuşu yalamış yutmuş demektir!" Alice'in Harikalar Diyarı'nda başına bunca dert geldiğine şaşmamalı.

FOSS

NEREDEYSE GERÇEK OLAMAYACAK KADAR İYİ BİR KEDİ

Büyük sanatçı ve yazarların kedileri zaman zaman sahiplerinin eserlerinde ölümsüzleşir. Britanyalı 19. yüzyıl ressam ve yazarı Edward Lear'in kedisi söz konusu olduğunda, bir tutam şiirsel mizah duygusu gerçek hayata da bulaşmış gibidir.

Tuhaf huylu, sakallı ve gözlüklü bir adam olan Lear, hayvan ve manzara ressamı olarak ün kazanmıştı. Ancak uluslararası ününü saçma sapan çocuk şiiri kitaplarına borçluydu. *Baykuş ile Pisicik* gibi birçok kitabı bugün hâlâ bebeklere okunmaktadır.

Lear şiirlerini sevimli karikatürlerle süslerdi. En sevdiği konulardan biri, 1872'de evine aldığı Foss adlı erkek sarman tekir kediydi. Foss'un hiç de güzel bir kedi olmadığı göz önüne alınırsa, Lear'ın dört ayaklı dostuna düşkünlüğü epeyce şaşırtıcıdır. Bu şişman kedinin kesik bir kuyruğu vardı; söylenenlere göre, batıl inanç sahibi bir hizmetkâr sokağa çıkmasına engel olsun diye kedinin kuyruğunu kesmişti. Lear hem kendisinin hem de tombul kedisinin binlerce resmini yapmıştı. Bu ünlü kedinin fotoğrafı yoktur. Lear fotoğraf çektirmek istediğinde, bu koca turuncu yaratık tam deklanşöre basılacağı sırada sahibinin kucağından kaçıvermişti.

Lear kedisini o kadar seviyordu ki, kendine yeni bir ev inşa ettirdiğinde, Foss huzursuz olmasın diye tıpkı eski evine benzemesine özen göstermişti. Foss 1887'de ölünce evin bahçesine gömdürmüş, başına büyük bir mezar taşı diktirmişti. Lear da iki ay sonra öldü.

Bugün Lear'in çocuk şiirlerini içeren derlemelerinde hâlâ Foss'un resimleri yer alıyor. Ama gizemli bir şeyler var bu resimlerde. *Gerçek* Foss sanatçının hayatına 1872'de girmişti. Ancak Lear'in yıllar önce yaptığı desenlerde bile Foss'a çok benzeyen şişman, güdük kuyruklu bir kedi vardır. Üstelik her nedense Lear kedisinin otuz bir yıl gibi imkânsız uzunlukta bir ömrü olduğuna inanıyordu; hatta bu rakamı dostunun mezar taşına yazdırmıştı. Belki de yıllarca zihninde taşıdığı hayalî kedinin gerçek Foss'un bedeninde yeniden doğduğunu düşünüyordu. Lear'ın biyografisini yazan Peter Levi, "Edward kedisine adeta tapardı; karşılıklı bir duyguydu bu. Ancak bizim bildiğimiz Foss gerçek dünyadan ziyade çocuk masalları dünyasına aittir," diyor. Belki de hep öyleydi.

COBBY

SAHİBİNİN KALBİNİ -GERÇEK ANLAMDA- ÇALAN KEDİ

İngiliz şair ve romancı Thomas Hardy'nin 11 Ocak 1928'deki ölümünden sonra, söylenenlere göre kedisi Cobby ortadan kaybolmuş, bir daha ortalarda görünmemişti. Bu esrarengiz olay Batı edebiyatının en acayip hikâyelerinden birinin yazılmasına yol açtı.

Her şey, büyük romancının vefatından sonra nereye gömüleceği üzerine bir tartışmanın çıkmasıyla başladı. Hardy doğduğu Stinsford'da kısa bir törenle gömülmek istediğini vasiyetnamesinde açıkça belirtmişti. Ancak, vasiyetnamesini uygulayacak olan kişi, *Tess of the d'Urbervilles* (Tess), *The Mayor of Casterbridge* (Casterbridge Belediye Başkanı) ve *The Return of the Native* (Yuvaya Dönüş) gibi klasiklerin yazarı için daha görkemli bir mezar düşünüyordu. Daha kesin konuşmak gerekirse, Hardy'nin Westminster Abbey'deki ünlü Şairler Köşesi'nde, Charles Dickens, Geoffrey Chaucer, Samuel Johnson gibi ünlü yazarların yanında huzur içinde yatmasını istiyordu.

Hardy'nin ailesiyle yapılan ateşli tartışmalardan sonra bir uzlaşmaya varıldı: Hardy'nin naaşı Westminster Abbey'ye, kalbi ise Stinsford'a götürülecekti. Bu elbette *postmortem*[1] bir ameliyatı gerektiriyordu; anlatılanlara göre, Hardy'nin kendi doktoru böyle bir görevi üstlenmeyi reddetmişti. Başka bir doktor bulundu, büyük romancı henüz evindeyken kalbi çıkarıldı. Yine söylenenlere göre bir beze sarıldı, bir bisküvi kutusuna yerleştirildi ve Stinsford'a gönderilmek üzere bir kenara kondu.

Hikâyenin bir versiyonuna göre, kalbi Stinsford'a götürmeyi üstlenen cenaze levazımatçısı ertesi gün kutunun boş olduğunu, Cobby'nin de ortalıkta görünmediğini fark etti. Herkes kedinin sahibinin kalbini çalıp kaçtığını düşündü. Ama hikâyenin daha da dehşetengiz bir versiyonu var. Kimilerinin ileri sürdüğüne göre, o meşum günde yetkililer kutunun içinde et parçacıkları bulmuşlardı ve Cobby biraz ötede, burnuna bulaşmış kanları temizlemekle meşguldü.

Hikâyenin bu versiyonunda cenaze levazımatçısı pratik bir çözüm bulur. Kalbi

---

[1] *(Lat.) Ölüm sonrası. (Y.N.)*

gömmek zorundadır. Kalp ise Cobby'nin midesindedir. Dolayısıyla zavallı kediyi boğazlar ve gizlice Stinsford'a götürüp gömer. Bu hikâyenin ne kadarı gerçektir? Bunun cevabını ancak mezarı açıp incelersek verebiliriz. Ama kesin olan şu ki, Cobby'yi bir daha gören olmadı.

KUTUP AYISI

HUYSUZ İHTİYARI YUMUŞATAN KEDİ

Cleveland Amory yaşamı boyunca yazılarıyla tanındı. *Saturday Evening Post*'un tarihindeki en genç editördü, *TV Guide*'ın baş eleştirmeniydi, ayrıca *The Proper Bostonians* (Gerçek Bostonlılar) ve *Who Killed Society?* (Toplumu Kim Öldürdü?) gibi çoksatan kitaplar yazmıştı. Ama her evde tanınmasına New Yorklu bir erkek kedi sebep oldu.

1977 yılının Noel gecesi, sadık bir köpek dostu olan Amory apartmanının yanı başındaki bir çıkmazda yaralı bir sokak kedisinin kurtarılmasına yardım etti. Sokak kedisi ise karşılığında Amory'nin her iki elini tırmık içinde bıraktı. Amory buna rağmen kediyi eve götürdü. Feci kirli yaratığı yıkayınca bir de baktı ki, kar beyazı bir tüy yumağı var kucağında. Bunun üzerine ona Kutup Ayısı adını verdi.

İkisi candan dost oldular; kedi Amory'nin uzun süredir sürdürdüğü hayvan hakları kampanyasının paha biçilmez ortağı haline geldi. Amory, ABD Hayvan Hakları Derneği'ni kurmuş, soyu tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan vahşi ve ender hayvanların korunması için Hayvan Fonu'nu başlatmıştı. 1988'de Kutup Ayısı'yla yaşamını anlattığı *The Cat Who Came for Christmas* (Noel'de Gelen Kedi) yayınlanınca, bütün bu kampanyalar büyük canlılık kazandı. Hem bu kitap hem de devamı, *The Cat and the Curmudgeon* (Kedi ile Huysuz İhtiyar) ve *The Best Cat Ever* (Gelmiş Geçmiş En İyi Kedi), *New York Times*'ın çoksatan kitaplar listesinde birinci sıraya yükseldi.

Artık hem kediseverler hem de hayvan hakları savunucuları Kutup Ayısı'nı tanıyorlardı. Hatta Greenpeace gemisi *Sea Shepherd*'ın kedisi olmaya davet edildiyse de, Amory teklifi kedisinin adına saygıyla reddetti. Belki de en önemlisi, Kutup Ayısı sahibinin hayvan hakları konusundaki çalışmalarının gün ışığına çıkmasını sağladı; bunların arasında, hükümet öldürmesin diye eşekleri Büyük Kanyon'dan uçakla başka bir bölgeye nakletmek ve avcıların gözünde kürkleri değersiz olsun diye fok yavrularını zararsız boyalarla boyamak gibi şeyler vardı.

Kutup Ayısı 1991'de öldüğünde, ikisinin yolları ayrıldı. Kedicik, kötü muamele görmüş ve terk edilmiş hayvanların bakımı için kurulan Hayvan Fonu'nun Black Beauty Ranch adlı Teksas sığınağına gömüldü. Mezar taşında şöyle yazıyor: "Bu ta-

şın altında Noel'de Gelen Kedi, Sevgili Kutup Ayısı yatıyor. Yine bir araya gelinceye kadar." Gerçekten de, Amory 1998'de öldüğünde Kutup Ayısı'nın yanına gömüldü ve ikisi yine bir araya geldi.

II. MYSOUFF

KANARYALARI YİYEN KEDİ

Üç Silahşorlar, Demir Maskeli Adam, Monte Cristo Kontu gibi klasiklerin yazarı Fransız romancı Alexandre Dumas, lüks yaşamı ve garip davranışlarıyla ünlüydü. Örneğin, kedisi II. Mysouff'a beğenmediği bir davranışı yüzünden pek tuhaf bir ceza vermişti. Talihli kediymiş... Ceza, uygulanamayacak kadar yaratıcıydı.

II. Mysouff aslında bu kedi hanedanının ikinci kedisiydi. Dumas yazar olarak ilk adımlarını atmaya başladığında, I. Mysouff onunla birlikte yaşıyordu. Kedi işe giden sahibini her gün geçirir, her akşam da sokağın köşesinde Dumas'yı bekler, eve gidene kadar ona eşlik ederdi. Yazar erken de gelse geç de gelse, kedi hiç sektirmeden aynı noktada bekliyor olurdu.

Asıl sadık kedinin ölümünden sonra, Dumas'nın aşçısı evin bodrumunda kısa tüylü siyah-beyaz bir kedi buldu. O sırada yazar artık zengin ve ünlüydü, lüks içinde yaşıyor, elini sıcak sudan soğuk suya sokmuyordu. II. Mysouff da tam iyice şımartılmaktayken... bir çuval inciri berbat etti. Dumas, malikânesindeki maymunlarla egzotik kuşlara çok düşkündü. Bir gün kedi kuşhaneye girmenin bir yolunu buldu ve hepsini afiyetle yedi.

Dumas dehşete kapılmıştı kapılmasına da, bir yandan da çok eğleniyordu. Suçlu kediyi mahkemeye çıkarmaya karar verdi. Ertesi pazar tek tek seçtiği dostlarından oluşan bir "jüri" topladı ve iddianamesini sundu. Ancak duruşma sırasında bir jüri üyesinin aklına hafifletici bir neden geldi: Kuşhanenin kapısını açan maymunlardan biriydi, kedi sadece durumdan yararlanmıştı.

Demek ki maymunlar kedinin suç ortağıydı. Bunun üzerine Dumas zavallı II. Mysouff'un beş yıl maymunlarla birlikte hapsedilmesine karar verdi. Ama kader onu zindanlarda çürümekten kurtaracaktı. Kedi cezasını çekmeye başladıktan hemen sonra, yazar büyük bir mali krize düştü. Kemerler sıkılacaktı mecburen. Pahalı maymunlar ve kafesleri haraç mezat satıldı. II. Mysouff ise evde kaldı, üstelik çok geçmeden affa uğradı.

JEOFFREY
DÜNYANIN EN SOFU KEDİSİ

Zavallı Christopher Smart acınacak bir adamdı. 1722 doğumlu bu İngiliz şair, Cambridge Üniversitesi'nde öğrenciyken ilk dizelerini yazmaya başlamış, ödüller kazanmıştı. Ne yazık ki çok içiyordu ve gırtlağına kadar borca battığından alacaklılardan fellik fellik kaçmaktaydı. Mezun olduktan sonra, Londra'da çıkan çeşitli yayınlarda bazen Mary Midnight gibi garip takma adlarla editörlük yaptı, yazılar yazdı. 1751 civarında kendini dine verişi aklını kaçırışıyla aşağı yukarı aynı zamana denk gelmişti. Hyde Park'ta gelen geçeni rahatsız ediyor, bazen derhal dizüstü çöküp kendisiyle birlikte dua etmelerini emrediyordu. Bu tuhaf davranışları yüzünden 1756'dan 1758'e kadar akıl hastanesinde kaldı.

Ama belki de Smart göründüğü kadar deli değildi. Akıl hastanesindeyken en iyi şiirlerini yazarak *A Song of David* (Davud'un Şarkısı) adlı kitapta derledi. Ayrıca, olağanüstü garip bir yapıt olan *Jubilante Agno*'yu[1] yazdı; serbest vezinde, dünyadaki dinî yapıları sıralayan ve öven dizelerdi bunlar. Smart'ın Tanrı'nın kendisine bahşettiğine inandığı her güzel şey çoğu zaman insanı sıkıntıdan boğacak kadar ince ayrıntılarına dek anlatılıyordu. Bu hacimli yapıtın Smart'ın kedisine sevgi dolu bir övgüyü de içermesi şaşırtıcı değil elbette. Yazar kedinin niteliklerini "Çünkü Kedim Jeoffrey'yi Anlatacağım" gibi gayet uygun başlığı olan bölümde sıralar. Onun bir yaratılış harikası olduğunu söyler: "Çünkü o, şaka ile ciddiyetin bir karışımı. Çünkü Tanrı'nın onun kurtarıcısı olduğunu biliyor. Çünkü sakin sakin uyuması kadar tatlı bir şey yok. Çünkü koşup durduğunda yaşamı kadar capcanlı hiçbir şey yok."

Smart akıl hastanesinden çıktığında şair olarak ünü kat kat artmıştı, ancak mali ve ailevi işleri hakkında aynı şey söylenemezdi. Karısıyla çocukları yoksul düşmemek için onu terk etmek zorunda kaldılar. Smart 1771'de beş parasız öldü. İlginçtir, o kendine özgü kitabı *Jubilante Agno* 1939'a kadar yayınlanmadı. Ama yayınlanır yayınlanmaz da, Jeoffrey için yazdığı kaside dünyanın dört bir köşesindeki kedi severlerin kalbine yerleşti. Anlaşılan birçok okur Smart'ın sevgi dolu dizelerinde kendi kedilerini görmüştü.

---

[1] *(Lat.) Kuzuya Sevin. (Y.N.)*

ÜNLÜ BİRKAÇ KEDİ DAHA

MINOU: Tabuları yıkan ünlü Fransız yazar George Sand'ın kedisi. Öyle yakındılar ki birbirlerine, söylenenlere bakılırsa aynı tabaktan yemek yerlerdi.

TAKI: Sert dedektif romanlarının babası ve türünün ilk örneği özel dedektif Philip Marlowe'un yaratıcısı Raymond Chandler'ın kedisi. Chandler, polisiyelerinin ilk taslaklarını "kedi sekreterim" dediği kedisine okurdu.

PUDLENKA: Çek oyun yazarı Karel Capek'in kedisi. Zehirlenen ilk kedisi öldükten hemen sonra kapı eşiğinde beliren bu dişi kedinin eski kedisinin öcünü almak üzere gönderildiğini düşünüyordu. Kedi yaşamı boyunca yirmi altı yavru doğurdu. Ardılı Pudlenka 2'nin ise yirmi bir yavrusu oldu.

BOSCH VE TOMMY: Amsterdam'da ailesiyle birlikte Nazilerden saklanırken Anne Frank'a arkadaşlık eden kavgacı iki kedi. Bosch, Almanları niteleyen etnik bir hakarettir; Tommy ise argoda Britanyalı asker anlamına gelir.

HINSE: Romancı Sör Walter Scott'ın fena halde huysuz kedisi. Durmadan sahibinin av köpeklerine saldırırdı. Bu huyu 1826'da hayatına mal oldu; Nimrod adlı tazı tarafından öldürüldü.

POPÜLER KÜLTÜR

KARABİBER

SİNEMA YILDIZI OLAN İLK KEDİ

Yirminci yüzyılın şafağında, dünyanın her yerindeki ucuz sinema salonlarında ilk "hareketli resimler" oynamaya başladığında, adeta herkes kameranın karşısına geçip yıldız olabiliyordu. Bütün gereken, cesaret, şans ve belki biraz da şişmiş bir egoydu. Eski Shakespeare oyuncularının, vodvil yazarı bozuntularının, hatta tiyatro işçilerinin Hollywood'da servet kazandıkları yıllardı onlar. Pejmürde bir sokak kedisinin adı bile ışıkla yazılmıştı.

Adı Karabiber'di. Basında çıkan haberlere göre, onu ünlü komedi filmleri yönetmeni Max Sennet "keşfetmişti". Keystone Aynasızları'nın yaratıcısı bir gün film çekiyordu. Aniden, döşeme tahtasının gevşediğini fark eden gri bir kedinin sete sızdığı görüldü. Çekilen sahneyi berbat etmedi kedi, tersine, harika bir çekim oldu. İstifini katiyen bozmayan pisi sanki hayatı boyunca işaret verilince rol yaparmış gibi oyuncuların arasında yürüdü. Çok etkilenen Sennet bir yıldızla karşı karşıya olduğuna karar verdi. Derhal kediye Karabiber adını verip işe aldı.

Karabiber'in meslek hayatı 1910'ların sonundan 1920'lerin sonuna kadar sürdü. Yalnızca tüylü ve mırıldayan bir sahne eşyası olmadığı hemen anlaşılmıştı. Karmaşık numaraları öğrenme yeteneği vardı, beyazperdede komedyen Ben Turpin'le dama oynamayı becermişti. Yıllarca *The Kitchen Lady* (Mutfağın Hanımefendisi), *Never Too Old* (Asla Çok İhtiyar Değil) ve *Rip and Stitch: Tailors* (Kes Biç: Terziler) gibi birçok kısa komedi filminde oynadı.

Oyun arkadaşlarının listesi yıldızlar geçidi gibiydi. İsmi, Keystone Aynasızları'ndan Charlie Chaplin'e, Fatty Arbuckle'a kadar birçok yetenekle birlikte yazıldı. Hatta Sennet'ın tüylü aktörlerinden Fare Frederich'le oynarken içgüdülerini bastırmayı bile becerdi.

Ama en sevdiği rol arkadaşı, Amerika'nın ilk köpek film yıldızı olan Teddy isimli bir Danua'ydı. Teddy (nam-ı diğer Keystone Teddy, Amerika'nın En iyi Dostu, Harika Köpek Teddy) ile birlikte Max Sennet'ın birkaç komedisinde oynadı. Aralarından su sızmıyordu. Öyle ki, Teddy 1920'lerin sonunda öldüğünde dört ayaklı dostu yasa gömüldü. Çok geçmeden her şeyden vazgeçti, emekliye ayrıldı. Umut ediyoruz ki, güneşli bir pencere kenarında hak ettiği gibi dinlenmiştir.

KASPAR

DÜNYANIN EN TALİHLİ KARA KEDİSİ

Londra'nın ünlü Savoy Oteli, 1889'daki açılışından beri inceliğin ve lüks yaşam biçiminin timsali olmuştur. Konuklarının her an her ihtiyacını karşılamayı görev bilmiştir. İşte bu yüzden 1898 olayları bunca sinir bozucudur. Bir gece, Woolf Joel adlı Güney Afrikalı bir işadamı on dört kişilik yemek rezervasyonu yaptırmıştı. Ama son dakikada bir konuk gelmekten vazgeçince, yemeğe katılacakların sayısı hiç de hoş olmayan on üçe indi. Joel elbette böyle talihsiz bir sofradan ilk kalkanın başına bir bela geleceği efsanesini çok iyi biliyordu. Bu tehlikeye gülüp geçmeyi tercih etti. Müthiş bir cesaret gösterisiyle masadan ilk kalkarak durumun olası sonuçlarına razı oldu.

Gerçekten cesurca bir hareketti; ama belki biraz budalacaydı. Güney Afrika'ya döner dönmez Joel bürosunda bir cinayete kurban gitti.

O gece Savoy'daki yemekle bir ilgisi var mıydı bu felaketin? Otel yönetimi işi şansa bırakmamaya karar verdi. Sonraki yıllarda otel çalışanlarından biri on üç kişilik gruplara on dördüncü olarak katıldı, yemeğin parasını otel ödedi. Ancak, yabancı biriyle aynı sofraya oturmak sohbeti tatsızlaştırıyordu; kalıcı bir çözüm yolu arandı. 1927'de mimar Basil Ionides'e aşağı yukarı bir metre boyunda ahşaptan kara bir kedi heykeli ısmarlandı. Art Deco üslubundaki heykele Kaspar adı verildi ve on üç kişilik talihsiz öğle ya da akşam yemeği gruplarında sayıyı tamamlamak üzere kullanıldı.

O gün bu gündür Kaspar bir Savoy ünlüsüdür. Gruplar on üç kişi olmasalar da isterler onu. Bütün diğer yemek davetlileri gibi dilsiz kedinin de önüne tabak, çatal bıçak konur. Garsonlar boynuna zarif bir peçete bağlar.

Kaspar yıllarca birçok ünlünün lokmasını paylaşmıştır. Kedi, Winston Churchill'in Savoy'da kurduğu Öteki Kulüp adlı akşam yemeği meclisinin gözdesiydi. Bir keresinde Kraliyet Hava Kuvvetleri'nden bazı subaylar şaka olsun diye Kaspar'ı kaçırmışlardı; savaş döneminin bu ünlü başbakanı Kaspar'ın imdadına koşarak serbest bırakılmasını sağladı. Churchill'in Kaspar'ı bunca sevmesinin nedeni, sofrada konuşulanları asla, ama asla başkalarına anlatmamasıydı belki de.

PORTAKAL

UNUTULMAZ SİNEMA ROLLERİNİN KRALİÇESİ

Dört ayaklı sinema oyuncuları düşünüldüğünde genellikle ilk akla gelenler köpeklerdir. Ancak bir avuç kedi de tepeye giden yolu pençeleriyle aşmıştır. Bu kısa kedi oyuncular listesinin tepesinde Portakal oturmaktadır. Bu koyu sarman tekir, efsanevi hayvan eğiticisi Frank Inn tarafından "keşfedilmişti" (Inn'in öğrencileri arasında Benji ile *Green Acres* dizisinin yıldızı domuz Arnold da vardı). Portakal 1951'de, şimdi kimsenin hatırlamadığı, mirasına beysbol takımı düşen bir kediyi anlatan *Rhubarb* filmiyle beyazperdeye adımını attı.

Portakal asıl daha sonraki rolleriyle yıldızlaştı. 1950'lerin televizyon dizisi *Our Miss Brooks*'ta Minerva'yı oynadıktan sonra, birçok önemli beyazperde projesinde unutulmaz karakter rollerine çıktı. Bunların arasında *This Island Earth* (Yeryüzü Adası) ve *The Incredible Shrinking Man* (Kendi Kendine Küçülen Adam) gibi bilimkurgu klasikleri vardı ki, sonuncusunda filmin küçülen kahramanını kovalayıp yemeye kalkışıyordu. Portakal ününün doruğuna 1961'de, *Breakfast at Tiffany's* (Tiffany'de Kahvaltı) filminde Audrey Hepburn'ün kedisi Kedi rolüyle ulaştı. Hayvan dünyasının Oscar'ı olan Patsy Ödülü'nü 1952'de *Rhubarb*'daki rolüyle aldı, 1962'de *Breakfast at Tiffany's* ile bir heykelcik daha kazandı.

MIMSEY

ASLAN LEO'YLA DALGA GEÇEN KEDİ

Mary Tyler Moore şirketi (MTM) 1960'ların sonunda kurulduğunda, kimse *The Mary Tyler Moore Show, Hill Street Blues* ve *The Bob Newhart Show* gibi çok sevilen programlara imza atacağını bilmiyordu. Bu türedi yapım şirketi, dikkat çekebilmek için Metro Goldwyn Mayer (MGM) şirketininkine yakın düşen isminden yararlanmaya karar verdi. Büyük şirketin simgesi kükreyen bir aslandı. MTM benzer bir şey istiyordu, ama küçük ve yeni bir kuruluş olduğundan minik bir kediyi maskot seçti. Mimsey adlı sarman yavruydu bu.

Bir hayvan barınağından alınan birkaç haftalık yavrucuk kameranın önüne yerleştirilince tiz bir sesle, kararsızca miyavladı ve böylece televizyon kariyeri sona erdi. Sonra MTM çalışanlarından biri onu evlat edindi.

Ancak televizyondaki imgesinin çok daha farklı bir yaşamı oldu. O hiç bitmeyen yavru kedi miyavlaması artık her MTM programının kapanış jeneriğinde yer alıyordu. Yıllar boyu her programa göre görünüşü de değişti. *Hill Street Blues*'da polis şapkası giydi, *St. Elsewhere*'de cerrah maskesi taktı. Asıl Mimsey 1988'de öldü, ancak ekran ikizi sonsuza kadar genç kalacak.

TOWSER

DÜNYA FARE AVLAMA ŞAMPİYONU

İskoçya'daki o nefis Famous Grouse viskisinin imal edildiği Glenturret Damıtımevi'nde, eski ve saygın bir emekçinin anısına dikilmiş bronz bir heykel durur. Ancak damıtımevi sahibine ya da özellikle usta bir damıtıcıya, hatta bir insana ait değildir bu heykel. Towser adlı uzun tüylü, üç renkli dişi bir kedinin heykelidir ve ününü nasıl elde ettiği gururla belirtilmiştir: "Glenturret Damıtımevi'nde yirmi dört yıla yakın yaşamış olan ünlü kedi Towser. Yaşamı süresince 28.899 fare yakaladı. Dünya fare avlama şampiyonu, *Guinness Rekorlar Kitabı*."

Bir damıtımevinin böyle gözünü kan bürümüş bir yaratığa ihtiyaç duymasına şaşmamalı. İşletmede depolanan tonlarca arpa kemirgenler için çok çekicidir. Başka damıtımevlerinde olduğu gibi Glenturret'te de kedi ilk savunma hattını oluşturur. Ama bunca olağanüstü bir toplulukta bile Towser öne çıkıyordu. 21 Nisan 1963'teki doğumundan kısa bir süre sonra başlayıp 30 Mart 1987'de ölmeden kısa bir süre önceye kadarki uzun yaşamı boyunca Towser'ın her gün üç fare öldürdüğü tahmin ediliyor.

Kemirgen terörüne karşı verdiği bu mücadele Towser'ı çok ünlü bir kedi yaptı. Televizyon programlarına çıkıyor, hayranlarından mektuplar alıyordu; damıtımevini ziyarete gelenler onun fotoğrafını çekmekte yarışırlardı. Ölümünden sonra yerini Amber adlı başka bir kedi aldı. Amber ziyaretçileri büyük bir mutlulukla karşılıyorsa da, görevi süresince (2004'te bu dünyadan göçene kadar devam etmişti) tek fare bile yakalamadığı bildirilmektedir. Bugün onun görevini eski bir sokak kedisi olan Brooke üstlenmiş bulunuyor; kendisi İskoçya çapında yürütülen bir yetenek avının sonucunda bu mevkiye getirilmişti. Ne yazık ki, iş kemirgen öldürmeye gelince, Brooke asla Towser'ın yerini dolduramadı. Glenturret web sayfasında yazılanlara göre, bu dişi kedinin "fare kovalamaktansa bir fıçının üzerinde güneşlenip uyurken görülmesi daha olasıdır". Neyse ki, tahıl depolama tekniklerindeki gelişmeler sayesinde Glenturret fare nüfusunda esaslı bir azalma var; dolayısıyla Brooke gerçekten mükemmel yaptığı işe, yani ziyaretçilere poz vermeye bol vakit bulabiliyor.

Peki, Towser nasıl oldu da bu kadar çok fare yakaladı? Çalışanlar Towser'a her

akşam damıtımevinin sert ürününden "bir damlacıkla" güçlendirilmiş bir kâse süt verdiklerini söylüyorlar; merak ettikleri, kedinin acaba bu sayede mi şevke geldiği... Towser belki de bizzat tattığından, ne için mücadele ettiğini çok iyi biliyor ve damıtımevini canla başla savunuyordu.

ŞANSLI

REKLAM KAMPANYASI TASARLAYAN KEDİ

Herkes kedi maması 9 Lives'ın (9 Can) sözcüsü Kedi Morris'i tanır. 1960'larda televizyona çıkan bu kocaman sarman tekir, bıkkın sesi, bezgin hali tavrı ve elbette 9 Lives dışında yeryüzündeki yenebilir her şeye burun kıvırmasıyla ünlüydü.

Kişiliğinin bu özelliğiyle bir ikon haline gelmişti. Ancak Morris'i canlandıran asıl kedi ne bezgindi ne de herhangi bir yiyeceğe burun kıvırırdı. Hiçbir dostu olmayan bir sokak kedisinin züppelik edecek hali yoktu.

Televizyonda Morris rolünü oynaması için seçilen kedinin asıl adı Şanslı'ydı. Gerçekten de şanslıydı. Lombard, Illinois'deki Hinsdale Hayvan Barınağı'nın sakini olan bu kedi az daha uyutulacaktı. Ancak barınaktaki görevliler kedinin saygın yakışıklılığında, yeşil gözlerinde özel bir şey gördüler. 1967 baharında hayvan eğiticisi Bob Martwick'e başvurdular; Martwick kediyi görür görmez abayı yaktı ve evlat edindi.

Martwick'in hayatında yaptığı en iyi yatırım, Şanslı'nın beş dolarlık evlat edinme ücretini vermek olmuştu. Birkaç ay sonra Leo Burnett Reklam Ajansı bir reklamda bir tas yemek yiyecek güzel bir kedi aradığını eğiticiye bildirdi. Yiyecek elbette 9 Lives'dı. Ajans yöneticileri Şanslı'ya bayıldılar ve adını derhal Morris'e çevirdiler. Haziran 1969'da ulusal televizyonda boy gösterdi. Neredeyse bir gecede bir reklam ikonu doğdu. Çok geçmeden, Morris'e gönderilen hayran mektupları 9 Lives merkezini istila etti. Daha da önemlisi, dükkân raflarında bir kutu 9 Lives maması bile kalmadı.

Morris'in ünü yayılıyordu. 1972'de çekilen *Shamus* filminde oynadı; *Cat Fancy* dergisinin 1995'teki otuzuncu yıldönümü sayısının kapağı için poz verdi; 1972 ve 1973'te Patsy Ödülü'nü kazandı. 1988'de ve 1992'de başkanlığa aday gösterildi.

Morris'in adı ve ünü hâlâ yaşıyor olsa da, Şanslı 1975'te aramızdan ayrıldı. O gün bu gündür benzerleri onun rolünü oynamayı sürdürüyor. Son benzeri Los Angeles'ta eğiticisi Rose Ordile'la yaşıyor. Tahminlere göre 19 yaşına kadar yaşayan asıl Morris, Martwick'in arka bahçesine törenle gömüldü.

KARIŞIK MİYAV KEDİSİ

REKLAM İÇİN ÖLEYAZAN KEDİ

Özel efektlerin bilgisayarlarca yaratılmadığı zamanlarda, hayvan eğiticileri dört ayaklı aktörlerin ekranda "konuşmasını" sağlamak için akla karayı seçerlerdi. (Ünlü Mr. Ed'in ağzını oynatması, ancak üst dudağının altına yerfıstığı yağı sürmekle mümkün olmuştu.) Ama ünlü bir reklamcı kedi sayesinde, herkesin ezbere bildiği bir promosyon kampanyası ortaya çıktı.

1970'lerin başında Della Femina, Travisano & Ortakları adlı reklam ajansı, Karışık Miyav kedi mamasının TV reklamları işini aldı. Ak göğüslü bir sarman tekirin bu mamayı yerken filmi çekiliyordu; ama tam o sırada kadersiz kedinin boğazına bir şey takıldı, başladı boğulur gibi sesler çıkarmaya. Nefes alabilmek için şessizce ağzını açıp kapaması ilk başta bir işe yaramayacak gibi görünüyordu. Ama reklam bölümü şefi Jerry Della Femina limonu limonataya dönüştürmenin bir yolunu buldu. Şimdi herkesin bildiği "Miyav, miyav, miyav" şarkısını filme ekledi ve sansasyon yarattı. Neyse ki kedi boğazına takılan mamayı tükürmeyi başarmıştı; uzun ve mutlu bir ömrü oldu.

HOWARD HUGHES'UN KEDİSİ

BİR SAHİP DIŞINDA HER ŞEYİ OLAN KEDİ

Milyarder film yapımcısı, havacılık öncüsü ve kumarhane sahibi Howard Hughes, inanılmaz derecede ünlü ve inanılmaz derecede garip bir adamdı. Yemekte bezelyeleri büyüklüklerine göre ayırmasından tutun da (bu iş için yanında mini mini bir tırmık taşırdı) sinemada "elinden tuttuğu", üst kısmı maşallah çok gelişmiş Jane Russell'a tam oturacak sutyeni tasarlamaya aklını takması gibi tuhaflıkları hakkında bir sürü hikâye anlatılır. Dolayısıyla, karısı Jean Peters'ın eve aldığı ne idüğü belirsiz erkek kedi kaybolduğunda yaptığı tuhaflıklara şaşmamak gerekir.

Kedinin adını tarih kaydetmiyor; ancak kayboluşuna Hughes'un verdiği tepki, ayrıksı olaylar sözlüğünde yerini aldı bile. Hikâyeye göre, milyarder, kayıp kediyi bulmak için kitlesel bir arama tarama harekâtı başlatmıştı. Projeyi köşkünden büyük bir titizlikle yönetiyor, emrindekilerden her saat başı rapor istiyordu. Zavallı kedicik sonunda saklandığı eski ahırda bulunduğunda, Hughes onu bizzat muayene edip evine uygun olmadığına karar verdi.

Bu durum, kediye uygun bir ikametgâh bulunması için yine titizlikle yönetilen bir arama taramaya yol açtı. Potansiyel sahipler inceden inceye sorgulandı, çeşitli nedenlerle reddedildi. Ateşli tartışmalardan sonra kedi apar topar bir kedi evine gönderildi; bu ev anlaşılan Hughes'un kediye neyin uygun olduğuna dair garip fikirlerine denk düşüyordu. Böylece kedicik zevkle döşenmiş, halı kaplı, isterse seyretsin diye televizyonu da olan kendine ait bir odada yaşamaya başladı.

Bu kurum, kedi sahiplerinin, hayvanlarına ayda bir kere mektup yazmalarını şart koşuyordu. Söylenenlere göre, sorunu başından atmaya can atan Hughes bu görevi yamaklarından birinin sırtına yükleyivermişti. Hughes 5 Nisan 1976'da öldüğünde, anlaşılan mektup yazıcısı hâlâ bu işi yürütüyor, kedi de olasılıkla hâlâ televizyonlu süitinde keyif çatıyordu. Kediyi eve alarak bütün bu olaylar zincirini başlatan Jean Peters ise beş yıl önce acayip milyarderi boşamıştı.

PHET İLE PLOY
EVLENEN KEDİLER

Büyük gün gelip çattığında her gelin biraz sinirli olur. Ancak Taylandlı bir çiftin düğününde hem gelin hem de damat kedi gibi huysuz davranmıştı. Çünkü evlenen çift Phet ve Ploy adlı Siyam kedileriydi. Bangkok'ta 1996'da kıyılan nikâhları kayıtlara geçmiş en şaşaalı kedi "düğünü" olmuştu.

Kediler neden evlendirilir? Sahipleri olan kozmetik kralı Vicharn Charas-archa'ya göre, hakçası buydu. İki kedi de ender rastlanır "zümrüt gözlü" yaratıklardı; Tayland inancına göre bu, olağanüstü şanslı oldukları anlamına geliyordu. Charas-archa bu iki kediyi Tayland/Burma sınırında bulup evine aldıktan sonra bu söylentiye kesinlikle inanır olmuştu. Çünkü belini bir türlü doğrultamazken, işleri birden açılmıştı.

İşte bu yüzden, şans getiren muskalarına bir Bangkok diskosunda düğün yaparak servetini onlarla paylaştı. Damat helikopterle geldi, kırk bin dolarlık drahoması olan gelin ise limuzinle. Damat frak, gelin gelinlik giymişti, patilerine minik nikâh yüzükleri takmışlardı.

Tüylü çift balayında tekneyle nehir gezisine çıktı, daha sonra da veterinere gitti; çünkü "zümrüt gözlerinin" nedeni bir tür glokom hastalığıydı.

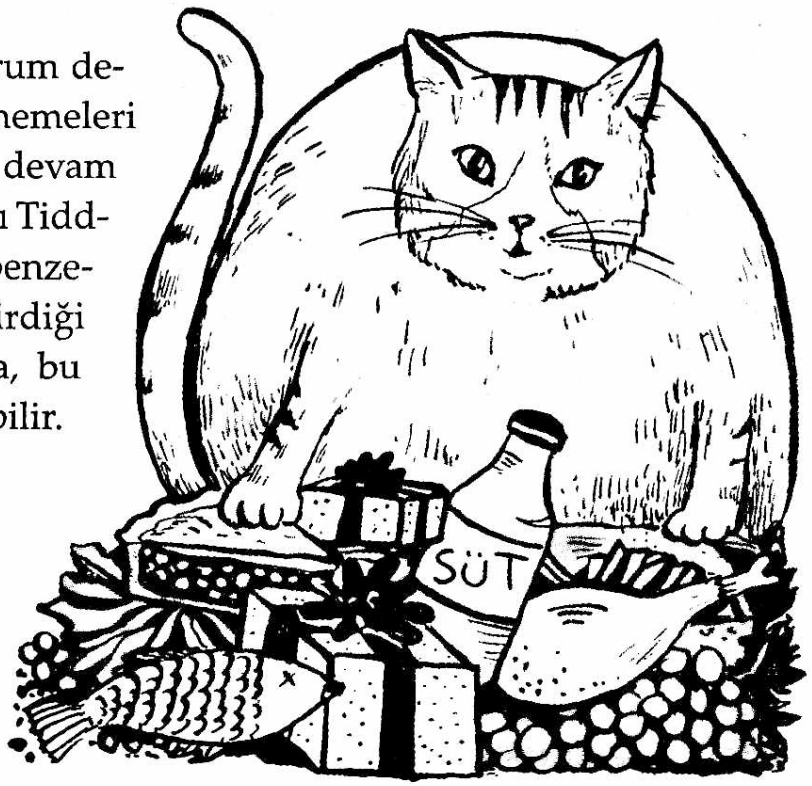
TIDDLES

LONDRA'NIN ŞAMPİYON ŞİŞKO KEDİSİ

Londra'nın o eski ve saygın Paddington İstasyonu'yla ilişkili en sevilen kurmaca karakter hiç kuşkusuz Paddington Ayısı'dır. O koskocaman istasyonda, üstünde bu pofuduk yaratığın resmi olan binbir çeşit oyuncağın, eşyanın satıldığı bir hediye dükkânı bile vardır. Paddington'ın *öteki* maskotu, tuvalet kedisi Tiddles ise ayı kadar ünlü değildir. Ayınınki kadar yürek yakıcı olmayan hikâyesi 1970'lerde başlar. Tuvalet görevlisi June Watson altı haftalık bir sokak kedisini evlat edinip her gün işe getirmeye başlar. Çok geçmeden, tuvalete değil de sırf bu canayakın kediyi görmeye gelenlerin sayısı artar.

Gelenler kedinin seveceğini umdukları biftek, tavuk, kuzu gibi yiyecekler getirirler. O kadar çok yiyecek gelir ki, Tiddles'a buzdolabı alınır. Neticede, kadınlar tuvaletinin efendisi krallara layık bir göbek sahibi olur. 1982'de öyle kilo almıştır ki, "Londra Şişko Kediler Şampiyonu" ilan edilir.

Tabii bu hiç de sağlıklı bir durum değildir, ziyaretçilere kediyi beslememeleri söylenir. Ama yiyecek yağmaya devam eder. Tam on beş kiloya çıkan zavallı Tiddles artık kürklü bir futbol topuna benzemektedir. Sonunda obezitenin getirdiği sorunlar yüzünden ölmüş olsa da, bu dünyadan mutlu ayrıldığı söylenebilir.

TONİ

DÜNYANIN EN GÖZDE BEKÂR KEDİSİ

Dayanılmayacak kadar çekici olmak mümkün mü? Bahtsız bir kedi vardı ki, tam da öyleydi. Zavallı Toni son derece nadir cinsten bir kedi olduğundan, sadece kediseverlerin değil, hırsızların da arzu nesnesi olmuştu.

Acıklı hikâyesi 2000 yılının haziranında başladı. Britanyalı cins kedi üreticisi Peter Collins, evin dışında, upuzun tüylü Ankara kedisi Toni'nin hava aldığı yolun civarında birinin dolaştığını duydu. Dışarı çıktığında, ceketi kapüşonlu, turuncu gözlük takmış bir kadının değerli kedisini sepete koyup kaçırdığını gördü. "Arkasından koştum, kadının köşede motoru çalışmakta olan yabancı plakalı büyük bir arabaya bindiğini gördüm," diye olan biteni anlatmıştı BBC'ye. "Kadın kendini içeri atar atmaz, ben yetişemeden araba hızla hareket edip gitti."

Polis, kaçırma olayının dikkatle planlanıp uygulandığını tahmin ediyordu. Ama bir kedi kaçırmak için kim bu kadar zahmete girerdi? Toni (tam adı Antonio B. Pinardin) hem inanılmayacak kadar ender bulunan bir cinsti hem de inanılmayacak kadar değerliydi (uzmanların tahminine göre 250.000 sterlin civarında). Collins'le karısı Joy bu Ankara kedisini birkaç yıl önce bir Alman üreticiden makul bir fiyata, 1.500 sterline satın almışlardı. Ama bir felaket sonucunda bu cins kedilerin fiyatı roket gibi fırlamıştı.

Toni yaşama ilk adım attığında, dünyadaki tam anlamıyla safkan bir avuç uzun tüylü Ankara kedisinden biriydi. Ankara Hayvanat Bahçesi'nin, bir zamanlar Avrupa soylularının gözdesi olan bu cins kedinin soyu tükenmesin diye kırk yıldır sürdürdüğü üretme programı çerçevesinde doğmuştu.

Toni'nin damızlık olacağı daha ana rahmine düşmeden belirlenmişti. Ama tam o sırada Ankara Hayvanat Bahçesi'nde AIDS benzeri bir virüs çıktı ve kedi nüfusunu kırdı geçirdi. Toni, üreyebilecek tek safkan erkek kediydi artık. Değerinin, büyük düşüş öncesi internet hisse senetlerinden çok daha hızla artması hiç de sürpriz olmamıştı. Damızlık ücreti bile 600 sterlin civarındaydı. Bu kediler şampiyonu bir servet değerindeydi.

İşte bu servet şimdi olasılıkla başka birinin cebine giriyor. Toni'yi Interpol bile

aradı, ama kaçırıldı kaçırılalı kimse tırnağını bile göremedi güzelim kedinin. Polisin geliştirdiği teoriye göre, belki de bir Alman "koleksiyoncu" kediyi bir yerlerde saklıyor. Collins'e göre, kadın kaçarken Almanca bir şeyler söylemiş.

Ama Toni'nin hapishane hayatı konusunda endişelenmeye gerek yok. Her neredeyse muhtemelen çok iyi davranılıyor ona ve mahrem ilişkide bulunduğu dişi kedilerin haddi hesabı yok. Umut ederiz ki, yeni sahibi gözünü ondan ayırmıyordur ve kedi kapısına kilit vurmuştur.

DOCKET

KOLEKSİYONCULARIN ELİNE DÜŞEN KAYIP KEDİ

Londralı tanınmış kavramsal sanatçı Tracey Emin'in özel hayatı nerede biter, herkesin bildiği profesyonel hayatı nerede başlar, söylemesi zordur. Boyadan tutun fotoğrafa, aplike yorganlara kadar her tür malzemeyi kullanmıştır. En ünlü yapıtının sade bir adı vardı: *Yatağım*. Adıyla müsemma, gerçekten de kirli giysileri ve diğer süprüntülerle çevrili kendi yatağıydı bu yapıt. Sanat dünyasında kopan kıyamet sayesinde Emin birden ünlü kişiler arasına girmişti. Bugün bu yapıtın değeri 150.000 sterlin civarındadır.

Emin yapıtlarında herhangi bir nesne ya da kişiyi kullanabiliyordu. İşte bu yüzden başı derde girdi. Kedisi Docket 2002 yılında evden kaçtı. Emin çok üzülmüştü; kâğıtlara "kayıp kedi yavrusu" yazıp mahallede oraya buraya yapıştırdı. Koleksiyoncular derhal bu afişleri indirip 500 sterline varan fiyatlarla sattılar. Şaşkınlıktan ağzı açık kalan Emin, üzerine alelacele iki kelime çiziktirdiği kâğıtların sanatla uzaktan yakından ilgisi olmadığını ilan etti. Neyse ki, sonunda her şey tatlıya bağlandı. Koleksiyoncular ele geçirdikleri bu Emin "yapıtlarını" geri vermediler, Docket da kendiliğinden evine döndü.

FRANK

İNTERNETTE SANSASYON YARATAN İLK KEDİ

Yapıtı uğruna acı çeken çok sanatçı olsa da, hiçbiri internet yıldızı Kedi Frank kadar eziyet çekmek zorunda kalmamıştı. 2003 yılında arama motoru Yahoo!, Kedi Frank'in sayfasının yılın en iyi sitelerinden biri olduğunu ilan etti. Bunca alkışı hak etmek için Frank'in bütün yaptığı, kafesinde sessiz sakin oturmaktı. Ha, bir de az daha ölüyor olmak!

Bu olmadık hikâye Ocak 2002'de, Cambridge'de ikamet eden İngiliz kedi Frank'e otomobil çarpmasıyla başladı. Kalça kemiği kırıldığından cerrahi müdahale gerekmişti, iyileşmesi uzun sürecekti. Kedi nekahet dönemini, küçük bir internet firmasında ortak ve yönetici olan sahibi David Donna'nın evindeki bir kafeste yatarak geçiriyordu.

Donna'nın aklına bir fikir geldi. Görünürde firmanın bir yazılım programını sınamak için, ayrıca belki de ilginç olacağını düşündüğü için, Frank'in başına gelenleri anlatan bir web sayfası yaptı; kedisinin özyaşamöyküsünü ve röntgen filmlerini bile koydu sayfaya. Asıl önemlisi, internette gezintiye çıkanlar Frank'in nekahet dönemini anbean izleyebilsinler diye iki de web kamerası yerleştirdi.

Herkesi şaşırtan, yaralı kedinin acı durumuyla ilgilenenlerin bu kadar büyük sayıya ulaşması oldu. Açıldığı andan itibaren site dakikada iki bin hit aldı. Vaktinin çoğunu uyuyarak geçiren Frank farkında olmasa da, handiyse beş milyon kişi siteye girip kediyi yokladı. Ama bu durum elbette sonsuza dek süremezdi. Kedi etrafta dolaşacak kadar gücünü toparlamıştı; hayranları seyretsin diye web kameralarının önünde süt dökmüş kedi gibi oturup duramazdı.

Frank iyileşince sayfa internetten kaldırıldı. Sonraları, toplumsal olaylara yorum getirmeye çalışanlar sayfanın neden bu kadar popüler olduğunu anlayabilmek için epey kafa patlattılar. Donna, "Aşırı abartılan olaylardan biriydi bu," demişti BBC'ye. Yine de, projenin kimsenin aklına gelmeyen bir yararı oldu. Frank kaza geçirdiğinde, adları öğrenilemeyen bir karıkoca kediciğe yardım etmiş, muhtemelen hayatını kurtarmıştı. Frank'i internette görünce Donna'yla haberleştiler, o da kedi ile hayatını kurtaranların bir araya gelmesini sağladı.

ÜNLÜ BİRKAÇ KEDİ DAHA

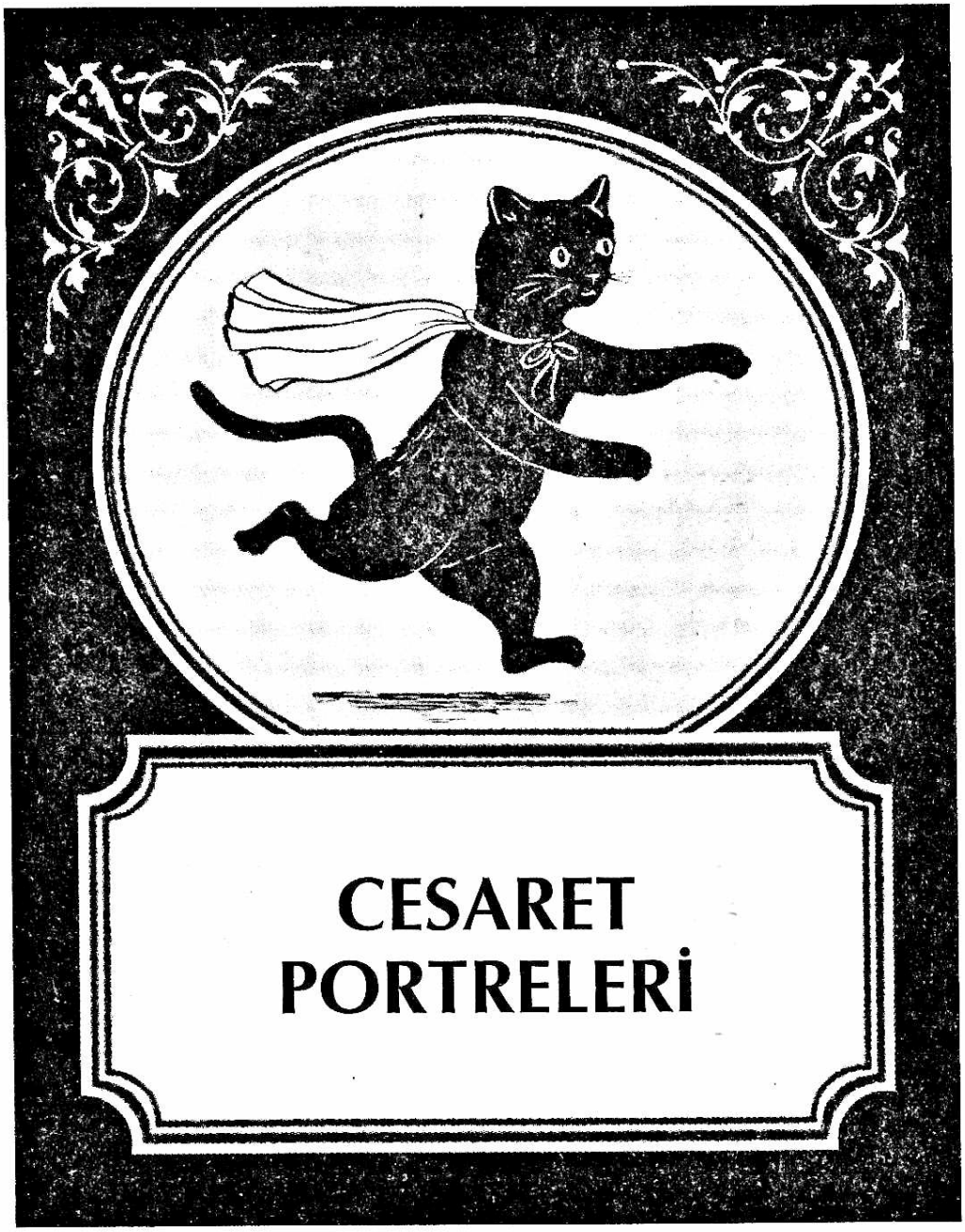
GRIMALKIN: Fransız astrolog Nostradamus'un ünlü kedisi. Macbeth'teki cadıların kedisinin adı da Grimalkin'di.

DELILAH: Britanyalı ünlü rock grubu Queen'in şarkıcısı Freddy Mercury'nin çok sevdiği kedisi. Bu üç renkli dişi kedi, grubun 1991 tarihli albümü Innuendo*'daki "Delilah" şarkısıyla ölümsüzleşti. Şarkının sözlerinde kedinin marifetleri anlatılıyor, ama bu arada evde oraya buraya işemesi yüzünden eleştiriliyordu.*

RUPI: Jethro Tull'ı kuran Ian Anderson'ın kedisi ve 2004 tarihli solo albümü Rupi's Dance*'e (Rupi'nin Dansı) adını veren şarkının esin kaynağı.*

JELLYLORUM: T.S. Elliot'ın kedisi ve Old Possum's Book of Practical Cats *(Yaşlı Sıçanın Pratik Kediler Kitabı) adlı şiir kitabının esin kaynağı; kitaptaki bir şiirde de yer alır. Cats müzikali bu şiirlere dayanır.*

KAROUN: Tanınmış Fransız yazar ve sinema yönetmeni Jean Cocteau'nun kedisi. Güzel ve Çirkin*'in 1946 tarihli ünlü Cocteau versiyonunda, söylenenlere göre Çirkin'in yüzündeki belirgin kedi makyajı için Karoun'un yüz hatlarından esinlenilmişti.*

CESARET PORTRELERİ

SİMON

BRİTANYA'NIN EN ÇOK MADALYA TAKILAN DENİZCİ KEDİSİ

Gemilerde yaşayan kedilerin mangal kadar yüreği olmalıdır. Dört bir yanları suyla çevrilidir; hele bir de savaş gemisindeyseler, kendilerini çatışmanın ortasında bulmaları işten bile değildir.

Görevini Britanya destroyeri HMS *Amethyst*'te ifa eden Simon'ın başına gelen de buydu. Savaşta, yenilgide, hatta yaralandığında öyle yiğitçe davranmıştı ki, İngiltere tarihinde cesaret madalyası alan ilk kedi olmuştu.

Hong Kong açıklarındaki bir adada mütevazı bir köşecikte doğdu. Mart 1948'de bir gemici onu gizlice *Amethyst*'e sokunca, deniz hizmeti başlamış oldu. Gemi kaptanının gözdesiydi; birlikte teftişe çıkarlardı, hatta geceleri kaptanın şapkasının içine kıvrılıp uyurdu. Simon ayrıca uzman bir fare avcısıydı, öldürdüğü avını getirip komuta subayının önüne koyardı.

Amethyst'in kaptanı 1949'da değişti, ama yeni kaptan da Simon'ın dostluğundan memnundu. Gemiye yeni, çok tehlikeli bir görev verilmişti. Çin, komünist devrimin sancılarını çekiyordu; gemi bu ortamda Yang-Çe Irmağı'ndan yukarı, Nankin'e kadar gidecekti. Görevi, Britanya elçiliğini korumak, Mao'nun güçleri şehri ele geçirirse çalışanları tahliye etmekti.

Amethyst eşekarısı kovanına girmişti. Yang-Çe kıyılarındaki top bataryaları gemiye ateş açtı, mürettebattan iki düzineyi aşkın kişi öldü, gemi ağır tahribata uğradı. Saldırılardan kaçmaya çalışırken gemi kuma oturdu. Kamarası isabet alan kaptan ölmüştü; herkes Simon'ın aynı akıbetten kaçamadığını düşündü. Uzun bir mücadeleden sonra mürettebat nihayet gemiyi yüzdürüp kıyı ateşinden uzaklaştırmayı başardı. Yaralılar boşaltıldı, ölüler gömüldü.

Tam o sırada mürettebat Simon'ın isabet alan kamaradan kurtulduğunu fark etti. Ama ne kurtuluş! Bıyıkları alazlanmış, her tarafı kana bulanmış, susuz kalmıştı; dört şarapnel yarası vardı. Hemen revire götürüldü, yaraları sarıldı; ne var ki yaşama umudu pek yoktu.

Ama kedi dayanıklıydı; ölmek gibi bir niyeti yoktu. Yavaş yavaş iyileşti, bir

süre sonra fare avına başlayacak kadar gücünü toplamıştı artık. Bol bol vakti vardı avlanmaya, zira *Amethyst* düşman hatlarının arkasında kalmıştı. Yiyecek azalıyordu, geminin kemirgenleri de kalan yiyeceği umutsuzca çalmaya çalışmaktaydı. Simon, yaralı olsa da onlara karşı ön safta çarpışıyordu.

Küçük kedi fare nöbetinde değilse revirde, nekahet dönemindeki gemicilerin acısını paylaşmakla meşgul oluyordu. Ne de olsa o da yaralıydı. Gemiciler de bu yüzden kediyle bağ kurabiliyor, belki kendilerini daha rahat hissediyorlardı. *Amethyst*'in kedilerden nefret ettiğini hiç saklamayan yeni kaptanının dostluğunu kazanmayı bile becerdi. Ateşi yükselip de kamarasından çıkamadığında, Simon büyük bir görev bilinciyle yanındaki ranzada oturup onu beklerdi.

Yang-Çe'de iki ay muhasara altında kaldıktan sonra *Amethyst* nihayet bir gece karanlıkta kaçmayı başardı. Mürettebat kahramanlar gibi karşılandı, elbette Simon da. Cesur hayvanlara verilen ve Victoria Haçı'nın dengi olan Dicken Madalyası'yla ödüllendirildi. Şimdiye kadar bu madalyayı alan tek kedi odur.

Ne yazık ki, madalya aldığını göremedi Simon. İngiltere'ye vardığında, altı aylık zorunlu karantina yaşamına katlanırken mikrop kaptı ve 28 Kasım 1949'da öldü. Mezar taşı yazıtındaki ibare, Britanyalıların her şeyi olduğundan önemsiz gösterme huylarının tipik örneğidir; küçük kedinin sergilediği davranışın "en üst mertebe"den olduğunu belirtir.

FAITH

HAVA SALDIRILARINA KAFA TUTAN KEDİ

İkinci Dünya Savaşı'nın ilk günleri Büyük Britanya için gerçekten karanlık bir dönemdi. Naziler, Avrupa'nın hemen her yerini işgal etmişlerdi; ada sakinleri savaşı tek başlarına sürdürmek zorundaydılar. Hitler, 1940 Eylül'ünden 1941 Mayıs'ına kadar, başta Londra olmak üzere her şehri sürekli bombalayarak İngiltere'nin azmini kırmak istemişti.

Binlerce insan ölmüş ve yaralanmış, ama bu gece saldırıları halkın moralini bozmaya yetmemişti. Büyük tehlikeye rağmen çoğu unutulmaz birer cesaret örneği sergiliyordu. Kahraman olan yalnızca insanlar değildi. En ünlü hikâyelerden biri Faith (İnanç) isimli bir kilise kedisini anlatır. Bu küçük tekir 1936'da Londra'daki Aziz Augustine ve Azize Faith Kilisesi'ne sığınmış, rahibin evinde yaşamaya başlamıştı.

Rahip Henry Ross'un yönettiği bütün ayinlere Faith de katılırdı. Eğer kendisine bunca iyilik etmiş olan rahip vaaz vermiyorsa öndeki sırada, eğer veriyorsa kürsüde, rahibin ayaklarının dibinde otururdu.

Faith, 1940 Ağustos'unda bir erkek yavru doğurdu. Kilise korosu bu olayı pazar günü *Parlak ve Güzel Her Şey* ilahisini söyleyerek kutladı. Siyah-beyaz yumağa Panda adı verildi.

Ama o yıl 6 Eylül'de garip bir şey oldu. Görünür hiçbir neden olmadığı halde Faith Rahip Ross'u kilisenin bodrumuna götürdü ve kapıyı açması için yalvardı. Rahip kapıyı açtı, daha sonra ana kedinin Panda'yı yukarıdaki rahat sepetinden alıp aşağıya, karanlık, tozlu kilise bodrumuna taşıdığını gördü. Ross yavru kediyi üç kez yukarı götürdü, üç kez Faith yavrusunu tekrar aşağı taşıdı. Sonunda rahip yenilgiyi kabul etti, yavrunun sepetini aşağı götürdü ve ana-oğulu mümkün olduğunca rahat ettirmeye çalıştı.

Ancak birkaç gün içinde, Faith'in garip davranışında bir bilicilik olduğu anlaşılacaktı.

9 Eylül'de, Ross başka bir yerdeyken kiliseye bomba düştü. Rahip döndüğünde, acil yardım ekipleri hâlâ yanmakta olan yapıda birileri var mı diye araştırmaktaydı. Ross bildiği kadarıyla içeride yalnızca Faith ile Panda'nın olduğunu söyledi onlara. Konuştuğu itfaiyeci ana-oğulun kurtulma şansı olmadığını bildirdi.

Ama Ross kabullenemedi bunu. Hayatını tehlikeye atarak yıkıldı yıkılacak durumda olan binaya girdi, Faith'e seslendi. Zar zor duyulan bir miyavlama sesi gelince, yıkıntıları kazdı ve iki kediciği yarı yanmış bir nota yığınının altında buldu. Epeyce kirlenmiş ama yara beresi olmayan Faith, günler önce arayıp bulduğu yerde, altında yavrusuyla oturuyordu. Ross çabucak kedileri tehlikeden uzaklaştırdı, hemen arkalarından çatı çöktü.

Kilise kedisinin yavrusuna böyle özveriyle bağlı oluşu çok geçmeden bütün Britanya'da duyuldu. 12 Ekim 1945'te, yeniden inşa edilen kilisede, kalabalık bir cemaatin önünde, Canterbury Başpiskoposu'nun kollarında tuttuğu Faith'e özel bir cesaret madalyası verildi.

Panda büyüyünce bir huzurevinin maskotu oldu. Kilisede kalan Faith 28 Eylül 1948'de öldü. Ölümünün ve kilise bahçesine gömülüşünün haberi basın-yayın organlarınca bütün dünyaya duyuruldu. "Dünyadaki en cesur kedi" diyebileceğimiz Faith sevgili yuvasında sonsuza kadar yaşayacak.

CHIPPY HANIM

ANTARKTİKA'YI KEŞFEDEN KEDİ

Serüven hikâyelerinden hiçbiri, ünlü kâşif Ernest Shackleton'ın başkanlığındaki 1914-1916 İmparatorluk Arktik Ötesi Keşif Yolculuğu kadar heyecan verici değildir. Yolculuğun başında planlanan, *Endurance* gemisiyle Antarktika kıyısına kadar uzanmak, sonra kızaklarla kıtanın bir ucundan diğerine gitmekti. Ancak üst üste gelen felaketler bu keşif yolculuğunu bir ölüm-kalım mücadelesine çevirdi. Bu mücadele mürettebattan birinin, *Endurance*'ın çok sevilen kedisi Chippy Hanım'ın hayatına mal olacaktı.

Gemi marangozu Henry McNeish getirmişti kediyi. Mürettebat ona Chippy Hanım adını yakıştırdı (*chippy* İngilizce sokak dilinde "marangoz" anlamına gelir). Kedinin erkek olduğu anlaşılınca bile vazgeçilmedi bu addan. Zaten cinsiyeti kimsenin umurunda değildi; kedi yiyecek ambarına dadanan fare ve sıçanları öldürerek ekmeğini kazanıyordu.

Chippy Hanım zararlı avına çıkmadığı ya da mürettebatla ahbaplık etmediği zamanlar, hayatını tehlikeye atmanın çeşitli yollarını bulmaya kararlıymış gibiydi. Kızak köpeklerinin kafesleri geminin güvertesindeydi; Chippy Hanım da önlerinde umursamazca bir aşağı bir yukarı yürümeye bayılıyordu. Bir gece, gemi Atlas Okyanusu'nun buzlarla kaplı güney bölgesinde yol alırken, lombozdan zifiri karanlık denize atlayıverdi. Mucize eseri durum fark edildi ve gemi tam zamanında dönüp kediyi kurtardı. Denizde yaklaşık on dakika kalmıştı, yani sıradan bir insanı öldürmeye yetecek kadar.

Ama şansı ikinci kez yaver gitmedi. *Endurance* Ocak 1915'te Antarktika kıyılarının epeyce açığında buza saplandı. Aylar geçiyor, doğa gemiye geçirdiği pençesini bir an için olsun gevşetmiyordu. Sonunda yiyecek azaldı, buz kütlelerinin ağırlığı geminin omurgasını ezmeye başladı. Mürettebat buzun üzerinde kurulan çadırlarda kalmak zorundaydı. Shackleton büyük bir riske girip gemiyi terk etmeye, taşıyabilecekleri kadar malzeme ve erzakla birlikte mürettebatı en yakın karaya götürmeye karar verdi; tam 350 mil boyunca, üstü açık sandallar ve kızaklarla yol alacaklardı. Herkes gidecekti. Chippy Hanım dışında herkes. Shackleton bu kadar umutsuz bir yolculukta kediye yer olmadığı kararına varmıştı.

Gitme günü gelip çattığında mürettebat toplaşıp bütün eziyetlere hiç şikâyet etmeden katlanan kadersiz kediye son kez baktı. Herkes hoşçakal dedikten sonra, kamarot kedinin önüne en sevdiği yemek olan bir tas sardalye koydu. Ve sonra, anlatılanlara göre Chippy Hanım, mümkün olduğunca insani bir yoldan, gökteki o kocaman tırnak bileme tahtasına gönderildi. *Endurance* mürettebatı hemen ardından gemiyi terk etti. Birkaç ay boyunca okyanusun acı soğuğunda üstü açık sandallarla yol aldılar, rüzgârların uğuldadığı tundralardan kızaklarla büyük güçlükle geçtiler. Ama sonunda bütün (insan) mürettebat sağ salim uygarlığa kavuştu.

Shackleton kahraman olmuştu. Ama Chippy Hanım'ın sahibi Henry McNeish'in gözünde kahraman falan değildi. Gemi marangozunun bir ömür boyu komutanına garez beslediği anlaşılıyor. Yolculuktan sonra Yeni Zelanda'ya yerleşmiş, 1930'da ölene kadar orada yaşamıştı. Ne zaman kutup yolculuğundan söz açılsa, Shackleton kedimi öldürdü diye başlardı söylenmeye.

İhtiyar marangoz öteki dünyada hem biraz teselli buldu hem de yalnızlık çekmedi. 2004'te Wellington'daki mezarına bir ekleme yapıldı. Son istirahatgâhını belirleyen taş, sevgili dostu Chippy Hanım'ın gerçek boyuttaki bir bronz heykeliyle süslendi.

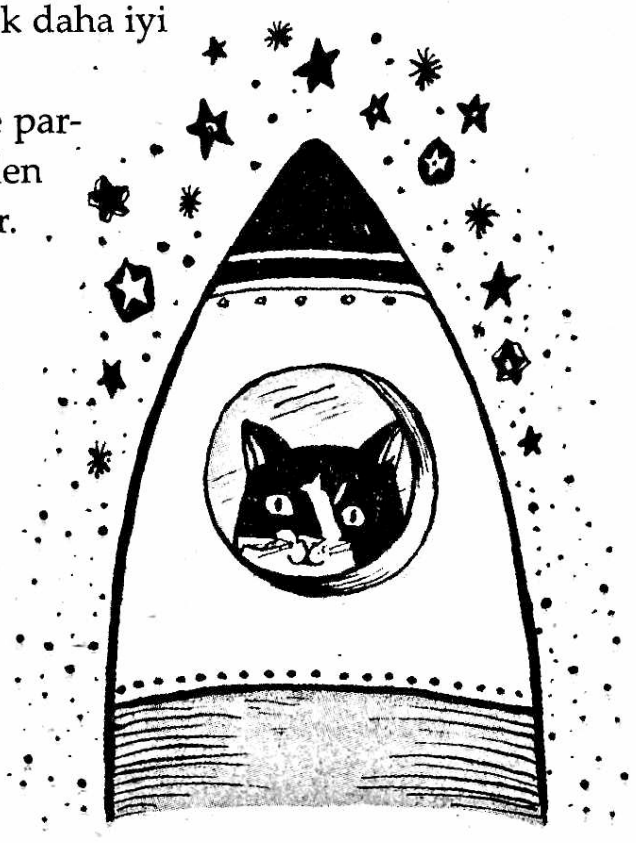
FELIX

UZAYDAKİ İLK KEDİ

Uzay yarışı başladığında, şempanzeden köpeğe kadar birçok hayvan türü derdest edilip deney roketlerine bindirildi ve yörüngeye fırlatıldı. Bunlardan köpek Laika ile şempanze Ham'in adlarını herkes bilir, oysa uzaya giden ilk kedi Felix'in maceralarını hatırlayan pek yok.

Bu Parisli sokak kedisi (dişi mi erkek mi olduğu konusundaki tartışmalar sürmektedir) yolculuk için titizlikle eğitilmişti. 18 Ekim 1963'te Cezayir'deki Fransız üssünde Veronique AG1 sondaj roketine yerleştirildi ve atmosferin ötesindeki o muazzam boşluğa fırlatıldı. Felix bir yörüngeye oturtulmadıysa da, uzayın derinliklerinde 200 küsur kilometre yol aldı. Sonra uzay kapsülü yine atmosfere girdi, paraşütü açıldı ve Felix yeryüzüne dönmüş oldu. Daha sonra Felix'e ne olduğunu kimse bilmiyor, ama bir şeyden herkes emin: Kaderinde, aynı yıl 24 Ekim'de uzaya fırlatılan ve roketi arızalanan ikinci kediden çok daha iyi şeyler yazılıydı.

Felix'in yolculuğu, kedioğlunun tarihinde parlak bir noktadır; tek lekesi, Fransızların kediden iki yıl önce uzaya bir *sıçan* fırlatmış olmalarıdır.

DAĞCI KEDİ YAVRUSU

MATTERHORN'U FETHEDEN KEDİ

Matterhorn kadar ürkütücü bir ünü olmakla övünebilecek dağ azdır. İsviçre ile İtalya arasındaki sınırı oluşturan bu dağın haşin yamaçları 19. yüzyılın ortasına kadar dağcılara meydan okumuş, ancak o yıllarda aşılabilmiştir. Bugün bile, yaklaşık 5.000 metrelik doruğu her yıl birkaç dağcıyı gafil avlar. Genç ve tecrübesiz dağcıların böyle bir maceraya kalkışmamaları gerektiği açıktır.

Tabii kediyseniz o başka.

Alpler'in bu ünlü doruğuna bir kedi ilk kez 1950 Ağustos'unda, Edmund Biner'in başkanlığındaki bir keşif gezisi esnasında tırmandı. Biner, Matterhorn tırmanışında grubuna kılavuzluk ederken, 3.830'uncu metrede yön tayin etmek için duraladı. Maceracılar işte tam o sırada fark ettiler ki... bir kedi yavrusu tarafından takip edilmekteler. Cenevre'de oturan Josephine Aufdenblatten'ın dört aylık kedisi tarafından.

Pisiciğin neden bu adamların peşinden gelmeye karar verdiğini tarih kaydetmiyor. Yazılı olan tek şey, ta doruğa kadar artları sıra tırmandığı. Dönüşte ise, perişan yaratığın dokuz canından epeycesini kullandığını tahmin eden bir dağcının, onu sırt çantasına koyup deniz seviyesine kadar taşıdığını biliyoruz.

SCARLETT

NEW YORK'UN KAHRAMAN KEDİSİ

Sıska bir New York kedisi, bir gecede adsız sansız bir sokak yaratığından dünya çapında bir kahramana dönüştü. Dönüşüm kelimenin tam anlamıyla bir çırpıda cereyan etmişti.

Bir anda alev alan çalı çırpı misali... Bu destan 1996 Mart'ında, New York'un doğu bölgesindeki bir garajda çıkan yangınla başladı. İtfaiyeciler alevlere karşı sürdürdükleri mücadele sona erer gibi olduğunda bir de baktılar ki, dört haftalık üç kedi yavrusu binanın ön kapısına büzülmüş, korkuyla miyavlıyor. Sokağın karşısında iki yavru daha var. Ağır yanıklar içindeki benekli bir dişi de iki grup arasında telaşla gidip geliyor.

İtfaiyeci David Giannelli neler olup bittiğini hemen anladı. Evcil hayvanlara yüreği dayanmadığı için Doğu New York 75. İtfaiye Bölüğü'nde "hayvan babası" diye adlandırılan Giannelli'nin tahminine göre, anne kedi yavrularını kurtarmak için kendini alevlerin içine atmıştı. Ağır yaralı olmasına rağmen şimdi de onları daha güvenli bulduğu karşı köşeye taşımaktaydı.

İtfaiyeci, anneyle yavrularını topladığı gibi Port Washington, New York'taki Kuzey Kıyısı Hayvan Derneği'ne götürdü. Barınak çalışanları birazcık reklam yapma şansı yakaladıklarını sezip kedinin hikâyesini yerel bir televizyon istasyonuna anlattılar. *Birazcık* reklam ne kelime! CNN'den tutun BBC'ye kadar bütün kanallar hikâyenin üzerine atladı, çok geçmeden dünyanın Kahire ve Japonya gibi ırak diyarlarından bile barınağa mektup ve telefon yağmaya başladı.

Anneye yanıklarının rengi yüzünden Scarlett (Kızıl) adı verildi. Ne yazık ki yavrulardan biri enfeksiyon kapıp öldü. Ama diğer dördü turp gibiydi. Kediler ailecek iyileşmekteyken, dünyanın dört bir köşesinden insanlar onları bağırlarına basacaklarını bildirdiler. En sonunda, Samsara ve Tanuki adlı yavrular Port Washington'daki bir aileye, Cinders ve Oreo adlı diğer ikisi de Hampton Bays, New York'taki bir aileye verildi.

Kahraman Scarlett'ın yuvası ise Brooklyn'de oturan Wellen ailesinin evi oldu. Yaraları iyileşti; başına gelenlerin yegâne izi, görme zorluğu ve kulak uçlarının kesik oluşuydu. Yeni sahipleri onun yüreğindeki acıları da geçirdiler. Aileden biri *New York*

Times'a, "Kedimiz bir sevgi makinesi," dedi. O eski sıska şey anlaşılan aynı zamanda bir yeme içme makinesiydi. Yeni evinde tam yedi kilo şişmanladı, ki bu da o eski kahramanlık günlerinin çok geride kaldığı anlamına geliyordu.

MOURKA

STALİNGRAD'DA ÇARPIŞAN KEDİ

İkinci Dünya Savaşı'nda hiçbir çarpışma Stalingrad savunması kadar can ve mal kaybına mal olmamıştı. Alman kuvvetleri 199 gün boyunca bu Sovyet şehrinin (bugünkü adı Volgograd) kontrolünü Kızıl Ordu'dan almaya çalıştı. Naziler sonunda geri püskürtüldü, ama iki milyon insanın canı gibi inanılmaz bir maliyet pahasına...

Zafer inanılmaz yiğitlikler sayesinde kazanılmıştı. Yiğitlerin en yiğidi ise bir asker değil, Mourka adlı bir kediydi. Şehir sokaklarında cereyan eden korkunç çatışmalarda, bir an için bile olsa insanın başını çıkarması intihar anlamına geliyordu. Mangalardan birinin görevi, Alman makineli tüfeklerinin pozisyonunu bulup rapor etmekti; ancak karargâha bilgi göndermenin tek yolu, bizzat götürmekti. Neyse ki Mourka imdatlarına yetişti. Bu sokak kedisi, boynuna bağlanan notları kimse farkına varmadan götürüp getiriyor, böylece insan yoldaşlarının hayatı korkunç bir tehlikeden korunmuş oluyordu. *Times* gazetesinin verdiği haberde, korkusuz kedinin savaşa katkısı gereğince anlatılıyordu: "Stalingrad'a layık olduğunu gösterdi o, ve ister kedi olsun ister insan, bundan daha büyük övgü yoktur."

DEĞERLİ

11 EYLÜL'DEN SAĞ ÇIKAN KEDİ

Bir kriz anında, sıradan insanlar bile hayal edemeyecekleri kadar yiğit olduklarını keşfedebilirler. Nitekim 11 Eylül 2001'de birçok New Yorklu kahramanca davrandı. Değerli adlı dört kiloluk şımartılmış İran kedisi de öyle... Hayatta kalma mücadelesinin hikâyesi hem inanılmaz hem de esin vericidir.

Değerli'nin sahipleri Steve ve D.J. Kerr o uğursuz gün şehir dışındaydılar. İkiz Kulelerin tam karşısındaki apartman dairelerinde kedi yalnızdı. Kuleler çöktüğünde yarattığı şok dalgaları yüzünden bütün camlar kırıldı, evin içine cam kırıkları, madenî parçalar yayıldı ve her yer bir toz bulutuna gömüldü.

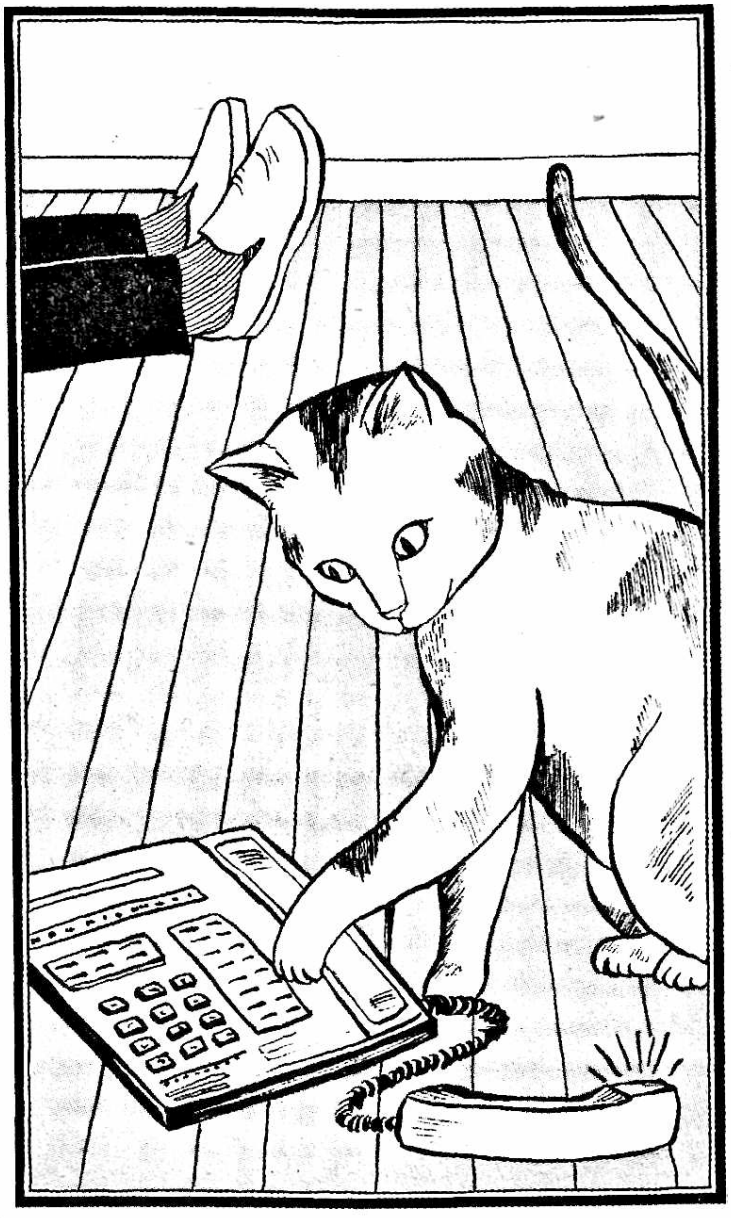
Kaderde daha da kötüsü yazılıydı. Liberty Sokağı 114 numaradaki bu bina öyle hasar görmüştü ki, apartman sakinlerine evlerine girme izni verilmedi. Bu da Değerli'nin kendi başının çaresine bakması demekti. Ömründe hiç dışarı çıkmamış sekiz yaşındaki bir kedi için olmayacak bir işti bu. Ancak on sekiz gün sonra bir hayvan kurtarma ekibi kediciği binanın çatısında buldu. Susuz kalmıştı, çok pisti ve bir-iki kilo zayıflamıştı, ama sapasağlamdı. Onun hayatta kalması New Yorkluların, hatta dışarı pek çıkmayanların bile ne kadar çetin ceviz olduklarını kanıtlamıştı.

TOMMY

TELEFON EDEN KEDİ

Hasta sahiplerine yardım eden köpeklerin hikâyeleri gazetelerde çok çıkar. Ama kedi Tommy gibi sadık ve kavrayışlı olanı pek azdır. Tommy'nin sahibi Columbus, Ohio'da oturan Gary Rosheisen'dı. Ocak 2006'da, kronik hasta olan Rosheisen yatağının yanında tekerlekli sandalyesinden düştü. Ayağa kalkamıyor, yardım çağıramıyordu.

Birkaç dakika sonra biri Rosheisen'ın evinden 911'e telefon etti. Cevap veren görevli telefonun diğer ucundan hiç ses gelmediğini fark etti. Bağlantıyı kesti, numarayı aradı, kimse cevap vermeyince polisi gönderdi. Eve giren polisler kıpırdayamayan Rosheisen'ı yatak odasında yerde yatar buldular; beyazlı sarman Tommy ise oturma odasında, telefonun yanındaydı. Evde başka kimse yoktu. Daha sonra, Rosheisen (herhalde vakti boldu) kedisine otomatik çevirme düğmesine basıp 911'i aramayı öğretmeye çalıştığını anlattı. Kediye verdiği derslerin bir işe yaramadığını düşünmüştü o sırada, ama anlaşılan pekâlâ öğrenmişti kedi. Sahibi, "O benim kahramanım," dedi Associated Press'e.

EMILY

FRANSA'YA BERBAT YOLLARDAN GİDEN KEDİ

Merak kediyi her zaman öldürmez. Daha ziyade, kedinin başına son derece garip işler gelmesine yol açar. Ömrünün ilk aylarını Appleton, Wisconsin'de oturan Lesley McElhiney'in yanında geçiren Emily adlı alelade bir kedinin başına gelen de buydu.

Emily'nin burnu beladan çıkmıyordu. Bir gün, mahallede cirit atarken, civardaki bir depoyu keşfetmeye karar verdi. Bu karar onun iki kıtada geçen bir maceraya atılmasına ve dünya çapında ün kazanmasına yol açtı.

Emily konuşamadığı için, dünyayı dolaşırken olup bitenin ayrıntılarını hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Ama güzergâhının önemli noktaları gün gibi açık. 2005 yılı Eylül ayının sonlarına doğru, Emily evinin civarındaki bir kâğıt firmasının dağıtım merkezine girip etrafı kolaçan etmeye başladı. Derken, Fransa'ya gönderilecek kâğıt balyalarının yerleştirildiği konteynere girdi her nasılsa. İçeride uykuya, hem de öyle derin bir uykuya dalmış olmalı ki, konteynerin mühürlenip yola çıkarıldığını fark etmedi.

Haftalar boyu gün yüzü görmeyecekti. Kâğıt balyalarının (ve Emily'nin) bulunduğu konteyner kamyonla Chicago'ya, gemiyle Belçika'ya, yine kamyonla Fransa'ya, Nancy merkezli bir laminat firması olan Raflatac'a gitti. Nihayet, 24 Ekim'de (ki zavallı kedinin birinci doğum günüydü) konteyner açıldı ve içinden bir deri bir kemik kalmış, susuzluktan ölmek üzere bir Emily çıktı. Çok şaşıran işçiler kedinin tasmasında Wisconsin'deki veterinerin numarasını buldular, telefon ettiler; veteriner McElhiney ailesini aradı, onların da şaşkınlıktan ağızları bir karış açık kaldı.

Küçük kedinin başından geçenlerin hikâyesi çabucak dünyanın dört bir köşesine yayıldığında, gönüllüler evinden çok uzaktaki bu kediciğin yuvasına kavuşması için çalışmaya başladılar. Raflatac, kedinin Fransa'daki zorunlu bir aylık karantina süresinin maliyetini (günde 7 dolar) karşıladı. Emily nihayet karantinadan çıktığında, Continental Havayolları onu *business class*'ta Amerika'ya uçurdu, hem de bedavaya. Emily, Fransız yemeklerini öyle beğenmişti ki, yuvasına kavuştuğunda oradan ayrıldığından biraz daha tombuldu.

Emily ailesiyle Milwaukee Havaalanı'nda yeniden bir araya geldi, sonra da kon-

teynerle o uğursuz karşılaşmasından önce sürdürdüğü sakin, olaysız hayata döndü. McElhiney, BBC muhabirine, "Eskisinden biraz daha sakin görünüyor," dedi. "Biraz daha sessiz, bir de belki, daha akıllı."

RUSIK

BURNU (ÇALINTI) HAVYARDAN ÇIKMAYAN KEDİ

Polis köpeklerini herkes bilir. Polis kedileri ise çok özeldir. Hele de görev başında can vermişlerse... İşte Rusik adlı Rus kedisinin hikâyesi böyledir.

Özel olan, Rusik'in burnuydu. Hazar Denizi kıyısındaki Stavropol Limanı'nda, kontrol noktasında görev yapan gümrük muhafızlarınca evlat edinilmişti. Muhafızlar bir de baktılar ki, Rusik nerede olursa olsun havyarın kokusunu şıp diye alıyor. Hazar Denizi'nin kıyısında değil de başka nerede yaşasa kedinin bu hüneri işe yaramayacaktı. Ama burada, dünyadaki en kaliteli havyarın yüzde 95'inin çıkarıldığı mersinbalığı yaşar. E tabii, Hazar'da yasadışı avcılık gırla gider. Kaçak avlanan mersinbalığının havyarı çıkarılır, karaborsada satılmak üzere yine yasal olmayan yollardan dış ülkelere gönderilir.

İşte Rusik burada devreye giriyordu. Kaçakçıların sakladığı havyarı bulmakta öyle mahirdi ki, polislerin eskiden kullandığı koku alan köpeklerin yerini almıştı. Heyhat, mesleği Temmuz 2003'te trajik bir olayla sona erdi. Bir otobüsü teftiş ettikten sonra sokağa atladı ve bir otomobilin altında kaldı. Üstelik o otomobilin içinde daha önce kaçak havyar bulmuştu. Yoksa kaçakçıların işi miydi bu cinayet? Çoğunluk öyle düşünüyor. Özellikle de başka bir polis kedisi hemen sonra, zehirli bir fare yiyip öldükten sonra.

SPARKY

11.000 VOLTA DAYANAN KEDİ

Güya kedilerin dokuz canı vardır, ama bazen akıllıca kullanmazlar bu canları. Aşırı meraklı bir İngiliz kedisi de bunlardandı. Mart 1998'de Hull Kasabası'ndaki evinin civarındaki bir elektrik santralına girince gazetelere manşet oldu. Her nasılsa santrala kısa devre yaptırmayı, bu arada 11.000 volt cereyana kapılmayı başardı. Öyle demeyin, 11.000 volt bırakın kediyi ya da insanı, bir fil sürüsünü bile öldürmeye yeterlidir.

Ama olur a, kedi ölmedi. Yorkshire Elektrik Şirketi'nin bir çalışanı kazadan hemen sonra kediyi fark etti, topallayan, dumanı tüten kediyi makinelerin arasından çıkardı ve hemen veterinere götürdü. Yaşaması mucizeydi kedinin, dolayısıyla bütün Britanya televizyon ve gazetelerinde büyük haber oldu ve kendine yeni bir isim de edindi: Sparky (Kıvılcım).

Sparky kazadan yarasız beresiz kurtulmuş değildi. Tüyleri ve patileri fena halde yanmış, ön bacağı sakatlanmış, kulakları sağır olmuş, bıyıkları alazlanmıştı. Yine de bu yeni görünümü, dehşete kapılmış sahipleri Steve Bateman ve Tricia Watts'ın gazetede onun resmini gördüklerinde tanımalarına engel olmadı. Asıl adının Soxy olduğunu belirterek gelip artık ün sahibi olan kedilerini aldılar.

Ancak halk kediyi kolay kolay bırakmayacaktı. Soxy/Sparky toplantıların ve hayırsever derneklerinin maskotu oldu çıktı. Hatta yılın kedisi ödülünü kazandı. Bateman, "Bize karşı yine sadık ve sevgi doluydu," dedi BBC'ye, "yine de bu kadar el üstünde tutulmaya bayıldığı açıktı."

Ne var ki onda eksik olan şey, hatalarından ders almaktı. Doğru karar alamadığı, canına değer vermediği kanıtlanmış olduğu halde, Bateman ve Watts onun mahallede gezip tozmasına aldırış etmediler. Sonunda, Eylül 1999'da, Sparky eve dönmedi. Sahipleri elektrik santralında çalışanlara kediyi yine makinelerin arasında aramalarını rica ettiler. Gerçekten de Sparky orada bulundu. Ama bu kez şansı yaver gitmemişti.

Sağ kalmanın simgesi olan kedi bir anda çok daha önemli bir şeyin simgesine dönüştü: İnsan evcil hayvanını başıboş bırakmamalı. Yalnız bırakılan Sparky artık etrafta hiç dolaşamayacak. Sahiplerinin bahçesindeki küçük mezarda sonsuzluğa hapsedildi o.

TRIXY

ÇAKTIRMADAN LONDRA KULESİ'NE SIZAN KEDİ

Kedilerin birçok büyüleyici, sevecen niteliği vardır. Ama sarsılmaz, ödün vermez bir sadakat duygusuna sahip oldukları söylenemez. İşte bu yüzden üçüncü Southampton Kontu Henry Wriothesley'nin (1573-1624) en sevdiği kedisi Trixy'nin hikâyesi insana parmağını ısırtır. Hikâyeye inanacak olursanız, bırakın kedileri, pek az *insanın* gösterebileceği bir sadakat örneği sergilemiştir.

Olayın geçtiği dönemde, kedinin sahibi kont tanınmış bir maceracı ve sanat hamisiydi. Shakespeare'i teşvik etmiş, bu büyük yazara maddi destek sağlamıştı. Ne yazık ki, çabuk öfkelenmesiyle de ünlüydü, üstelik siyasi tartışmalarda yanlış ata oynama gibi bir tutkusu vardı. Yaptığı en berbat hesap hatası, Kraliçe I. Elizabeth'i devirmek üzere Essex kontuyla kumpas kurmak olmuştu. Bu yüzden ölüm cezasına çarptırıldı, cezası Londra Kulesi'nde müebbet hapse çevrildi.

Kont cezasını çekmeye 1601'de başladı. O, küçücük hücresinde vaktini doldurudursun, siyah-beyaz kedisi Trixy kont ailesinin malikânesi olan Southampton House'ta sahibinin yokluğu dolayısıyla son derece huzursuzdu. Bir gün bu muhteşem malikâneden yola çıktı, dar sokaklardan ve çatılardan geçerek Londra'ya gitti, sahibinin hücresini buldu ve bacadan içeri girdi. İki yıl boyunca, Elizabeth ölüp de I. James'in tahta çıkmasıyla Wriothesley'yle birlikte serbest bırakılana kadar, sahibinin yanında kaldı.

Kırlardaki bir malikânede yaşayan, yediği önünde yemediği ardında bir kedinin ta kuleye kadar yayan gidebilmesi handiyse olanaksızdır. Sahibinin kuleye kapatıldığını nasıl keşfetmişti? Kimileri, insan dostlarının ona yardım ettiğini düşünüyor. Söylenenlere göre, Trixy'yi zindana belki de gizlice kontun karısı sokmuştu.

Bunca yıl sonra artık ne olup bittiğini bilmemize imkân yok. Ama bir şey kesin. Kont küçük kedinin cesareti ve sadakatinden çok etkilenmişti. Kuleden çıktıktan hemen sonra ressam John de Critz'e portresini yaptırdı. Tabloda Wriothesley bir İngiliz soylusunun görkemli giysilerine bürünmüş olarak Trixy'nin yanında, ayakta dururken görülür. Kedicik ise kararlı bir edayla kaşlarını çatmıştır, ki tam da böylesine gözüpek bir kediden beklenen bir bakıştır.

TRIM

AVUSTRALYA'NIN ÇEVRESİNİ DOLAŞAN İLK KEDİ

Bir ayağım karada olsun diyenler insanoğlunun en iyi dostunun köpek olduğunu düşünürler. Ama denizcilerin gözünde en saygı duyulacak yaratık kedidir. Kediler olağanüstü dengeleri sayesinde güvertede sendelemeden yürüyebilirler, avcılıktaki hünerleri sayesinde de fareleri peksimetlerden uzak tutarlar. Bu karşılıklı saygı veri kabul edilse bile, ünlü kâşif Matthew Flinders ile kedisi Trim arasındaki ilişki olağandışıdır.

İkili 1797'de engin denizlerde karşılaşmıştı. İkisi de Britanya Donanması'na ait HMS *Reliance* yelkenlisinde görevliydi. Trim henüz yavruyken bir gün bir dalgayla denize sürüklendi; ancak yüze yüze geminin yanına gelmeyi, bir halata tutunup güverteye tırmanmayı becerdi. Flinders çok etkilenmişti, kediyi sahiplendi.

Flinders daha sonra *Investigator* gemisinin komutanlığını yaptı ve 1801'den 1803'e kadar yavaş yavaş Avustralya'nın çevresini dolaşarak bu işi başaran ilk kişi oldu. Yanından hiç ayrılmayan Trim de böylece kıtanın çevresini dolaşan ilk kedi unvanını aldı. Bu görev sona erdiğinde ikili İngiltere'ye dönmek istedi, fakat bindikleri gemi, *Porpoise*, Büyük Mercan Resifi'ne bindirdi. Sonra inanılmayacak bir şey oldu, Flinders (ve elbette Trim) kazazede geminin sandallarından biriyle açık denizde neredeyse 700 mil yol alarak Sydney'e ulaşmayı başardı ve mürettebatın da kurtarılmasını sağladı.

Flinders bu kez *Cumberland* gemisine binerek İngiltere'ye ulaşmaya çalıştı. Yolculuk sırasında, Fransızların kontrolü altındaki Mauritius Adası'na uğradılar; Flinders, İngiltere ile Fransa'nın tam o sırada savaş halinde olduğunu bilmiyordu. Adanın zindanına atıldı, tam yedi yıl orada kaldı. İşte orada Trim ile Flinders'ın yolu ayrıldı. Kedi bir süre yanında kaldı sahibinin, ama bir gün ortadan kayboldu. Flinders'ın tahminine göre, adada yeterli yiyecek bulamayan köleler onu yakalayıp yemişlerdi.

Flinders'ın en sonunda İngiltere'ye döndüğünde yazdığı *A Voyage to Terra Australis* (Avustralya Kıtasına Yolculuk) adlı kitap, "Avustralya" sözcüğünün yaygınlaşmasını sağladı. Bugün Avustralya'nın her yerinde binalara, doğa harikalarına onun

ismi verilmiştir. Sydney'deki Mitchell Kütüphanesi'nde de bir heykeli vardır. Hemen arkasında, Trim'in bronz heykeli bir pencere pervazına tünemiştir. Ölümüne çok üzülen sahibinin onun için söyledikleri heykelde yer alır: "Cinsinin en güzeli, en şanlısı, dostların en seveceni, yanımda çalışanların en sadığı ve varlıkların en iyisiydi."

DEDE

DÜNYANIN EN YAŞLI KEDİSİ

Bu günlerde, şımartılmış kedilerin yedikleri önlerinde yemedikleri arkalarında; kuştüyü yastıklarda yatıp veterinerlerin ihtimamlı ellerinde büyüyorlar. Dolayısıyla, bakımlı kedilerin yirmi yılı aşkın yaşamaları çok da olağandışı bir şey değil. Ama pek azı –aslında hiçbiri– tam otuz dört yıl, iki ay, dört saat yaşayan Dede'nin biraz aşırıya kaçan uzun ömür rekorunu kırabilmiş durumda. Bu uzun ömür Dede'nin *Guinness Rekorlar Kitabı*'na geçmesini sağladı.

Dede'nin yaşamı uzun olduğu kadar garipti de. Ender görülen bu tüysüz sfenks, 16 Ocak 1970'te iyi yürekli biri tarafından trafiğin yoğun olduğu bir dört yol ağzında başıboş dolaşırken bulunup Teksas'ın Travis ilçesindeki hayvan barınağına götürülmüştü. Arada sırada kedi yarışmalarına giden, muhtaç kedileri kurtarmayı seven tesisat ustası Jake Perry onu hemen bağrına bastı. Böyle sıra dışı bir kedinin bir yerlerde bir sahibi olması gerektiğini düşünerek kasabanın her yerine afiş astı. Aylar sonra bir Fransız hanım telefon etti. Aralık 1969'da kızını ziyaret etmek üzere ABD'ye gelmişti. Kedisi Pierre mandallamayı unuttukları tel kapıdan kaçmış, bir daha da görünmemişti.

O sırada Perry çoktan bu gizemli kediye yürekten bağlanmıştı; Rexs Allen Dede adını vermişti ona. Yine de, kadının kediyi görmesine izin verdi. Kadın bunun kendi kedisi olduğunu söyledi, ama onu kurtaran Perry'de kalabilirdi. Hatta kedinin doğum belgesini de verdi; buna göre Dede 1 Şubat 1964'te Paris'te, sabahın erken saatlerinde doğmuştu.

Birkaç yıl sonra Perry, Dede'yi, Uluslararası Kedi Derneği'nin düzenlediği yarışmalara "evcil hayvan" kategorisinde sokmaya başladı. On yaşını çoktan aşmış olan, dolayısıyla yaşlı sayılan kedisi "yüce büyük usta" unvanını kazanınca çok şaşırdı. O kategorideki evcil hayvanların ulaşabileceği en büyük ödüldü bu.

Otuzuna merdiven dayadığında Dede'nin ünü de arttı. Her yıl doğum gününde kendisine, üstü ton balığı ve brokoli kaplı vanilyalı kek ikram ediliyordu. Elbette ondan başka kimse kekten bir dilim almaya yanaşmıyordu. Yedikleri sıra dışıydı; çoğu insanın tüketebileceğinden çok daha fazlasını yalayıp yutuyordu: Kahvaltısı çırpıl-

mış yumurta, doğranmış domuz pastırması, brokoli ya da kuşkonmaz ve kahveden ibaretti. Yemeğine jöle ya da mayonez sürülmesi de hoşuna gidiyordu. Her sabah, canı hangisini çekiyorsa o kavanoza patisini koyarak tercihini belirtirdi.

Sebze yiyerek taş gibi sağlam hale gelen Dede otuzlarına doğru yol almaya başlamıştı; insan ömrüne vurulduğunda 150 yıla tekabül ediyordu bu. Sonunda, zatürreeyle epeyce cebelleştikten sonra, 1 Nisan 1998'de ruhunu teslim etti. Minik, dantel kaplı tabutunda yatan Dede, Perry'nin diğer kedilerinin de katıldığı şaşaalı bir törenden sonra arka bahçedeki, iki düzine kadar kedinin de istirahatgâhı olan mezarlığa defnedildi. Dünyanın çeşitli ülkelerindeki dört yüz kadar hayranı kart, çiçek ve çeşitli anı eşyaları gönderdi.

Son kez onurlandırıldığında, çoktan ayrılmıştı aramızdan. *Guinness Dünya Rekorları Kitabı*'nın 2000 yılı baskısında, bu olgun ve dolgun eski Fransız vatandaşı en uzun yaşayan kedi olarak tanındı. Dede, rekoru burun farkıyla kırmıştı. Bir önceki rekorun sahibi, otuz dört yıl bir gün yaşayan Ana isimli İngiliz kediydi. Bu da gösteriyor ki, bütün uğraşlarda olduğu gibi uzun ömür için de sebat şarttır.

ÜNLÜ BİRKAÇ KEDİ DAHA

HAMLET: Toronto'dan kalkan uçakta kutusundan kaçan Kanadalı kedi. Hamlet tam yedi hafta yakalanmadan uçakta kaldı, bu arada 370.000 mil uçarak tarihteki en fazla yolculuk yapan kedi unvanını kazandı.

ANDY: ABD Senatörü Ken Myer'ın kedisi. On altıncı kattaki evinin balkonundan (kabaca 60 metreden) düştü ve ölmedi.

CHOUX: Birinci Dünya Savaşı'nda bir Fransız askeri, kuzeniyle evli Alman askerine baba olduğunu haber vermek istedi. Choux isimli kedi yavrusunun boynuna bir not bağladı, o da iki cephe arasındaki tarafsız bölgeden cesaretle geçerek doğum haberini yerine ulaştırdı.

PATSY: Tanınmış pilot Charles Lindbergh'e birçok uçuşta arkadaşlık eden kedi. Ancak Lindbergh ünlü yolculuğunda Atlas Okyanusu'nu tek kişilik uçağıyla aşarken kediyi yanına almamıştı. "Kedinin hayatını böyle bir uçuşta tehlikeye atamam," dediği söylenir.

DUSTY: Bir analık abidesi olan bu Teksaslı kedi, yaşamı boyunca 420 yavru doğurarak yazılı tarihteki en üretken kedi unvanını kazandı. Rekoru yarım yüzyıldır kırılamadı.

Sam Stall

UYGARLIĞI DEĞİŞTİREN 100 KEDİ

Tek bir kedinin uygarlığı değiştirmeye gücünün yetmeyeceğini düşünüyorsanız, koca bir canlı türünü tek başına yok eden Tibbles'ı duymamışsınız demektir. Ya da Pakistan ile ABD arasında diplomatik bir tartışmayı tetikleyen Ahmedabad adlı kedi yavrusunu. Ya da bir tutam tüyüyle bir katilin yakalanmasını sağlayan Kartopu adlı Kanada kedisini.

Bunlar, "uygarlığı değiştiren 100 kedi"den yalnızca üçü. Elinizdeki kitap, bilim, tarih ve sanata ve daha birçok alana katkıda bulunan kedilere selam duruyor. Büyük edebiyat yapıtlarına esin kaynağı olanlardan tutun da, polise telefon ederek sahibinin hayatını kurtaranlara kadar, kedilerin zekâsını ve cesaretini gözler önüne seren birçok örnek var bu kitapta.

Bütün bu kedicikler tarihi az çok değiştirdiler. Bunu umursamamaları, hatta yaptıklarının farkında bile olmamaları, çok daha basit bir işi becerince yaygara koparan insanlara örnek olmalı.

ISBN 978-975-07-1053-7
9 789750 710537
http://www.canyayinlari.com

KDV İÇİNDEDİR
12,50 TL

CAN
YAŞAM

KİTAP
SKB 0525108 VOB